

## II

(Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

## KOMMISSIONEN

## KOMMISSIONENS BESLUTNING

af 13. juni 2000

om en fusions forenelighed med fællesmarkedet og EØS-aftalen

(Sag COMP/M.1673 — VEBA/VIAG)

(meddelt under nummer K(2000) 1597)

(Kun den tyske udgave er autentisk)

(EØS-relevant tekst)

(2001/519/EF)

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab,

under henvisning til aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, særlig artikel, 57, stk. 2, litra a),

under henvisning til Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89 af 21. december 1989 om kontrol med fusioner og virksomheds-overtagelser <sup>(1)</sup>, senest ændret ved forordning (EF) nr. 1310/97 <sup>(2)</sup>, særlig artikel 8, stk. 2,

under henvisning til Kommissionens beslutning af 4. februar 2000 om at indlede procedure i denne sag,

efter at have givet de deltagende virksomheder lejlighed til at fremsætte deres bemærkninger til Kommissionens indsigelser,

efter høring af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser <sup>(3)</sup>, og

ud fra følgende betragtninger:

(1) Den 14. december 1999 modtog Kommissionen i overensstemmelse med artikel 4 i forordning (EØF) nr. 4064/89 en anmeldelse, hvori VEBA Aktiengesellschaft

og VIAG Aktiengesellschaft meddelte, at de havde til hensigt at fusionere i henhold til fusionsforordningens artikel 3, stk. 1, litra a).

(2) Den 4. februar 2000 besluttede Kommissionen at indlede proceduren efter fusionsforordningens artikel 6, stk. 1, litra c), og artikel 57 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS-aftalen).

(3) Det Rådgivende Udvalg behandlede udkastet til den foreliggende beslutning den 24. maj 2000.

## I. PARTERNE OG TRANSAKTIONEN

(4) VEBA er en diversificeret koncern med aktiviteter inden for elektricitet, naturgas, mineralolie, kemikalier, telekommunikation, vand, bortskaffelse af affald, handel med stålprodukter, logistik og ejendomsforvaltning. Koncernen er via datterselskabet PreussenElektra AG (i det følgende benævnt PreussenElektra) aktiv på alle niveauer af elektricitetsforsyningen. PreussenElektra er en af de største tyske elektricitetsproducenter, hvis traditionelle forsyningsområde omfatter de nordlige delstater Schleswig-Holstein, Niedersachsen og store dele af Hessen. Derudover havde PreussenElektra samt RWE og Bayernwerk AG, der ejes af VIAG, sammen med andre vesttyske elektricitetsproducenter overtaget Vereinigte Energiewerke AG (VEAG) i forbindelse med Tysklands genforening. PreussenElektra kontrollerer VEAG sammen

<sup>(1)</sup> EFT L 395 af 30.12.1989, s. 1, berigtiget i EFT L 257 af 21.9.1990, s. 13.

<sup>(2)</sup> EFT L 180 af 9.7.1990, s. 1.

<sup>(3)</sup> EFT C 192 af 10.7.2001.

med RWE og Bayernwerk AG. Derudover har VEBA-koncernen uden for det område, som det sammenkoblede system dækker, interesser i bl.a. regionale forsyningselskaber i de nye delstater (e.dis samt Avacon).

- (5) VIAG er et konglomerat, som på globalt plan driver virksomhed inden for elektricitet, naturgas, kemikalier, telekommunikation, emballage, vand, bortskaffelse af affald, aluminium, handel med stålprodukter og logistik. Aktiviteterne på energiområdet er koncentreret i koncernselskabet Bayernwerk AG (i det følgende benævnt Bayernwerk), som ligeledes hører til blandt de store tyske elektricitetsproducenter. Bayernwerk er også aktiv på alle niveauer af elektricitetsforsyningen. Det traditionelle net- og forsyningsområde omfatter hovedparten af den sydlige delstat Bayern. Foruden VEAG (se betragtning 4) kontrollerer Bayernwerk sammen med Southern Energy Beteiligungsgesellschaft, som ejes af det amerikanske selskab Southern Company, Berliner Kraft- und Licht (Bewag) AG. Det østtyske regionale forsyningselskab TEAG, som har sit forsyningsområde uden for det område, som Bayernwerks sammenkoblede system dækker, indgår ligeledes i VIAG-koncernen.
- (6) Parterne påtænker at foretage en sammenlægning af VIAG som overdragende juridisk person og VEBA som overtagende juridisk person i henhold til § 2, stk. 1, nr. 1, i Umwandlungsgesetz (lov om virksomhedsomdannelse). Der er således tale om en fusion i retlig forstand.

## II. FUSIONEN

- (7) VEBA og VIAG er to hidtil uafhængige virksomheder, som påtænker at sammensmelte til én virksomhed. Der er derfor tale om en fusion som omhandlet i fusionsforordningens artikel 3, stk. 1, litra a).

## III. FÆLLESSKABSDIMENSION

- (8) Parterne havde på verdensplan tilsammen en omsætning på over 5 mia. EUR i regnskabsåret 1998<sup>(4)</sup> (VEBA: 42,8 mia. EUR; VIAG: 25,1 mia. EUR). VEBA's (33,5 mia. EUR) og VIAG's (18,2 mia. EUR) omsætning i Fællesskabet overstiger hver især 250 mio. EUR. VEBA havde i 1998 to tredjedele af sin samlede omsætning på fællesskabsplan i Tyskland. VIAG havde ifølge egne

oplysninger ikke over to tredjedele af sin samlede omsætning på fællesskabsplan i én medlemsstat. Den anmeldte fusion er derfor af fællesskabsdimension.

## IV. VURDERING EFTER FUSIONSFORORDNINGENS ARTIKEL 2

- (9) Begge parter driver virksomhed inden for en lang række aktivitetsområder. Det kan antages, at fusionen vil skabe en dominerende stilling for VEBA/VIAG i elektricitetssektoren i Tyskland (A) og styrke dominerende stillinger inden for den kemiske industri (B). På andre områder kan det ikke forventes, at fusionen vil føre til skabelse eller styrkelse af en dominerende stilling. Dette gælder navnlig sektorerne gas (C) og handel med stålprodukter (D).

### A. ELEKTRICITET

- (10) Den planlagte fusion skaber et duopol med dominerende stilling bestående af VEBA/VIAG og RWE på markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system, som kan afgrænses som et nationalt marked.

### 1. Relevant produktmarked

- (11) Kommissionen har i tidligere beslutninger<sup>(5)</sup> identificeret følgende relevante produktmarkeder inden for elektricitetsforsyning: produktion, dvs. produktionen af elektricitet på kraftværker, transmission, dvs. transporten af elektricitet via højspændingskabler, distribution, dvs. transporten af elektricitet via mellem- og lavspændingsledninger, samt forsyning, dvs. leveringen af elektricitet til endelige kunder. I en anden beslutning<sup>(6)</sup> blev der identificeret endnu et produktmarked inden for elektricitetsforsyning, nemlig handel med elektricitet, uden at dette marked dog blev endeligt afgrænset.
- (12) I Kommissionens hidtidige beslutninger var det hovedsagelig markedsforholdene inden for den britiske samt den franske elektricitetsforsyning, der blev vurderet. I nyere beslutninger, som vedrørte koncentrationer på det tyske marked, var det ikke nødvendigt at foretage en markedsafgrænsning. Af betydning for markedsafgrænsningen er elektricitetsforsyningens struktur, som giver oplysninger om, hvordan udbyder- og aftagersiden er sammensat.
- (13) Den tyske elektricitetssektor er kendetegnet ved en vertikal opdeling i landsdækkende elektricitetsproducenter, regionale forsyningselskaber og lokale distributionselskaber (navnlig kommunale forsyningselskaber).

<sup>(4)</sup> Omsætningen blev beregnet på grundlag af fusionsforordningens artikel 5, stk. 1, og Kommissionens meddelelse om beregning af omsætning (EFT C 66 af 2.3.1998, s. 25). Omsætninger inden den 1. januar 1999 blev beregnet på grundlag af de gennemsnitlige ecu-kurser og omregnet til euro i forholdet 1:1.

<sup>(5)</sup> Sag IV/M.1346 — EdF/London Electricity; sag IV/M.1606 — EdF/South Western Electricity.

<sup>(6)</sup> Sag IV/M.1557 — EdF/Louis Dreyfus.

- (14) Den elektricitet, der fremstilles af elektricitetsproducenterne, samt den elektricitet, der importeres af elektricitetsimportører, leveres til forskellige kategorier af aftagere via højspændingsnet (380/220 kV), det såkaldte transmissionssystem. Via transmissionssystemet leveres elektriciteten foruden til regionale forsyningsselskaber også til større kommunale forsyningsselskaber, elektricitetsforhandlere samt større industrikunder med særaftaler, som aftager elektricitet direkte fra dette spændingsniveau.
- (15) Elektricitetsproducenterne er derudover som følge af deres vertikale integration aktive i alle efterfølgende markedsled via koncernselskaber (se nærmere herom under betragtning 16 ff.).
- (16) De regionale forsyningsselskaber leverer via lavspændingsledninger (under 20 kV) samt til dels via mellemspændingsledninger (20-110 kV) elektricitet til såvel kommunale forsyningsselskaber som endelige kunder. De fungerer i den forbindelse hovedsagelig som distributører af elektricitet, som elektricitetsproducenterne har fremstillet. I mindre omfang producerer de også selv elektricitet, som de imidlertid sælger til deres egne kunder via lavspændings- og mellemspændingsledningerne.
- (17) På det laveste distributionsniveau forsyner kommunale forsyningsselskaber via lavspændingsledninger udelukkende de endelige aftagere. De kommunale forsyningsselskaber producerer til dels også selv elektricitet, som de imidlertid frem for alt anvender til dækning af eget behov. Der er hovedsagelig tale om elektricitet fra anlæg til kombineret kraftvarmeproduktion. I Kommissionens tidligere beslutninger <sup>(7)</sup> var det ikke nødvendigt at tage stilling til, om dette markedsled i givet fald skulle opdeles yderligere efter arten af endelige kunder. Der er under alle omstændigheder holdepunkter for, at der med hensyn til forsyningen af små kunder <sup>(8)</sup> (husholdninger, erhvervs- og landbrugsvirksomheder med en tilslutnings-effekt på under 30 kW og et årligt elektricitetsforbrug på under 30 MWh) fra lavspændingsnetten og forsyningen af industrikunder med særftaler fra middelspændingsnetten og netten derover gør sig forskellige markedsvilkår gældende, og at disse derfor skal henføres til forskellige relevante produktmarkeder.
- (18) I forbindelse med handelen med elektricitet er der tale om et marked, der er under opbygning, og som først kunne etableres med aftagernes mulighed for frit leverandørvalg som led i liberaliseringen. Ved handel med elektricitet forstås køb og salg af elektricitet for egen regning og risiko. Handel med elektricitet finder sted på alle spændingsniveauer. Foruden de uafhængige forhandlere uden egen produktionskapacitet og eget net er elektricitetsproducenter, andre kraftværksoperatører og elektricitetsimportører derfor også aktive på udbyder- samt til dels på aftagersiden inden for handelen med elektricitet. Agenturvirksomhed, dvs. formidling via tankstationer og handelskæder, som ikke bærer salgsrisikoen (denne ligger derimod hos producenten), udgør ikke handelsvirksomhed.
- (19) Den ovenfor (betragtning 14) beskrevne elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system udgør i betragtning af produktets egenskaber (dvs. det pågældende spændingsniveau) samt de heri interesserede specifikke aftagerkategorier et særskilt marked. Det omfatter (i Tyskland) produktion af elektricitet til det sammenkoblede system samt import af elektricitet, som via højspændingsledninger leveres til forskellige aftagerkategorier, såsom regionale distributionselskaber, større kommunale forsyningsselskaber, elektricitetsforhandlere og store industrikunder med særftaler. Dette marked undersøges nedenfor. For så vidt som parterne driver virksomhed i de efterfølgende markedsled, vil fusionens virkninger på disse markeder blive taget i betragtning i forbindelse med den konkurrenceretlige vurdering af virkningerne i forbindelse med det sammenkoblede system.

## 2. Relevant geografisk marked

- (20) Det relevante geografiske marked består af et område, hvor de pågældende selskaber optræder som udbydere eller aftagere af varer eller tjenesteydelser, hvor konkurrencevilkårene er tilstrækkeligt ensartede, og som kan skelnes fra de tilstødende områder.
- (21) Parterne lægger i deres anmeldelse af fusionen til grund, at markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system er hele fællesmarkedet. De begrundet bl.a. deres vurdering med, at der med EF's eldirektiv blev tilvejebragt fælles rammebetingelser for produktionen. Også det forhold, at aftagere i EF efter deres opfattelse i stigende grad var gået over til EF-udbud, og at der via UCTE-nettet <sup>(9)</sup> fandtes en forbindelse mellem transmissionssystemerne i de store kontinentale EF-medlemsstater, talte for et marked, der var større end det nationale.

<sup>(7)</sup> F.eks. sag COMP/M.1720 — Fortum/Elektrizitätswerk Wesertal.

<sup>(8)</sup> Kundekategorien omfatter de aftagere, som indtil liberaliseringen blev betegnet som »tarifikunder«, da de blev forsynet på grundlag af almindelige tariffer (BTOElT) og almindelige forsyningsbetingelser (AVBEltV).

<sup>(9)</sup> De europæiske transmissionssystemoperatører er organiseret i Union pour la Coordination du Transport de l'Electricité.

## 2.1. Markedet er ikke større end det nationale

(22) Kommissionens undersøgelser har derimod vist, at markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system ikke er større end det nationale. Dette skyldes i overvejende grad, at kapaciteten på samkøringslinjerne, dvs. forbindelsespunkterne med nabolandene, er begrænset, og at importen derfor allerede på grund af de tekniske omstændigheder er minimal. Ifølge oplysningerne i anmeldelsen udgjorde importandelen af den tyske elektricitetsforsyning i 1998 således 38,5 TWh, hvilket svarer til en andel på ca. 8 %. Ifølge beregninger foretaget af European Transmission Systems Operators (ETSO) <sup>(10)</sup> udgjorde importen til Tyskland i perioden 1. oktober 1998 – 30. september 1999 ca. 28 TWh. Med et elektricitetsforbrug på 479,0 TWh ville importkvoten således ligge på knap 6 %. Den virkelige importkvote er efter Kommissionens vurdering formentlig endnu lavere,

da en del af den elektriske energi, der importeres til Tyskland, ikke er til rådighed for det tyske marked. Der er i den forbindelse derimod tale om transit, hvor elektriciteten føres igennem Tyskland og leveres til andre modtagerlande. Det franske selskab EdF leverer således f.eks. elektricitet til det italienske selskab ENEL via det tyske sammenkoblede system og Schweiz. Derfor er markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system ikke større end det nationale i betragtning af de store importbarrierer.

(23) Udenlandske producenter er i forbindelse med import til det tyske marked afhængige af, at der er disponibel kapacitet på samkøringslinjerne. Kapaciteten er imidlertid ifølge oplysninger fra markedsaktører særdeles begrænset. Nedenstående oversigt viser den nominelle kapacitet i forbindelse med de enkelte samkøringslinjer, som er til rådighed for import til Tyskland.

Tabel: Kapacitet på samkøringslinjerne til udlandet (kilde: UCPT, 1998)

Selskab	Kapacitet på samkøringslinjerne	
	Kapacitet	Lande
VEBA	5,0	NL, DK, S
VIAG	6,6	A, CZ
Bewag	0	—
RWE	13,9	NL, F, L, A, CH
VEAG	7,0	DK, PL, CZ
VEW	3,2	NL
Energie Baden-Württemberg (EnBW)	10,3	F, A, CH
Hamburgische Elektrizitäts-Werke AG (HEW)	0	—
Øvrige	0	—
Tyskland i alt	46,0	—

(24) En sammenlægning af transmissionskapaciteten i alle samkøringslinjer mellem udlandet og Tyskland giver således en samlet kapacitet på ca. 46,0 GW. Ifølge parterne indgår netforbindelserne mellem Luxembourg og Tyskland endnu ikke i denne nominelle kapacitet.

klart lavere effektive importkapacitet henviser parterne til det forhold, at elektriciteten løber ad omveje (»loop flows«) i forbindelse med transmissioner, der finder sted på samme tid andre steder.

(25) Selv parterne mener dog ikke, at denne samlede transmissionskapacitet afspejler den fysiske virkelighed, og at den således beregnede kapacitet på samkøringslinjerne for import af elektricitet til Tyskland fuldt ud står til rådighed. De anlægger derimod den betragtning, at de bagvedliggende net på et givet tidspunkt tillader et maksimalt importvolumen på ca. 15 GW. Som årsag til den

(26) Under hensyntagen til den fysiske belastningsstrøm blev der på globalt plan udarbejdet en strategi, hvorefter bl.a. fri transmissionskapacitet mellem lande skal angives <sup>(11)</sup>. Ifølge disse beregninger, som på tysk side blev foretaget

<sup>(10)</sup> ETSO-studie: Proposal for the implementation of the Cross-border Tariffs for the year 2001, udgave af 27. marts 2000.

<sup>(11)</sup> International Exchanges of Electricity, Rules proposed by the European Transmission System Operators.

af RWE AG på vegne af Deutsche Verbundgesellschaft, fremkommer der en maksimal importtransmissionskapacitet på 13,4 GW.

(27) Ifølge de fleste af markedsaktørerne var den således beregnede maksimale kapacitet imidlertid også for høj. Da det ikke kan undgås, at elektriciteten løber ad omveje, og som følge af problemer med hensyn til spændingsstabilitet ligger den maksimale importkapacitet efter de fleste markedsaktørers opfattelse på 7-10 GW. De pågældende markedsaktører gjorde desuden opmærksom på, at kapaciteten på samkøringslinjerne også i vidt omfang via langtidsaftaler var reserveret de elektricitetsproducenter, som ejer samkøringslinjerne. F.eks. er 50 % af samkøringslinjen ved den dansk-tyske grænse, som på tysk side drives af PreussenElektra, allerede blokeret af langtidskontrakter. Af kapaciteten, som ifølge parterne udgør 1 200 MW, er det kun 500 MW, der tildeles ved auktion.

(28) Parterne anfører, at der finder en udligning sted ved samkøringslinjerne som følge af en samtidig import og eksport af elektricitet, således at der igen er en kapacitet til rådighed i samme omfang som forskellen mellem import og eksport. Den måling af energistrømmen, som UCPT har foretaget, viser imidlertid klart, at energistrømmen ved en samkøringslinje til enhver tid går i én retning, således at der tilsyneladende enten er tale om et klart eksport- eller importoverskud. I denne saldos omfang og retning er yderligere elektricitetsforsyninger under alle omstændigheder udelukket, da der er lagt beslag på kapaciteten på samkøringslinjen i dette omfang. Der eksporteres således på nuværende tidspunkt visse mængder fra Frankrig til Tyskland, mens der kun i ringe omfang finder import sted fra Tyskland til Frankrig, da de retlige rammer, der er nødvendige for en liberalisering, endnu ikke foreligger fuldt ud. I Nederlandene ligger elpriserne for øjeblikket højere end i Tyskland. Derfor finder der forsyninger sted fra Tyskland til Nederlandene, men ikke omvendt. Også via andre samkøringslinjer finder der i overvejende grad eksport eller import sted, hvorfor der for øjeblikket næppe er tale om en udligning ved samkøringslinjerne.

(29) Det kan ikke udelukkes, at eksporten og dermed udligningen ved samkøringslinjerne til fordel for elektricitetsimport stiger i fremtiden, navnlig med den øgede liberalisering af elektricitetsmarkederne i Tysklands nabolande. En sådan øget eksport afhænger imidlertid af mange faktorer. På grund af manglende konkrete holdpunkter med hensyn til den fremtidige udvikling i eksporten er det dog på nuværende tidspunkt for tidligt som led i denne fusionssag at tage højde for en sådan udvikling, som stadig er uvis.

(30) Hertil kommer, at importen fra navnlig udenlandske udbydere af elektricitet yderligere vanskeliggøres ved, at der for grænseoverskridende elektricitetsforsyninger til

Forbundsrepublikken skal betales en transmissionstarif, den såkaldte »T-komponent«, på 0,125 pfennig/kWh, hvis den transporterede elektricitetsmængde ikke kan modregnes (herom nærmere i punkt 2.4).

(31) Ikke blot den lave importkvote, men også samkøringslinjernes begrænsede importkapacitet og de yderligere omkostninger (også omkostninger i forbindelse med benyttelsen af samkøringslinjerne) viser derfor, at det geografiske marked på ingen måde er større end det nationale.

## 2.2. Den konkurrenceretlige vurdering tager udgangspunkt i et nationalt marked: Markedet vil inden for en nær fremtid ikke være mindre end det nationale

(32) I betragtning af, at mange energiforsyningsselskaber endnu ikke, selv om det er juridisk muligt, forsyner aftagere i konkurrenternes tidligere beskyttede forsyningsområder, er det tvivlsomt, om der i forbindelse med det sammenkoblede system allerede er tale om en marked med nationalt tilsnit. Inden liberaliseringen af elektricitetsmarkederne var hvert enkelt energiforsyningsselskabs aktiviteter begrænset til dets eget forsyningsområde. Det geografiske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system var således ikke større end den kreds af aftagere, som produktionsselskabets transmissionsnet kunne nå ud til.

(33) I nyere beslutninger<sup>(12)</sup>, der drejede sig om en fusionsvirkninger på allerede liberaliserede elektricitetsmarkeder, fandt Kommissionen tegn på, at produktionen af elektrisk energi i Tyskland kunne udgøre et nationalt marked, men undlod at foretage en præcis afgrænsning. Kommissionen er af den opfattelse, at markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system i nær fremtid vil udvikle sig til et nationalt marked i Tyskland. Afgørende herfor er de rammebetingelser, der i mellemtiden er tilvejebragt for transmission af elektricitet gennem tredjepartsnet, samt andre faktorer, der gør sig gældende på markedet (se punkt 2.3. og 2.4).

## 2.3. Rammebetingelser for transmission

(34) Den tyske »Gesetz zur Neuregelung des Energie-rechts«<sup>(13)</sup> (energilov) har medført en liberalisering og deregulering af elektricitetsmarkederne. Loven omsætter direktiv 96/92/EF (i det følgende benævnt EF's eldirektiv) til national ret. I Tyskland sker der ingen begrænsning til kunder af en bestemt størrelsesorden, som artikel 19 i dette direktiv muliggør. Loven åbner derimod konkurrencen for alle kategorier af aftagere, herunder også endelige kunder af enhver størrelsesorden. Ifølge tysk ret var områdeaftaler, som opdelte landet i eneforsyningsområder, og eksklusive adgangsrettigheder i såkaldte

<sup>(12)</sup> F.eks. sag IV/M.1720 — Fortum/Elektrizitätswerk Wesertal.

<sup>(13)</sup> BGBl. 1998 I Nr. 23, 730.

koncessionsaftaler med kommunerne oprindeligt undtaget fra forbudet mod konkurrencebegrænsende aftaler (§§ 103, 103a i GWB a.F. (den tidligere konkurrence-lov)). Disse bestemmelser er blevet ophævet med den nye lovgivning på energiområdet, Energiewirtschafts-gesetz n.F. (EnWG), med virkning fra 29. april 1998.

- (35) Det er muligt at forsyne tredjeparter inden for de hidtil lukkede forsyningsområder på to måder, enten via nye ledninger og kabler eller ved hjælp af transmission.
- (36) For at sikre en ikke-diskriminerende transmission skal der ifølge EF's eldirektiv ske en organisatorisk adskillelse af driften af systemet samt en adskillelse med hensyn til regnskabsføring og balance <sup>(14)</sup>. Der er mulighed for at overdrage ejendomsretten til systemet til et selvstændigt systemoperatørselskab, driften af systemet til et uafhængigt selskab eller blot foretage en organisatorisk og regnskabsmæssig adskillelse af drift af systemet på den ene side og produktion og salg på den anden side. I den tyske lovgivning har man valgt sidstnævnte variant.
- (37) Den generelle ret til transmission, som er retligt forankret i § 6 i EnWG, er baseret på begrebet forhandlet systemadgang. I henhold til § 6, stk. 1, i EnWG skal operatører af energiforsyningssystemer give andre selskaber adgang til systemet på betingelser, som ikke er dårligere end de betingelser, som de i sammenlignelige tilfælde rent faktisk eller kalkulatorisk fakturerer for ydelser inden for selskabet eller over for tilknyttede eller associerede selskaber. Ifølge »Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts« er det, undtagen ved manglende kapacitet, fra sag til sag muligt at nægte transmission for at beskytte elektricitet, der produceres på grundlag af brunkul (brunkulsbeskyttelsesklausele i henhold til artikel 4, § 3, i »Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts«), for at beskytte elektricitet fra anlæg til kombineret kraftvarmeproduktion (§ 6, stk. 3, i EnWG) samt endvidere i overensstemmelse med gensidighedsklausulen (artikel 4, § 2, i »Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts«).
- (38) § 6, stk. 2, i EnWG fastsætter, at Tysklands økonomiministerium (BMW) med Bundesrats godkendelse ved
- udstedelse af bekendtgørelser kan regulere aftalerne efter § 6, stk. 1, i EnWG og fastsætte kriterierne for fastlæggelse af transmissionstarifferne. BMW har imidlertid ikke gjort brug af denne bemyndigelse, da det har foretrukket en frivillig løsning mellem de berørte erhvervsorganisationer frem for en statslig regulering. Med Verbändevereinbarung I fra maj 1998 tilvejebragte organisationerne BDI, VIK og VDEW forhandlingsgrundlaget for, at elektricitetselskaberne og elektricitetskunderne frit kunne forhandle sig frem til aftaler. Verbändevereinbarung I udløb i efteråret 1999. Verbändevereinbarung II har været i kraft siden januar 2000 og er tidsbegrænset for en periode af to år.
- (39) Efter Kommissionens opfattelse <sup>(15)</sup> gør enkelte bestemmelser i Verbändevereinbarung II det vanskeligt for markedsaktører som f.eks. uafhængige elektricitetsforhandlere at drive virksomhed på landsplan i forhold til de store energiforsyningsselskaber. Efter aftalen oprettes der to handelsområder i Tyskland. Område Nord omfatter VEAG's, PreussenElektras, VEW's, HEW's og Bewags transmissionssystemer, mens område Syd omfatter EnBW's, RWE's og Bayernwerks områder. Leveres der elektricitet til det andet handelsområde eller over grænserne til/fra udlandet, skal der betales en transmissionstarif, den såkaldte »T-komponent«, på 0,125 pfennig/kWh (ved passage af den interne handelsgrænse 0,25 pfennig/kWh), hvis den transporterede elektricitetsmængde ikke kan modregnes. Ved modregning forstås, at den mængde, som passerer grænsen i den ene retning, sammenholdes med en mængde, som passerer den i den anden retning. Den pågældende saldo beregnes for hvert balanceområde, idet flere selskaber kan levere og forsynes via dette balanceområde.
- (40) Derudover gør afregningsbetingelserne for balancekraft det vanskeligt for markedsaktører at drive virksomhed i hele landet. Herved forstås elektrisk energi, som i tilfælde af forbrugssvingninger hos kunden stilles til rådighed

<sup>(14)</sup> Artikel 7, stk. 6, samt artikel 14, stk. 3, i EF's eldirektiv.

<sup>(15)</sup> Kommissionen meddelte efter en foreløbig undersøgelse organisationerne, at den på grundlag af EF-traktatens artikel 82 nærrede betænkeligheder med hensyn til Verbändevereinbarung II. Den nåede til den foreløbige konklusion, at ordningen i forbindelse med den såkaldte »T-komponent« medfører en forskelsbehandling af enkelte aftagere af transmissionsydelser. Navnlig sker der efter Kommissionens opfattelse også en forskelsbehandling af udenlandske udbydere af elektricitet.

hed af en elektricitetsproducent (se nærmere herom under betragtning 122).

- (41) Manglerne ved Verbändevereinbarung II ændrer imidlertid ikke den prognose, at markedet i nær fremtid vil være nationalt. Der kan navnlig ikke tales om adskilte geografiske markeder, hvad enten det er i form af de tidligere forsyningsområder eller i form af de to handelsområder. I forbindelse med den konkurrenceretlige vurdering vil de nævnte elementer i Verbändevereinbarung II dog skulle tages i betragtning.

#### 2.4. Yderligere faktorer

- (42) Det er ganske vist fremgået af undersøgelserne i denne sag, at der på nuværende tidspunkt fortsat kun i begrænset omfang finder transmission af elektrisk energi sted. Navnlig i betragtning af, at transmissionsbestemmelserne i Verbändevereinbarung II for øjeblikket kun anvendes i ringe udstrækning af energiforsyningselskaberne, hersker der blandt markedsaktørerne stadig usikkerhed med hensyn til forløbet af anmodninger om adgang til transmission. Sådanne anmodninger er under alle omstændigheder fortsat påkrævet de steder, hvor Verbändevereinbarung II endnu ikke er gennemført. Følgelig sker forsyningen af elektrisk energi til kunder uden for de tidligere områder, som det sammenkoblede system dækkede, for øjeblikket stadig i meget stor udstrækning i form af tilrådgighedsstillelse. Ifølge Kommissionens undersøgelser forsynes kunder uden for disse områder i en størrelsesorden på ca. 90 GWh via tilrådgighedsstillelse, og kun i en størrelsesorden på ca. 60 GWh transmitteres der elektricitet til kunderne. Den typiske form for tilrådgighedsstillelse sker på den måde, at den nye udbyder ganske vist har det direkte kundeforhold og således indgår en aftale om levering af elektricitet med kunden, men den pågældende elektricitet købes »på stedet« af det lokale forsyningselskab som led i en særskilt transaktion. Adskillige markedsaktører henviser til, at markedet er i en opbrudsphase, og at forsyning i form af tilrådgighedsstillelse kun i overgangsperioden erstatter muligheden for transmission. Så snart Verbändevereinbarung II finder anvendelse overalt, vil det efter mange markedsaktørers opfattelse være muligt at sælge produceret elektricitet overalt i Tyskland via transmission.
- (43) Selv om konkurrencen på landsplan på grund af den langsommelige gennemførelse af Verbändevereinbarung II (samt den forsinkede behandling af anmodninger om adgang til transmission, for så vidt som Verbändevereinbarung I anvendes i stedet for Verbändevereinbarung II) i dag stadig medfører, at energiforsyningselskaber i meget stor udstrækning begrænser aktiviteterne til deres forsyningsområder, er der derved tilvejebragt de første væsentlige betingelser for et nationalt marked. I forbindelse med undersøgelsen af den foreliggende fusion lægger Kommissionen derfor i det mindste med hensyn til det sammenkoblede system et nationalt marked til grund. Hvorvidt der på dette marked — også i betragtning af disse fastsatte rammebetingelser og strukturændringen som følge af den foreliggende fusion — kan skabes en effektiv konkurrence eller en sådan fortsat vil

bestå, behandles i forbindelse med den konkurrenceretlige vurdering.

- (44) Begrænsningerne i transmissionsmulighederne som følge af den prioriterede transmission af elektricitet fremstillet på grundlag af brunkul — fastsat i artikel 4, § 3, i »Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts« — eller fastlæggelsen af et handelsområde i henholdsvis nord og syd i Verbändevereinbarung II (nærmere herom nedenfor) medfører ikke en geografisk opdeling af det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system langs de grænser, der således i realiteten findes. Brunkulsbeskyttelsesklauuslen giver ganske vist VEAG et retligt grundlag for at anvende transmission i de nye delstaters område. Klausulens anvendelse anfægtes imidlertid i en lang række verserende sager. Derudover tyder meget på, at klausulen kun vanskeligt kan gennemføres fuldt ud i praksis.
- (45) Også etableringen af børserne i Frankfurt og Leipzig, hvor der på nationalt plan skal handles med elektricitet, indikerer, at markedet bliver nationalt. Børsens start er på grund af den forsinkede vedtagelse af Verbändevereinbarung II, som anses for at være en væsentlig betingelse for muligheden for at levere elektricitet på landsplan, ligeledes blevet forsinket. Handelen ved de to tyske elbørser skal påbegyndes senest i efteråret i år. Også handelen ved elbørserne vil i en overgangsperiode støde på store forhindringer som følge af visse bestemmelser i Verbändevereinbarung II (nærmere herom i den konkurrenceretlige vurdering), som dog med tiden vil få mindre betydning.
- (46) I det følgende tages der derfor i forbindelse med elektricitetsforsyningen fra det sammenkoblede system udgangspunkt i et marked, som omfatter hele Forbundsrepublikken Tysklands område.

### 3. Konkurrenceretlig vurdering

- (47) Fusionen må antages at føre til, at VEBA/VIAG og RWE får en dominerende stilling på markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system i Tyskland, som kan afgrænses som et nationalt marked.

#### 3.1. Nuværende markedsstruktur

- 3.1.1. *Det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system er allerede på nuværende tidspunkt særdeles koncentreret, og konkurrencepotentialer er begrænset af yderligere faktorer*

- (48) Størstedelen af elektriciteten fremstilles i Tyskland af de otte store elektricitetsproducenter. Heriblandt hører de

energiforsyningselskaber, som råder over såvel egen elektricitetsproduktionskapacitet som eget højspændingsnet, såkaldte transmissionssystemer. Følgende elektricitetsproducenter er aktive i Tyskland: RWE, VEBA (PreussenElektra), VIAG (Bayernwerk), VEW, EnBW, Bewag, HEW og VEAG. De er organiseret i Deutsche Verbundgesellschaft. Elektricitetsproducenternes systemer er forbundet indbyrdes samt med nabolandenes systemer. Aftaler regulerer forsyningen af andre elektricitetsproducenter med elektricitet. På tværs af grænserne og i hele Europa sikres et kraftværks eventuelle udfald og dermed standningen af en elektricitetsforsyning ved hjælp af aftaler med elektricitetsproducenter i nabolande. På markedet opererer desuden også importører af elektricitet, som sælger elektriciteten til deres kunder direkte fra det sammenkoblede system.

- (49) Nedenstående tabel giver en oversigt over elektricitetsproducenternes markedsandele på markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system.

Tabel: Markedsandele — elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system (elektricitetsproduktion i det sammenkoblede system) — situationen inden fusionen

Elektricitetsproducent	Produktion <sup>(16)</sup> (TWh)	Markedsandele
VEBA	77,1	21,2 %
VIAG	44,5	12,2 %
Bewag <sup>(17)</sup>	10,3	2,8 %
RWE	120,4	33,1 %
VEW	19,8	5,44 %
VEAG	43,9	12,1 %
EnBW	35,3	9,7 %
HEW	12,6	3,46 %
Elektricitetsproducenter i alt	363,9	100 %

<sup>(16)</sup> I oplysningerne indgår fælles kraftværker.

<sup>(17)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent. Bewag kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy.

- (50) I ovenstående tabel er markedsandelene i det sammenkoblede system beregnet på grundlag af den elektricitet, som elektricitetsproducenterne fremstillede i 1998. Der er ganske vist i forbindelse med elektricitetsproduktionen som sådan ikke tale om et marked, men derimod om industrielle aktiviteter. Den elektricitet, som elektricitetsproducenterne fremstiller, leveres til det næste markedsled og i ringe udstrækning også til andre elektricitetsproducenter. Aftagerne fra produktionsleddet er i det væsentlige elektricitetsdistributører, store industrivirksomheder som kunder med sær aftaler samt i den senere tid også handelsvirksomheder på elektricitetsområdet. De elektricitetsmængder, som elektricitetsproducenterne fremstiller, og som leveres til disse aftagere, danner således samtidig også grundlag for beregningen af konkurrenternes markedsandele i det sammenkoblede system. Ud fra denne synsvinkel tages der ganske vist ikke højde for importen af elektricitet, men denne udgør som nævnt kun en begrænset andel af den elektricitet, der sælges i Tyskland. Desuden leveres langt størstedelen af den importerede elektricitet til elektricitetsproducenterne, som derpå sælger den til deres aftagere via det sammenkoblede system. Det kan antages, at de elektricitetsmængder, som elektricitetsproducenterne importerer, omtrent modsvarer de forskellige elektricitetsproducenters størrelse. Dette er under sagsbehandlingen heller ikke blevet bestridt af hverken parterne eller tredjeparter. De ovennævnte markedsandele ville således heller ikke ændre sig væsentligt under hensyntagen til importen af elektricitet.

- (51) RWE er derfor den førende elektricitetsproducent med en andel på 33,1 % af elektricitetsforsyningen fra det sammenkoblede system og ligger for øjeblikket klart over VEBA med en andel på 21,2 %. Andre elektricitetsproducenter, bl.a. VIAG, fremstiller betydeligt mindre elektrisk energi og opnår ingen markedsandele, som overstiger 13 %.

- (52) RWE og VEBA har således også i forbindelse med strukturoplysningerne om den installerede kraftværkskapacitet et markant forspring frem for de øvrige elektricitetsproducenter, der opererer på markedet (se nedenstående tabel: Produktionskapacitet i Tyskland). Med en installeret kraftværkskapacitet på 19,8 GW har RWE en kraftværkspark, som kun er en smule større end VEBA's (17,5 GW), men er dermed dobbelt så stor som den næstfølgende, VIAG. Hovedparten af de øvrige elektricitetsproducenter har en installeret kraftværkskapacitet, som ikke overstiger 10 GW.



Tabel: Produktionskapacitet i Tyskland uden industrien og Deutsche Bahn

Elektricitetsproducent	Installeret produktionskapacitet (GW) <sup>(18)</sup>	
VEBA	17,5	17,6 %
VIAG	11,0	11,1 %
Bewag <sup>(19)</sup>	2,9	2,9 %
RWE	19,8	19,9 %
VEAG	9,4	9,5 %
VEW	4,2	4,2 %
EnBW	7,7	7,8 %
HEW	3,8	3,8 %
Elektricitetsproducenter i alt	76,3	76,8 %
Øvrige (regionale forsynings-selskaber, kommunale forsynings-selskaber)	23,1	23,2 %
I alt <sup>(20)</sup> (Tyskland i alt)	99,4	100 %

Tabel: Salg af elektricitet på det samlede marked i Tyskland — situationen inden fusionen

Elektricitetsproducent	Elektricitetssalg (TWh)	Andel
VEBA	102,3	21,4 %
VIAG	59,5	12,4 %
Bewag <sup>(21)</sup>	13,3	2,8 %
RWE	151,0	31,5 %
VEAG <sup>(22)</sup>	Ikke oplyst	—
VEW	43,6	9,1 %
EnBW	44,3	9,3 %
HEW	15,4	3,2 %
Elektricitetsproducenter i alt	429,4	89,7 %
Øvrige (regionale forsynings-selskaber, kommunale forsynings-selskaber)	49,6	10,3 %
Tyskland i alt	479,0	100 %

- (53) Med henblik på en præcisering af strukturerne på det samlede marked for elektricitet indeholdt parternes anmeldelse oplysninger om salget af elektricitet til endelige kunder. Ifølge disse oplysninger var der i 1998 et elektricitetssalg på i alt 479,0 TWh (230 TWh til kunder med sær aftaler, 249 TWh til tariffkunder). Dette salg blev af parterne fordelt mellem de elektricitetsproducenter, der er aktive i Tyskland, på en sådan måde, at der blev taget udgangspunkt i de afsatte elektricitetsmængders oprindelse uden hensyntagen til, hvilket selskab i hvilket markedsled, f.eks. regionale forsynings-selskaber eller kommunale forsynings-selskaber, der havde det direkte kontraktmæssige kundeforhold. De tal, som parterne har forelagt, og som er baseret på VDEW-statistikker, udgør derfor ingen markedsandele i egentlig forstand, men kan tydeliggøre de enkelte energiforsynings-selskabers betydning i alle markedsled under ét og vise strukturerne inden for den tyske elektricitetssektor. På grundlag af disse tal fremkommer der følgende billede af salget af elektricitet til endelige kunder.

- (54) Med elektricitetsmængder, der er beregnet på denne måde, er RWE førende med en andel på over 30 % af den solgte mængde. Desuden er det kun VEBA (21,4 %) og VIAG (12,4 %), der opnår andele af elektricitetssalget, som klart overtrif de 10 %. Af de øvrige elektricitetsproducenter opnår kun EnBW endnu en andel på 9,3 % af elektricitetssalget. RWE's, VEBA's og Bayernwerks (VIAG) stærke stilling inden for salget af elektricitet, som klart overstiger deres stilling inden for produktionen af elektricitet, skyldes også den gode markedsadgang til de endelige kunder i de nye delstater, hvor disse selskaber er aktive via regionale forsynings-selskaber, som for øjeblikket i overvejende grad distribuerer elektricitet produceret af VEAG. Hertil kommer, at importen af elektricitet, som ganske vist kun tegner sig for en begrænset del af den elektricitet, der sælges i Tyskland, hovedsagelig varetages af elektricitetsproducenterne.
- (55) Endvidere skal der tages hensyn til aktionærstrukturen i selskaberne VEAG og Bewag, som i tabellen er anført som selvstændige udbydere. Bewag kontrolleres i fælles-

<sup>(18)</sup> I oplysningerne indgår fælles kraftværker.

<sup>(19)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent. Bewag kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy.

<sup>(20)</sup> Oplysninger uden installeret produktionskapacitet hos industrien og Deutsche Bahn.

<sup>(21)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent. Bewag kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy.

<sup>(22)</sup> Oplysningerne for VEAG er forholdsmæssigt indeholdt i tallene for de relevante elektricitetsproducenter.

skab af Southern Company og VIAG. VEAG kontrolleres i fællesskab af VEBA, VIAG og RWE <sup>(23)</sup>. Det skal derfor i forbindelse med vurderingen af parternes markedsstilling tages i betragtning, at hverken VEAG eller Bewag vil konkurrere med de elektricitetsproducenter, som er medejere af dem.

(56) Situationen med hensyn til VEAG har også en anden betydning, først og fremmest for konkurrencen mellem VEBA, VIAG og RWE. Det kan ikke forventes af sidstnævnte, at de vil konkurrere med VEAG. I så fald kunne de forringe værdien af deres fælles investering i dette selskab. I praksis betyder det, at der med hensyn til VEAG's traditionelle forsyningsområde i Østtyskland heller ikke kan forventes nogen konkurrence mellem VEBA, VIAG og RWE indbyrdes.

(57) Betragter man den samlede produktion af elektricitet i Tyskland, herunder den elektricitet, der fremstilles af industrien, viser det sig, at de otte store elektricitetsproducenter fremstiller ca. 71 % af elektriciteten i Tyskland. Det skal imidlertid tages i betragtning, at den elektricitet, som fremstilles af industrien, hovedsagelig anvendes af virksomhederne selv og dermed i givet fald kun i begrænset omfang står til rådighed for det frie marked. Salg af egenproduceret elektricitet ville kræve, at der blev opbygget en salgs- og serviceorganisation, hvilket ikke ville være rentabelt for de fleste industrivirksomheder i betragtning af de begrænsede mængder, der vil kunne sælges. Da den elektricitet, der fremstilles af industrivirksomhederne, i vidt omfang anvendes af producenterne selv, kan den ikke henregnes til elektricitetsmængderne på det frie marked. Der gælder også en begrænsning med hensyn til den elektricitet, som fremstilles af energiforsynings-selskaberne. Ca. 10 % af den elektricitet, der fremstilles i Tyskland, kan henføres til de ca. 700 regionale eller lokale energiforsynings-selskaber. De kan dække en del af deres eget behov hermed og mindske deres afhængighed af de store elektricitetsproducenter. I betragtning af de investeringer, der kræves til at opbygge en salgsorganisation, og de begrænsede mængder, der vil kunne sælges, vil de imidlertid i givet fald kun optræde som markedsaktører i begrænset omfang.

(58) Endelig kan det konstateres, at selv om markedet synes at tillade konkurrence, hvilket udviklingen efter påbegyndelsen af liberaliseringen tyder på, er der imidlertid en række faktorer, som begrænser konkurrencepotentialet. Disse faktorer undersøges nærmere som led i vurderingen af fusionen. I denne forbindelse skal der navnlig gøres opmærksom på følgende faktorer: produktet elektricitets homogenitet og gennemsigtigheden af (det meget koncentrerede) marked (punkt 3.2.2.1), elektricitetsproducenternes stærke stilling i de tidligere enefor-

syningsområder og muligheden for at afpasse den konkurrencemæssige adfærd efter den oprindelige opdeling (punkt 3.2.2.4), den lave vækst i efterspørgslen, der kan forventes, samt efterspørgslens lave elasticitet (punkt 3.2.2.5 og 3.2.2.6), barriererne for markedsadgangen (punkt 3.2.3.4), elektricitetsproducenternes interesser i udbydere i det efterfølgende markedsled samt udformningen af Verbändevereinbarung II (punkt 3.2.3.5 og 3.2.3.6).

3.1.2. 80 % af højspændingstransmissionssystemet, som ligeledes er af betydning for konkurrencen i det sammenkoblede system, kontrolleres af de fire største elektricitetsproducenter

(59) Otte selskaber ejer alene tilsammen 93 % af transmissionssystemet i Tyskland. RWE samt VEBA og VIAG råder over 52 % af højspændingsnettet eller over 81 %, hvis også VEAG, som selskaberne kontrollerer, medtages. De kontrollerer dermed i vidt omfang de ressourcer, der er nødvendige for konkurrence på elektricitetsområdet ved hjælp af transmission via tredjepartsnet. Hertil kommer, at VEBA og VIAG som følge af deres systemers placering allerede fuldstændigt dækker et område fra Skandinavien til Alpeområdet samt via den fælles kontrol med det østtyske selskab VEAG også alle de nye delstater. Da de endvidere ejer de samkøringslinjer, som forbinder de forskellige højspændingsnet med nabolandenes bagvedliggende højspændingsnet, råder de over hovedparten af den infrastruktur, som deres konkurrenter er afhængige af for at kunne gøre sig gældende på markedet. Betydningen af ejerskabet til systemerne, navnlig i lyset af Verbändevereinbarung II, behandles mere udførligt nedenfor (se punkt 3.2.3.3).

Tabel: Transmissionssystem i Tyskland (kilde: VDEW, 1997)

Selskab	Transmissionssystemernes længde (km) — højspænding 380/220 kV	
VEBA	6 569	16 %
VIAG	5 500	14 %
Bewag	136	< 1 %
RWE	9 000	22 %
VEAG	11 500	29 %
VEW	2 000	5 %
EnBW	2 100	5 %
HEW	360	1 %
Øvrige	2 121	7 %
Tyskland i alt	40 150	100 %

<sup>(23)</sup> Se punkt 2.2 i konsortieaftalen mellem Bayernwerk AG, Preussen-Elektra AG og RWE Energie AG af 22. august 1990.

### 3.2. Fusionens virkninger: skabelse af et duopol med dominerende stilling

- (60) På grundlag af sine undersøgelser når Kommissionen til den konklusion, at den anmeldte fusion vil skabe en kollektivt dominerende stilling for de to førende udbydere VEBA/VIAG og RWE på det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system.
- (61) Det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system opviser en lang række karakteristika, som i forbindelse med en styrkelse af koncentrationen gennem fusionen mellem VEBA og VIAG kan føre til en bevidst parallel adfærd fra VEBA/VIAG's og RWE's side og dermed til en kollektiv dominans. Den foreliggende fusion medfører, at der opstår to stærkt vertikalt integrerede blokke, som i enhver henseende vil have et stort forspring for konkurrerende markedsaktører. Forspringet bliver endnu mere markant, når den planlagte fusion mellem RWE og VEW gennemføres.
- (62) RWE og VEW meddelte den 30. december 1999 Bundeskartellamt, som er den ansvarlige tyske myndighed, at de havde planer om at fusionere de to selskaber. Der vil blive truffet beslutning om transaktionen omtrent på samme tid som om fusionen mellem VEBA og VIAG. Da selskaberne ifølge Bundeskartellamt har afgivet tilsgagn på elektricitetsområdet, og det således er muligt — endog sandsynligt — at fusionens godkendelse vil foreligge inden for det tidsrum, der er relevant for vurderingen, skal der tages hensyn til denne ændring af markedsstrukturen ved konkurrenceretlig vurdering af den planlagte fusion mellem VEBA og VIAG.
- (63) Efter Kommissionens opfattelse er det imidlertid ikke afgørende, om fusionen mellem RWE og VEW gennemføres eller ej. Tilføjes af VEW vil ganske vist styrke RWE's og dermed hele duopolets stilling. Den nye enhed vil som duopolmedlem også få et lille forspring frem for VEBA/VIAG. Dette forspring er imidlertid for ringe til at afkræfte konklusionen med hensyn til, at der vil blive skabt et duopol med dominerende stilling. RWE indtager alene allerede en position, som kan sammenlignes med VEBA/VIAG's position. VEW vil ganske vist yderligere styrke RWE's stilling. VEBA/VIAG og RWE vil imidlertid også være størrelsesmæssigt sammenlignelige efter en fusion mellem RWE og VEW.

3.2.1. På det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system medfører fusionen, at der opstår to omtrent ligeværdige blokke, som vil have et stort forspring for de øvrige udbydere

tricitetsforsyning fra det sammenkoblede system i Tyskland, samt stort set ens kraftværkskapaciteter. Deres samlede stilling ligger på begge områder langt over de øvrige konkurrenter. Dette taler for, at der foreligger en fælles interesse i en konkurrencebegrænsende parallel adfærd. En aggressiv konkurrencemæssig adfærd ville med en styrkebalance påvirke alles indtægter, uden at det samlede salg øges væsentligt. Med en fredelig parallel adfærd undgås derimod ikke blot alle disse ulemper, det bliver også muligt for symmetriske oligopoler at opnå en omtrent ens gevinstmaksimering blandt alle berørte parter. VEBA/VIAG's og RWE's ligeværdige markedsstilling taler for, at der også i det foreliggende tilfælde foreligger en sådan situation.

- (65) Nedenstående tabel giver en oversigt over elektricitetsproducenternes markedsstillinger på det relevante produktmarked efter fusionens gennemførelse.

Tabel: Markedsandele — elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system (produktion af elektricitet i det sammenkoblede system) — situationen efter fusionen

Elektricitetsproducent	Produktion <sup>(24)</sup> (TWh)	Markedsandel
VEBA	77,1	21,2 %
VIAG	44,5	12,2 %
Bewag <sup>(25)</sup>	10,3	2,8 %
VEBA + VIAG	131,9	36,3 %
RWE	120,4	33,1 %
VEAG	43,9	12,1 %
Duopolet VEBA/VIAG og RWE tilsammen	296,2	81,5 %
VEW	19,8	5,44 %
RWE + VEW	140,2	38,5 %
Duopolet VEBA/VIAG og RWE/VEW tilsammen	316,0	86,8 %
EnBW	35,3	9,7 %
HEW	12,6	3,46 %
Elektricitetsproducenter i alt	363,9	100 %

<sup>(24)</sup> I oplysningerne indgår fælles kraftværker.

<sup>(25)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent og kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy. Ved vurderingen af duopolet blev tallene for Bewag medregnet til VEBA/VIAG.

- (64) VEBA/VIAG og RWE vil få tilnærmelsesvis lige store markedsandele, dvs. omsætninger på markedet for elek-

(66) Det fremgår af ovenstående tabel, at VEBA/VIAG vil få en markedsandel på 36,3 %. I dette tal indgår Bewags markedsandel på 2,8 %, da VIAG (og efter fusionen VEBA/VIAG) som nævnt er medejer af Bewag. I alt vil VEBA/VIAG og RWE opnå en markedsandel på 69,4 %. Da VIAG desuden allerede i dag kontrolleres i fællesskab af VEBA, VIAG og RWE, skal VIAG's markedsandel også medregnes til duopolets markedsandel. De to blokke har derefter tilsammen en markedsandel på 81,5 %. Medregnes VEW's markedsandel i forbindelse med den planlagte fusion, fremkommer en samlet markedsandel for duopolet på 86,8 %.

(67) Med hensyn til salget af elektricitet fremkommer følgende situation på det samlede marked i Tyskland efter fusionen.

Tabel: Salg af elektricitet på det samlede marked i Tyskland — situationen efter fusionen

Elektricitetsproducent	Elektricitetssalg (TWh)	Markedsandel
VEBA	102,3	21,4 %
VIAG	59,5	12,4 %
Bewag <sup>(26)</sup>	13,3	2,8 %
VEBA + VIAG	175,1	36,6 %
RWE	151,0	31,5 %
VEAG <sup>(27)</sup>	Ikke oplyst	—
Duopolet VEBA/VIAG og RWE tilsammen	326,1	68,1 %
VEW	43,6	9,1 %
RWE + VEW	194,6	40,6 %
Duopolet VEBA/VIAG og RWE/VEW tilsammen	369,7	77,2 %
EnBW	44,3	9,3 %
HEW	15,4	3,2 %
Elektricitetsproducenter i alt	429,4	89,7 %
Øvrige (regionale forsynings-selskaber, kommunale forsynings-selskaber)	49,6	10,3 %
Tyskland i alt	479,0	100 %

<sup>(26)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent og kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy. Ved vurderingen af duopolet blev tallene for Bewag medregnet til VEBA/VIAG.

<sup>(27)</sup> Tallene for VEAG er forholdsmæssigt indregnet i tallene for de relevante elektricitetsproducenter.

(68) Ovenstående tabel viser, at duopolet vil opnå en andel på 77,2 % af det samlede elektricitetssalg i Tyskland.

(69) Af nedenstående tabel fremgår produktionskapaciteten i Tyskland efter fusionen.

Tabel: Produktionskapacitet i Tyskland — situationen efter fusionen

Elektricitetsproducent	Installeret produktionskapacitet (GW) <sup>(28)</sup>	
VEBA	17,5	17,6 %
VIAG	11,0	11,1 %
Bewag <sup>(29)</sup>	2,9	2,9 %
VEBA + VIAG	31,4	31,6 %
RWE	19,8	19,9 %
VEAG	9,4	9,5 %
Duopolet VEBA/VIAG og RWE tilsammen	60,6	60,9 %
VEW	4,2	4,2 %
RWE + VEW	24,0	24,1 %
Duopolet VEBA/VIAG og RWE/VEW tilsammen	64,8	65,2 %
EnBW	7,7	7,8 %
HEW	3,8	3,8 %
Elektricitetsproducenter i alt	76,3	76,8 %
Øvrige (regionale forsynings-selskaber, kommunale forsynings-selskaber)	23,1	23,2 %
I alt <sup>(30)</sup> (Tyskland i alt)	99,4	100 %

3.2.2. På grund af en lang række strukturelle faktorer kan der efter fusionen ikke længere forventes en væsentlig konkurrence mellem VEBA/VIAG på den ene side og RWE på den anden side

(70) Mellem VEBA/VIAG og RWE vil der fremover ikke længere være nogen væsentlig konkurrence. Derfor taler følgende særlige kendetegn ved markedet, som i væsentlig grad fremmer en oligopolistisk parallel adfærd.

<sup>(28)</sup> I oplysningerne indgår fælles kraftværker.

<sup>(29)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent og kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy. Ved vurderingen af duopolet blev tallene for Bewag medregnet til VEBA/VIAG.

<sup>(30)</sup> Oplysninger uden installeret produktionskapacitet hos industrien og Deutsche Bahn.

3.2.2.1. Elektricitet er et homogent produkt, som udbydes på et gennemsnitligt marked

(71) Elektricitet er et homogent produkt, der som sådant ikke videreudvikles i teknisk henseende. Homogene produkter besidder i modsætning til heterogene produkter i vidt omfang de samme fysiske eller subjektive egenskaber. Prisen er det væsentligste konkurrenceparameter, som er af betydning for kundens valg mellem flere elektricitetsudbydere. Andre parametre som kvalitet, forskning, serviceydelser, udbyderens pålidelighed osv. spiller kun en underordnet rolle for indkøbsbeslutningen. I øvrigt går tendensen i retning af en yderligere standardisering af den forhandlede elektricitet. Dette sker f.eks. inden for rammerne af Central European Power Index (se nedenstående afsnit).

(72) Markedet er kendetegnet ved en stor gennemsnitlighed i produktionsomkostningerne og salgspriserne. Der offentliggøres således en lang række oversigter over de aktuelle elpriser hos udbydere i Tyskland<sup>(31)</sup>. Trods forskelle med hensyn til de elementer, der indgår i priserne, f.eks. pris pr. kWh, årligt gebyr eller månedligt gebyr og aftalernes forskellige løbetider og opsigelsesvarsler, giver disse oversigter mulighed for, at kunden hurtigt kan orientere sig og finde frem til det mest fordelagtige tilbud. De nævnte offentliggjorte oversigter og skemaer til beregning af elpriserne er ganske vist først og fremmest rettet mod de endelige kunder. Men også for aftagere fra det sammenkoblede system er markedspriserne tilstrækkeligt gennemsnitlige. Elektricitetsproducenterne bestræber sig således også selv på at fremme markedets gennemsnitlighed<sup>(32)</sup>. PreussenElektra har f.eks. sammen med Dow Jones og andre markedsaktører udviklet Central European Power Index (CEPI). CEPI er et indeks, som afspejler prisniveauet i PreussenElektras område. Ved hjælp heraf skal elektricitetsmarkedet gøres mere gennemsnitligt. Parterne henviste desuden udtrykkeligt til den praksis, at kunder med sær aftaler ofte fremlægger pristilbud fra konkurrenter for at opnå mere fordelagtige leveringspriser hos et selskab. Også organisationer tilbyder deres medlemmer prissammenligninger. Markedet gøres endvidere mere gennemsnitligt, ved at VEBA/VIAG og RWE på grund af deres vertikale integration er i stand til at danne sig et billede af alle leverandørers markedsstilling på producentmarkedet. Både produktionsomkostningerne og omkostningerne ved at benytte systemet, som er bestemmende for de variable omkostninger og dermed i høj grad udbudspriserne, er således

kendt i hele branchen og under alle omstændigheder for de vertikalt integrerede selskaber.

(73) At prisen er det væsentligste konkurrenceparameter, vil på koncentrerede markeder ganske vist i første omgang føre til en intensiv konkurrence. Det øger imidlertid samtidig markedsaktørernes interesse i at undgå konkurrence, da enhver prisunderbydning medfører, at deres avance reduceres. Anderledes forholder det sig ved hemmelig konkurrence, hvor den enkelte markedsaktør ikke ved, om vedkommendes tilbud vil blive accepteret. Den pågældende vil snarere være tilbøjelig til at foretage konkurrencefremstød i håb om at modtage en ordre. Det forhold, at prisfremstød kan mærkes hos alle markedsaktører, er en faktor, som på mellemlang sigt kan dæmpe priskonkurrencen. Dette gælder i hvert fald for forholdet mellem selskaber med stort set samme markedsandele og omkostningsstrukturer (dvs. samme mulighed for gengældelsesforanstaltninger) (omkostningsstrukturerne i det foreliggende tilfælde behandles nedenfor i punkt 3.2.2.2).

(74) Det fald i elpriserne, som ifølge anmeldelsen har nået en størrelsesorden på 10-50 % efter liberaliseringen af elektricitetsmarkederne, taler ikke imod denne forventning. Det viser ganske vist, at der er mulighed for priskonkurrence på det tyske elektricitetsmarked. Det skal imidlertid også betragtes i sin egen sammenhæng. For det første befinder markedet sig på nuværende tidspunkt fortsat i liberaliseringsprocessens begyndelsesfase, hvor selskaberne er ved at skabe sig en position på det ovenfor beskrevne tyske marked. Denne fase er tidsmæssigt begrænset. For det andet fandt det nævnte fald sted inden for den markedsstruktur, som fandtes inden fusionen. Netop en markedsstruktur, som den, der vil opstå efter den foreliggende fusion, vil klart svække konkurrencepotentialet og dermed incitamentet til prisfremstød mellem VEBA/VIAG og RWE.

3.2.2.2. På grund af en stort set ens sammensat kraftværkpark og en række store fællesdrevne kraftværker er VEBA/VIAG's og RWE's omkostningsstrukturer sammenlignelige

<sup>(31)</sup> F.eks. IWR-Stromtarifrechner på netstedet [www.stromtarife.de](http://www.stromtarife.de); Focus Heft 39/99, s. 319 ff.

<sup>(32)</sup> Se PreussenElektras netsted [www.preussenelektra.de](http://www.preussenelektra.de) med hensyn til Central Euro-pean Power Index.

(75) En fremtidig parallel adfærd begunstiges yderligere af, at VEBA/VIAG og RWE har stort set samme selskabsstruk-

turer. De er vertikalt integrerede på alle niveauer af elektricitetsforsyningen. De har en sammenlignelig finansiell styrke og råder over omtrent lige store transmissions-systemer og kraftværksparker, der dækker alle lastområder, som det fremgår af nedenstående tabel. Andre elek-

tricitetsproducenter er derimod på grund af deres begrænsede kapacitet enten på grundlastområdet eller på mellem- og spidslastområdet henvist til at købe elektrisk energi hos andre producenter til det lastområde, der er underrepræsenteret hos dem.

Tabel: Kraftværkspark efter lastområder (VDEW-Statistik: Leistung und Arbeit, 1998)

(GW)

Selskab	Lastområder			
	Grundlast <sup>(33)</sup>	Mellemlast	Spidslast	I alt
VEBA	12,0	2,3	3,6	17,9
VIAG	4,0	2,6	3,4	10,0
Bewag <sup>(34)</sup>	1,1	0,9	0,8	2,8
VEBA + VIAG	17,1	5,8	7,8	30,7
RWE	15,3	4,2	1,7	21,2
VEAG	8,0	0,1	2,8	10,9
Duopolet VEBA/VIAG og RWE tilsammen	40,4	10,1	12,3	62,8
VEW	2,5	0,8	2,1	5,4
RWE + VEW	17,8	5,0	3,8	26,6
Duopolet VEBA/VIAG og RWE/VEW tilsammen	42,9	10,9	14,4	68,2
EnBW	4,7	0,8	1,5	7,0
HEW	2,2	0,2	1,7	4,1

(76) Alene ca. 25 % af den elektricitet, der fremstilles i Tyskland, stammer fra fælles kraftværker, som drives af en række store elektricitetsproducenter. Mange kraftværker på grundlastområdet, navnlig atomkraftværker, drives i fællesskab af elektricitetsproducenterne VEBA/VIAG og RWE.

Blandt VEBA/VIAG's og RWE's fælles kraftværker hører:

- Kernkraftwerke Grundremmingen Betriebsgesellschaft mbH, Grundremmingen: Selskabet står for driften af blok B og C på Kernkraftwerk Grundremmingen, og selskabsdeltagerne RWE Energie AG og Bayernwerk har ret til den fremstillede energi i forhold til deres kapitalandele på henholdsvis 75 % og 25 %.

— KNG Kraftwerks- und Netzgesellschaft mbH, Rostock: Selskabet står for driften af en stenkulskraftværk i Rostock, hvor RWE Energie AG ejer 24,6 %, VEBA 24,6 % og Bayernwerk 21,1 % af kapitalandelene. VEAG, som ligeledes har interesser i selskabet, har ret til den producerede elektricitet.

— Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH: KLE GmbH står for driften af Kernkraftwerk Emsland; RWE Energie AG ejer 12,5 % og VEBA ligeledes 12,5 % af kapitalandelene i selskabet. Den daglige ledelse af selskabet forestås af VEW Energie AG, som ejer majoriteten af andelene (75 %). Selskabsdeltagerne har ret til den producerede elektricitet i forhold til deres ejerandel.

— Bayerische Wasserkraftwerke AG: Lech-Elektrizitätswerke AG, et koncernselskab i RWE-koncernen, og Bayernwerk ejer direkte og indirekte 50 % af aktierne i selskabet, som står for driften af vandkraftværker i Bayern. Selskabet kontrolleres af Bayernwerk. Aktionærerne har i det væsentlige ret til den producerede elektricitet.

<sup>(33)</sup> Inkl. stenkul.

<sup>(34)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent og kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy. Ved vurderingen af duopolet blev tallene for Bewag medregnet til VEBA/VIAG.

- Rhein-Main-Donau AG: Lech-Elektrizitätswerke AG ejer som koncernselskab i RWE-koncernen (indirekte) 22,5 % af aktierne i selskabet, som står for driften af vandkraftværker ved Rhein-Main-Donau-kanalen, mens Bayernwerk ejer 77,49 % og forestår den daglige ledelse af selskabet. Lech-Elektrizitätswerke ejer ligeledes 40 % af aktierne i et datterselskab af RMD, Mittlere Donau-Kraftwerke AG.
  - Untere Iller AG: Selskabet står for driften af vandkraftværker. 40 % af aktierne ejes af Lech-Elektrizitätswerke og 60 % af Bayernwerk AG.
  - Hochtemperatur Reaktor Gesellschaft mbH: Selskabet driver ingen operativ virksomhed, men tjener kun undersøgelsesformål. 20,3 % af kapitalandelene i selskabet ejes af RWE Energie AG og 36,5 % af selskaber i VEBA-koncernen.
- (77) Foruden omtrent lige store kraftværksparkere har begge koncerner fortsat i stort set samme omfang ved hjælp af langvarige forsyningsaftaler sikret sig importkapacitet fra udlandet, som importeres via koncernernes egne samkørlinjer, der er reserveret på lang sigt.
- 3.2.2.3. Mellemlig VEBA/VIAG og RWE findes der indbyrdes forbindelser, som kan fremme en parallel adfærd
- (78) VIAG har en direkte interesse i elektricitetsproducenten VEW, således at VIAG som led i den planlagte fusion mellem RWE og VEW vil få en direkte kapitalinteresse i RWE/VEW.
- (79) Derudover har de to koncerner følgende fælles kapitalinteresser:
- VEAG AG: Elektricitetsproducenten VEAG beskæftiger sig med elektricitetsproduktion på grundlag af brunkul i de nye delstater. RWE Energie AG ejer 26,25 %, VEBA 26,25 % og Bayernwerk 22,5 % af aktierne i VEAG. Disse tre selskaber kontrollerer i fællesskab VEAG. De øvrige andele er fordelt mellem elektricitetsproducenterne VEW, EnBW, Bewag og HEW. VEAG står samtidig for driften af transmissionssystemet i de nye delstater. Prisfremstød fra et oligopolmedlems side vil på grund af det dermed forbundne tab af kunder skade joint venture-selskabet og dermed dette oligopolmedlems indtægter fra selskabet. Et enkelt oligopolmedlem kan nemlig ikke alene bestemme politikken i VEAG (se også betragtning 56).
  - LAUBAG AG: De syv vesttyske elektricitetsproducenter har følgende kapitalinteresser i LAUBAG: PreussenElektra 30 %, Bayernwerk 15 %. Derudover ejer BBS-Braunkohle-Beteiligungsgesellschaft mbH 55 % af aktierne. Energiebeteiligungs-Holding (bestående af Bewag, HEW, VEW og EVS, tilhørende EnBW) ejer 18,2 %, Rheinbraun AG, et datterselskab af RWE, 71,8 % og RWE Energie 10 % af kapitalandelene i BBS. LAUBAG er den største brunkulsproducent i Østtyskland og indgår som underleverandør til VEAG i økonomisk henseende i en enhed med VEAG.
  - Rhenag Rheinische Energie AG: 54,1 % af aktierne i Rhenag ejes af RWE Energie AG og 41,3 % af Thüga AG, hvori VEBA-koncernen har en kapitalinteresse på 56,29 %. Rhenag beskæftiger sig i det væsentlige med gasforsyning, men desuden også med elektricitetsforsyning som regionalt forsyningselskab. Selskabet ejer derudover en lang række minoritetsandele i kommunale forsyningselskaber, som foruden gasforsyning også beskæftiger sig med elektricitetsforsyning. VEBA-koncernen har en væsentlig interesse i dette RWE-datterselskabs succes i forhold til sin ovennævnte kapitalandel. Den er repræsenteret i selskabets bestyrelse og har derfor adgang til interne oplysninger om dets forretningspolitik.
  - Endelig er der fælles kapitalinteresser i STEAG, og Envia har kapitalinteresser i kommunale forsyningselskaber i delstaten Sachsen.
- STEAG AG: STEAG beskæftiger sig i det væsentlige med produktion af elektrisk energi på grundlag af stenkul og sælger den fremstillede elektricitet næsten udelukkende til RWE Energie AG og VEW Energie AG. 26 % af aktierne i STEAG ejes af Gesellschaft für Energiebeteiligung mbH, hvori RWE Energie AG ejer 49,7 % og VEBA indirekte og direkte 50,3 % af andelene. RAG AG er hovedaktionær i STEAG med en aktiepost på 71,5 %.
- Envia, et koncernselskab i RWE, ejer en række minoritetsandele i kommunale forsyningselskaber i delstaten Sachsen, hvori også VEBA-koncernselskabet Thüga har minoritetsandele.
- Der er yderligere fælles kapitalinteresser i kraftværker på grundlastområdet, hvor både VEBA/VIAG og RWE har ret til den producerede elektricitet. Den fælles drift af disse kraftværker kræver dog næppe en samordning mellem operatørselskaberne indbyrdes. Kraftværker på grundlastområdet er derimod i kontinuerlig drift, hvorfor der ikke er behov for en samordning mellem operatører med hensyn til en eventuel opstart eller nedregulering af kraftværksproduktionen. Hver operatør får derimod elektrisk

energi svarende til den kapacitet, der er reserveret af selskabet. I det mindste på grundlastområdet er betydningen af de fælles kraftværkers mulighed for at få indsigt i det andet duopolmedlems forretningspolitik derfor minimal.

#### 3.2.2.4. Muligheden for at videreføre opdelinger af kunder svarende til de tidligere eneforsyningsområder gør en parallel adfærd lettere

- (80) VEBA/VIAG og RWE var — som alle tyske elektricitetsproducenter — indtil liberaliseringen igennem årtier ved lov beskyttede monopolister i et område, hvor de havde eneforsyningsrettigheder i forhold til tilgrænsende forsyningselskaber. Den mangeårige praksis med lukkede forsyningsområder gør en parallel adfærd lettere, for så vidt som der foreligger et egnet adfærdsmønster. Hver elektricitetsproducent har fortsat en førende position i sit traditionelle forsyningsområde med en markedsandel, som klart overstiger 50 %. Derfor gør eksistensen af de tidligere eneforsyningsområder det lettere for elektricitetsproducenterne at udøve den nævnte form for parallel adfærd.

#### 3.2.2.5. Den lave vækst i efterspørgslen, der kan forventes, mindsker desuden duopolisternes incitament til at indgå i aktiv konkurrence

- (81) Ifølge prognoserne vil efterspørgslen efter elektricitet kun stige lidt. På grundlag af en IEA-undersøgelse <sup>(35)</sup> kan det forventes, at elektricitetsforbruget kun stiger langsomt. Ifølge IEA's prognose forventes der en årlig stigning i elektricitetsforbruget på 1 % i perioden 1992-2010 og en stigning på 0,7 % i perioden 2010-2020. Alle markedsaktører, herunder parterne, er enige i den prognose, at der vil være en langsom vækst i efterspørgslen.
- (82) Stabile efterspørgsels- og øvrige konkurrencevilkår gør det lettere at gennemføre parallelle udbudsstrategier. Mens en markant strukturændring som regel medfører, at koordineringen vanskeliggøres betydeligt, og adfærdens gang på gang må tilpasses og fornys, er dette ikke nødvendigt ved stabile markedsforhold. Under markedsforhold, som kun ændrer sig ubetydeligt, er det relativt ukompliceret at foretage tilpasninger. Over for stabile markedsforhold vil et konkurrencefremstød hovedsagelig være rettet mod eksisterende markedsaktører, da der næppe kan vindes nye kunder. Det opnåede salgsvolu-

men kan højst blive omfordelt blandt de etablerede udbydere. De etablerede udbydere vil derfor forsvare deres salgsandel og eksisterende kundeforhold. I denne situation vil man formentlig foretrække den langsigtede fordel, der opnås ved at undgå en effektiv konkurrence, frem for kortsigtede resultater på grundlag af konkurrencefremstød. På tilsvarende måde begunstiger den lave forventede vækst i efterspørgslen en parallel adfærd fra VEBA/VIAG's og RWE's med den opnåede markedsconcentration.

#### 3.2.2.6. Efterspørgslens lave priselasticitet begunstiger ligeledes en parallel adfærd

- (83) Ved priselasticitet forstås aftagernes evne og vilje til at gå over til substitutionsprodukter eller undlade at efterspørge produktet, så snart udbydere forhøjer prisen for et efterspurgt produkt ud over konkurrenceniveauet. En lav priselasticitet fremmer en parallel adfærd i et oligopol. Det kan nemlig forekomme, at en mærkbar prisforhøjelse ud over konkurrenceniveauet medfører stigende indtægter trods et fald i afsætningen.

- (84) Markedsaktørernes skøn er i forbindelse med det her berørte marked baseret på en meget lav elasticitet på kort sigt, som gør en oligopolistisk adfærd sandsynlig. De henviser til aftagernes begrænsede alternative muligheder. Mens andre varer kan substitueres eller undværes, er dette ikke tilfældet i forbindelse med elektricitet, da egenproduktion eller omstilling til andre energikilder kun er mulig i begrænset omfang, er forbundet med store omkostninger og desuden kræver lang tid. Parterne har i det væsentlige ikke bestridt denne fremstilling. De hævder blot, at aftagerne i tilfælde af høje elektricitetsomkostninger kunne gå over til at etablere små anlæg til egenproduktion. Disse kan imidlertid højst erstatte en lille del af aftagernes behov fra det sammenkoblede system. Det er derimod meget omkostningskrævende at opføre større kraftværker og tager som regel også ret lang tid.

#### 3.2.2.7. VEBA/VIAG og RWE er ikke stillet over for en væsentlig indkøbsstyrke

<sup>(35)</sup> IEA, Energy Policy of IEA Countries: Germany 1998 Review, [www.iea.org/pubs/reviews/files/germany/02-germ.htm](http://www.iea.org/pubs/reviews/files/germany/02-germ.htm).

(85) Udbydersiden på markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system er særdeles koncentreret. De



otte tyske elektricitetsproducenter tegner sig alene for 79,8 % af den installerede kraftværkskapacitet. De udbyder næsten 100 % af den elektricitetsmængde, der leveres fra det sammenkoblede system. Heraf tegner VEBA/VIAG og RWE sig for 81,5 % eller 86,8 % (under hensyntagen til fusionen mellem RWE og VEW).

- (86) Aftagerne, i det væsentlige regionale forsyningsselskaber (ca. 80), kommunale forsyningsselskaber og store industrikunder, har ingen indkøbsstyrke at sætte op herimod. Dette skyldes for det første, at efterspørgselsiden er opsplittet med et stort antal aftagere på højspændingsniveauet. Truslen om at skifte udbyder kan derfor ikke anvendes til at skabe et betydeligt konkurrencepres. Parterne henviser i deres bemærkninger til klagepunkterne til den samlede indkøbsstyrke, som bl.a. kommer fra de »talrige indkøbssammenslutninger« blandt mange videre-distributører. Det er ganske vist rigtigt, at nogle virksomheder som led i liberaliseringen gør brug af muligheden for at etablere indkøbsforeninger. Det kan også antages, at den kombinerede efterspørgsel medfører mere fordelagtige pristilbud end de enkelte virksomheders særskilte efterspørgsel. De eksisterende indkøbssammenslutninger omfatter imidlertid kun en del af efterspørgslen, som i øvrigt ikke er specificeret nærmere af parterne. Det forhold, at der er indledt et sådant puljesamarbejde, viser i øvrigt, at enkeltaftagere ikke besidder en markedsstyrke af et omfang, som ville gøre det muligt for dem at påvirke priserne i nævneværdigt omfang. Koncentrationen på udbydersiden er fortsat ude af proportion med koncentrationen på efterspørgselsiden. Der er alene 80 regionale forsyningsselskaber, hvortil kommer yderligere aftagere. Regionale forsyningsselskaber og kommunale forsyningsselskaber har desuden hidtil kun i ringe grad haft incitament til at stå fast under forhandlingerne. De har fortsat en stærk stilling i deres traditionelle forsyningsområder og kan opkræve høje indkøbspriser hos deres kunder som transitoriske omkostninger.

- (87) Der skal endvidere tages hensyn til, at selskaberne på produktionsniveauet i vidt omfang har kapitalinteresser i selskaber i det efterfølgende markedsled, enten i form af en majoritets- eller minoritetsinteresse. I forbindelse med majoritetsinteresser er der ingen risiko for leverandørskifte. I forbindelse med minoritetsinteresser gøres der også meget sjældent brug af muligheden for et sådant skifte (se punkt 3.2.3.5 nedenfor).

### 3.2.2.8. Sammen drag

- (88) VEBA/VIAG og RWE vil med hensyn til alle strukturer på markedet, dvs. hvad angår såvel markedsandele som produktionskapacitet og net, være klart dominerende i forhold til deres konkurrenter. De to koncerner vil få en

sammenlignelig markedsstilling og efter Kommissionens vurdering ikke længere være interesseret i at indgå i indbyrdes konkurrence efter fusionen.

- (89) Som følge af duopolmedlemmernes fremtidige symmetriske markeds-positioner og i vidt omfang sammenfaldende virksomhedsrelaterede strukturelle træk, produktets homogenitet, markedets gennemsigtighed, elektricitetsefterspørgsels lave priselastisitet og den stagnerende samlede efterspørgsel efter elektricitet samt de eksisterende indbyrdes forbindelser kan der ikke forventes prisfremstød fra et oligopolmedlems side, da de er lette at registrere og ikke kan forventes at give resultater, fordi det andet oligopolmedlem har samme muligheder for at træffe gengældelsesforanstaltninger.
- (90) Det prisfald, der er sket med liberaliseringen, og den priskonkurrence, der også kan iagttages mellem de tre førende selskaber på markedet, taler ikke imod denne analyse (se betragtning 74 ovenfor).

### 3.2.3. Duopolet bestående af VEBA/VIAG og RWE eller RWE/VEW vil ikke være udsat for nogen væsentlig konkurrence udadtil

- (91) VEBA/VIAG og RWE vil efter fusionen hverken stå over for en væsentlig konkurrence fra andre produktionsselskaber eller fra handelsselskaber. Det beror foruden andre produktionsselskabers begrænsede konkurrencepotentiale og de begrænsede muligheder for markedsadgang også på de generelle retlige rammebetingelser for elektricitetsforsyning på det tyske marked.

### 3.2.3.1. Foruden duopolets særdeles store markedsandel har det også forbindelser til alle andre elektricitetsproducenter end EnBW, hvilket øger duopolets markedsstyrke

- (92) For at kunne vurdere, om de andre elektricitetsproducenter er i stand til at begrænse duopolets handlefrihed, skal de kapitalinteresser, som de to koncerner har i en række af disse konkurrenter, også undersøges.

— VEAG/LAUBAG: Det skal allerførst bemærkes, at VEAG ikke kan betragtes som konkurrent til duopolet. RWE Energie AG ejer 26,25 %, VEBA 26,25 % og Bayernwerk 22,5 % af kapitalandelene i selskabet. De resterende andele er fordelt mellem de øvrige elektricitetsproducenter VEW, EnBW, Bewag og HEW. Som nævnt ovenfor (betragtning 4) kontrolleres VEAG i fællesskab af RWE, VEBA og VIAG. LAUBAG er den største brunkulsproducent i Øst-

tyskland og indgår som underleverandør til VEAG i økonomisk henseende i en enhed med VEAG. De syv vesttyske elektricitetsproducenter ejer som nævnt ovenfor (se punkt 3.2.2.3) kapitalandele i LAUBAG.

VEAG producerer elektricitet næsten udelukkende på grundlag af østtysk brunkul og er afhængig af leverancer fra LAUBAG, som på sin side er afhængig af duopolet. Dette har derfor en afgørende indflydelse på VEAG's produktionsomkostninger. Da selskabet i overvejende grad har en brunkulbaseret produktion, er det desuden på nuværende tidspunkt næppe i stand til at dække mellemlast- og spidslastområdet med egen produktionskapacitet. På aftagersiden er VEAG afhængig af de syv østtyske regionale forsyningselskaber, som hver især ejes af en vesttysk elektricitetsproducent.

- Bewag: Elektricitetsproducenten står for elektricitetsproduktionen i Berlin. Southern Company tegner sig for ca. 26 %, VIAG ca. 26 % og VEBA 23 % af kapitalen samt 20 % af stemmerettighederne. Selskabet kontrolleres allerede på nuværende tidspunkt af VIAG samt Southern. Bewag har ingen grundlastværker og er derfor afhængig af at købe yderligere elektricitet på grundlastområdet.
- HEW: VEBA har en direkte kapitalinteresse i HEW på 15,4 % og en indirekte kapitalinteresse på 15,4 % via Sydkraft, hvori selskabet har en kapitalandel på 17,6 %. HEW er en mindre elektricitetsproducent med en lav produktionskapacitet samt et mindre transmissionssystem. Alle kraftværker på grundlastområdet drives sammen med det konkurrerende PreussenElektra. Vattenfall har gennem forening af andelene på 25,1 % med byen Hamburgs andele erhvervet fælles kontrol med HEW<sup>(36)</sup>. Selv om HEW kontrolleres i fællesskab af Vattenfall og byen Hamburg, har VEBA som minoritetsaktionær med en bestyrelsespost indblik i HEW's væsentlige beslutninger og strategier. Kapitalinteressen gør det muligt for selskabet at få oplysninger om prisstrategien samt eventuelle mængder og priser i forbindelse med forsyninger, som f.eks. skal leveres via VEBA's samkøringslinje til Danmark. Bortset fra tilførslen af finansiel styrke kan det i første omgang ikke forventes, at HEW's konkurrencemæssige stilling vil blive styrket som følge af Vattenfalls kapitalinteresse, f.eks. ved at selskabet får billigere elektricitet, der er produceret i Skandinavien. Det er i denne henseende af afgørende betydning, at der i HEW's højspændingsnet ikke indgår nogen form for udlandsforbindelser, hvorfor selskabets adgang til importeret elektricitet i

vidt omfang er underlagt de samme restriktioner som udenlandske udbyderes adgang til det tyske marked (se ovenfor). For at kunne forsyne sit tilknyttede selskab HEW fra Skandinavien er Vattenfall afhængig af, at der er fri kapacitet på samkøringslinjerne mellem Tyskland og Danmark eller Sverige. På tysk side drives forbindelsen mellem Tyskland og Danmark af duopolmedlemmet PreussenElektra. Samkøringslinjerne råder imidlertid kun over en begrænset fri kapacitet, hvorfor Vattenfall kun kan forsyne HEW med ubetydelige mængder. Desuden kan kapaciteten på samkøringslinjen til Sverige kun udnyttes i meget begrænset omfang.

- VEW: VIAG har også en (direkte og indirekte) kapitalinteresse i VEW. Ligesom i forbindelse med HEW råder VIAG på grund af denne kapitalinteresse over en bestyrelsespost og har dermed adgang til interne oplysninger om selskabets forretningspolitik. VEW vil desuden udtræde som selvstændig udbyder på markedet efter den planlagte fusion med RWE.
- (93) EnBW er for øjeblikket den eneste udbyder i det sammenkoblede system, som en anden tysk elektricitetsproducent ikke har kapitalinteresser i. EdF's erhvervelse af en minoritetsandel i EnBW befinder sig stadig i planlægningsfasen. Ved at forene minoritetsrettighederne med en anden aktionærs andele har EdF til hensigt at erhverve fælles kontrol med EnBW. Der er dog indbyrdes forbindelser mellem EnBW og duopolet inden for kraftværksdrift.
- (94) Heller ikke under hensyntagen til EdF's ressourcemæssige styrke er det berettiget at antage, at EnBW vil være i stand til effektivt at begrænse duopolets handlefrihed. For det første kan det forventes, at EnBW vil undlade at foretage konkurrencefremstød i duopolets område, som dækker næsten hele Tyskland, i betragtning af, at der ikke findes andre stærke eksterne konkurrenter, og tilpasser sig duopolmedlemmernes adfærd. Dette er nærliggende som følge af de muligheder, som markedets førende elektricitetsproducenter, der indgår i duopolet, har for at træffe gengældelsesforanstaltninger. For det andet vil det på grund af den begrænsede kapacitet på samkøringslinjerne næppe være muligt for EdF i givet fald at købe yderligere billig elektricitet.
- (95) Desuden har VEBA/VIAG og RWE kapitalinteresser i elektricitetsproduktionselskaber i nabolandene, som giver dem krav på produktionskapacitet. Denne kapacitet kan de i det mindste i et begrænset omfang udnytte

<sup>(36)</sup> Sag COMP/M.1842 — Vattenfall/HEW.

via de samkøringslinjer, som de kontrollerer. RWE har således en kapitalinteresse på 40,31 % i SEO, en operatør af et pumpeagasinanlæg. I Nederlandene ejer PreussenElektra 87 % af kapitalandelene i EZH, et af de fire store produktionsselskaber. PreussenElektra har derudover 10 % i det schweiziske selskab BKW, Bayernwerk og EnBW ejer hver især 24,5 % af kapitalandelene i Watt AG, som også allerede via import er aktiv på det tyske marked. RWE og EdF ejer ligeledes hver især 20 % af andelene i Motor-Columbus, som på sin side har en kapitalinteresse på 56,5 % i ATEL. BKW, Watt og ATEL ejer ca. 23 % af den schweiziske elektricitetsproduktionskapacitet.

- (96) VEBA/VIAG og RWE vil derfor efter fusionen indtage en førende position med stor afstand til den nærmest følgende konkurrent. Disse elektricitetsproducenter står i den forbindelse endnu svagere, end det fremgår af markedsandelen, da VEBA/VIAG og RWE har betydelige kapitalinteresser i de fleste konkurrenter. Der kan derfor ikke forventes afgørende konkurrencemæssige foranstaltninger fra disse elektricitetsproducenteres side.

### 3.2.3.2. Duopolet vil kontrollere langt hovedparten af den installerede produktionskapacitet og næsten hele det frie produktionspotentiale

- (97) Efter fusionen kontrollerer VEBA/VIAG ca. 30 % af den samlede produktionskapacitet i Tyskland. VEBA/VIAG og RWE har i alt en andel på ca. 50 % af produktionskapaciteten. Tager man endvidere VEW's, VEAG's og Bewags kapacitet i betragtning, vil duopolet efter den

planlagte fusion mellem RWE og VEW kontrollere mere end  $\frac{2}{3}$  af den samlede installerede produktionskapacitet (se ovenfor).

- (98) Som beskrevet ovenfor (betragtning 57) står den elektricitet, der produceres af industrien, i givet fald kun i begrænset omfang til rådighed for det frie marked. Den elektricitet, der produceres af de regionale og lokale energiforsyningsselskaber, anvendes ligeledes først og fremmest til dækning af eget behov. Af betydning for konkurrencesituationen er derfor i første række andelen af den produktionskapacitet, der er installeret i forbindelse med det sammenkoblede system. Her vil duopolet (når VEW medregnes) kontrollere ca. 60-65 % af den samlede kapacitet.
- (99) I denne forbindelse er det endvidere af betydning, at der er en snæver, historisk betinget forbindelse mellem produktion og net. På grund af denne forbindelse gør netets eksisterende struktur det ikke muligt fuldstændigt at erstatte alle kraftværker i et sammenkoblet system med forsyninger udefra. Elektricitetsproducenterne råder derfor i et vist omfang over en produktionskapacitet, der ikke kan substitueres, og dermed også sikkerhed for salget. Jo større den produktionskapacitet, der findes i eksisterende net, bliver som følge af en fusion, desto større bliver også det salg af elektricitet, der som følge af infrastrukturen ikke er underlagt konkurrence.
- (100) Ser man desuden nærmere på selskabernes kraftværkspark, fremgår det, at duopolmedlemmerne i overvejende grad råder over det frie produktionspotentiale eller overkapaciteten for alle lastområder. Nedenstående oversigt giver et overblik over overkapaciteten hos de enkelte produktionsselskaber i det sammenkoblede system.

Tabel: Frit produktionspotentiale i kraftværksparken efter lastområder (VDEW-Statistik: Leistung und Arbeit, 1998)

(TWh)

Selskab	Freies Erzeugungspotential 1997			
	Grundlast <sup>(37)</sup>	Mellemlast	Spidslast	I alt
VEBA	21,2	2,3	2,8	26,3
VIAG	4,1	1,1	3,2	8,4
Bewag <sup>(38)</sup>	2,3	1,7	0,4	4,4
VEBA + VIAG	27,6	5,1	6,4	39,1
RWE	12,1	4,2	1,6	17,9
VEAG	17,8	0,0	1,1	18,9
Duopolet VEBA/VIAG og RWE tilsammen	57,5	9,3	9,1	75,9
VEW	2,2	0,2	1,1	3,5
RWE + VEW	14,3	4,4	2,7	21,4
Duopolet VEBA/VIAG og RWE/VEW tilsammen	59,7	9,5	10,2	79,4
EnBW	5,7	1,8	0,5	8,0
HEW	3,4	0,1	1,2	4,7

(101) Parterne har ganske vist gjort gældende, at VEBA/VIAG og RWE ikke har nogen overkapacitet på grundlastområdet, men har ikke dokumenteret denne påstand nærmere.

(102) Duopolmedlemmerne har mulighed for ikke at udnytte den nævnte overkapacitet eller endog at reducere den parallelt for at stabilisere prisniveauet.

(103) Ved den mundtlige høring erklærede parterne, at denne overkapacitet ville stimulere konkurrencen. I langt hovedparten af referenceperioden ville der være en større interesse i at udnytte den end at hæve prisen.

(104) Der blev dog ikke forelagt nogen form for skriftlig dokumentation til støtte herfor. Kommissionen er derfor ikke i stand til at kontrollere de forelagte beregninger. Desuden tager parterne i deres argumentation udgangspunkt i, at duopolets kapacitet forbliver uforandret. De tager dermed ikke hensyn til duopolets mulighed for at udvide deres parallelle adfærd til at omfatte en nedlukning af kapacitet.

<sup>(37)</sup> Inkl. stenkul.

<sup>(38)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent og kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy. Ved vurderingen af duopolet blev tallene for Bewag medregnet til VEBA/VIAG.

### 3.2.3.3. Duopolet vil kontrollere langt hovedparten af transmissionssystemet i Tyskland

(105) VEBA/VIAG og RWE vil alene uden hensyntagen til VEW samt VEAG, som selskaberne kontrollerer, kontrollere 52 % af det tyske transmissionssystem. Deres konkurrenter er nødt til at anvende dette system for at kunne konkurrere med dem. Desuden dækker transmissionssystemet som helhed hovedparten af Forbundsrepublikken Tyskland.

Tabel: Transmissionssystemet i Tyskland (kilde: VDEW, 1997)

Selskab	Transmissionssystemernes længde (km) — højspænding 380/220 kV	
VEBA	6 569	16 %
VIAG	5 500	14 %
Bewag <sup>(39)</sup>	136	< 1 %
VEBA + VIAG	12 069	30 %
RWE	9 000	22 %
VEAG	11 500	29 %

<sup>(39)</sup> Bewag er anført som selvstændig elektricitetsproducent og kontrolleres i fællesskab af VIAG og Southern Energy. Ved vurderingen af duopolet blev tallene for Bewag medregnet til VEBA/VIAG.

Selskab	Transmissionssystemernes længde (km) — højspænding 380/220 kV	
Duopolet VEBA/VIAG og RWE tilsammen	32 569	81 %
VEW	2 000	5 %
RWE + VEW	11 000	27 %
Duopolet VEBA/VIAG og RWE/ VEW tilsammen	34 569	86 %
EnBW	2 100	5 %
HEW	360	1 %
Øvrige	3 121	8 %
Tyskland i alt	40 150	100 %

(106) Desuden giver systemets udstrækning samt ejendomsretten til de nationale forbindelsespunkter og samkøringslinjerne også duopolmedlemmerne mulighed for at få et klart informationsforspring for konkurrenterne.

(107) Gennem ejendomsretten til og driften af forbindelsespunktet/samkøringslinjen samt systemet får elektricitetsproducenterne informationer om belastningsstrømme og konkurrenters forsyningsmængder samt aftageres belastningsprofiler. Driften af systemet er ganske vist organisatorisk adskilt fra handelen med og salget af elektricitet. Der er dog holdepunkter for, at følsomme oplysninger, som vedrører elektricitetsproducenternes konkurrenter, i enkelte tilfælde når frem fra driftsområdet til elektricitetsproducenternes salgsheder. Under høringen fremkom konkurrenter til parterne også med disse påstande.

(108) En anden fordel, som ejendomsretten til transmissionsystemet giver duopolmedlemmerne i forhold til deres konkurrenter, er de afregningsbetingelser for balance- og udligningskraft, der er fastsat for transmissionen som led i Verbändevereinbarung II (se i denne forbindelse punkt 3.2.3.6).

(109) Generelt kan det konstateres, at transmissionssystemet i Tyskland ikke drives af et uafhængigt selskab. Systemet ejes derimod af de forskellige elektricitetsproducenter og drives også af disse. Elektricitetsproducenterne har ganske vist overdraget driften af systemet til datterselskaber, der er oprettet til dette formål. Dermed har de opfyldt mindstekravene i EF's eldirektiv og rent ledelsesmæssigt og i regnskabsmæssig henseende adskilt driften af systemet og deres aktiviteter som producent og leverandør af elektricitet (såkaldt »management unbundling« og »un-

bundling of accounts«). Da dette tiltag imidlertid ikke er forbundet med en økonomisk adskillelse, og driften af systemet samt elektricitetsproduktionen og elektricitetsforsyningen forbliver i den samme vertikalt integrerede koncern, er der fortsat mulighed for en diskriminering af konkurrenterne, som er afhængige af transmissionen. Ved anvendelsen af forhandlet systemadgang er der mulighed for ved hjælp af tværsubsidiering i form af høje transmissionstariffer og tilsvarende lave elpriser at stille konkurrenter, navnlig forhandlere, dårligere i konkurrencen til fordel for egne produktionselskaber. En sådan konstellation giver meget lidt incitament til at anvende gennemsigtige tariffer, hvor det kan kontrolleres, om de står i forhold til omkostningerne og er i overensstemmelse med reglerne i Verbändevereinbarung II om transmission. Dette gælder navnlig i de tilfælde — som efter gennemførelsen af den planlagte fusion — hvor langt hovedparten af et nationalt system kontrolleres af kun to koncerner, hvor man som påvist kan forvente en parallel adfærd. For så vidt skal det også tages i betragtning, at de to blokke også er aktive i efterfølgende markedsled, hvor de på grund af manglende prisgennemsigtighed udelukker konkurrenter og kan anvende indtægterne i konkurrenceøjemed i forbindelse med det sammenkoblede system.

3.2.3.4. Der er betydelige barrierer for adgangen til markedet, såvel med hensyn til tilvejebringelse af ny kapacitet som import. Import af elektricitet, som kun er mulig i begrænset omfang og desuden i særdeles stor udstrækning foregår via samkøringslinjer, der kontrolleres af duopolmedlemmerne, kan ikke begrænse duopolets handlefrihed

(110) Potentielle udbydere kan ikke effektivt angribe parternes stærke markedsstilling. Grunden hertil er for øjeblikket de betydelige barrierer for markedsadgang på det tyske marked.

(111) Adgangen til markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system i Tyskland er forbundet med betydelige investeringer. De udgør i vidt omfang særlige omkostninger, der er afholdt, dvs. omkostninger, som kun er nyttige for et relevant marked, men som derimod er unyttige for andre aktiviteter på andre markeder. Blandt disse omkostninger hører på produktionsniveauet investeringerne i kraftværker. Også efter liberaliseringen af det tyske elektricitetsmarked er markedsadgangen på produktionsniveauet meget omkostnings- og tidkrævende som følge af de nødvendige investeringer i kraftværker. På grund af det lovfæstede transmissions-

krav er det imidlertid ikke længere nødvendigt at etablere eget transmissionssystem, da produktionsselskaberne har mulighed for at benytte andre markedsaktørers transmissionssystemer på ikke-diskriminerende vilkår. Da VEBA/VIAG og RWE ejer hovedparten af den tyske produktionskapacitet, er enhver indtræden på markedet forbundet med den risiko, at duopolisterne anvender deres overkapacitet til ved hjælp af mere fordelagtige priser at fortrænge nye aktører fra markedet. Sidstnævnte gør det de facto også vanskeligt for elektricitetsforhandlerne at få adgang til markedet.

(112) Adgangen til markedet er derfor også efter liberaliseringen forbundet med store omkostninger, hvorfor der fortsat er betydelige barrierer for adgangen til det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system. Dette fremgår klart af, at markedsadgangen på produktionsniveauet hidtil som regel er sket gennem kapitalinteresser i eksisterende produktionsselskaber. Det svenske selskab Vattenfall har således kapitalinteresser i elektricitetsproducenten HEW. Det finske selskab Fortum har overtaget Elektrizitätswerk Wesertal. En markedsadgang i form af etablering af egen produktionskapacitet er derimod fortsat undtagelsen. Kommissionen har kendskab til nogle få tilfælde, hvor udbydere forsøger at få adgang til markedet ved at etablere egen produktionskapacitet. Fortum har således opført et kraftværk i de nye delstater for at styrke sit produktionsgrundlag i Tyskland. Også det amerikanske selskab NRG Energy har interesser i et kraftværk.

(113) Det skal desuden bemærkes, at mulighederne for at importere elektricitet er begrænsede, da der kun er lidt kapacitet på samkøringslinjerne til rådighed. Det kan ikke forventes, at kapaciteten på samkøringslinjerne vil blive udbygget inden for de kommende år på grund af de dermed forbundne omkostninger og den nødvendige bevillingsprocedure, i det mindste ikke med uforandrede politiske rammebetingelser. Som parterne anførte som

led i høringen, udgør alene byggeperioden i forbindelse med etableringen af luftledninger indtil to år. Heri er der endnu ikke taget højde for gennemførelsen af den administrative godkendelsesprocedure og den nødvendige belastningsanalyse af de bagvedliggende net.

(114) Sammenfattende kan det konstateres, at barriererne for adgangen til markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system i Tyskland er særdeles betydelige. De nødvendige investeringers omfang samt den manglende adgangsmulighed fra udlandet på grund af den begrænsede kapacitet på samkøringslinjerne begrænser konkurrencen for koncernerne VEBA/VIAG og RWE. I betragtning af de to blokkes langt større ressourcer, de dermed forbundne muligheder for at træffe gengældelsesforanstaltninger og den store afstand til de øvrige markedsaktører kan der ikke forventes et konkurrencefremstød fra aktuelle eller potentielle udbydere, som effektivt kunne kontrollere de to koncerners handlefrihed.

3.2.3.5. Duopolmedlemmerne har via deres talrige kapitalinteresser en stærk stilling i de efterfølgende markedsled, hvormed de sikrer deres salgsgrundlag til skade for deres konkurrenter

(115) VEBA/VIAG's og RWE's markedsstilling sikres yderligere via talrige kapitalinteresser i selskaber i de efterfølgende markedsled. Disse interesser sikrer duopolmedlemmerne en betydelig indflydelse på disse selskabers indkøbspolitik, således at de to koncerner sikrer deres salgsgrundlag og dermed samtidig klart forringer deres konkurrenters salgsmuligheder. Nedenstående oversigt giver et overblik over duopolmedlemmernes kapitalinteresser.

Tabel: Udvalg af elektricitetsproducenterne VEBA's, VIAG's, RWE's og VEW's kapitalinteresser i regionale forsyningselskaber og kommunale forsyningselskaber

Selskab	Regionalt forsyningselskab/kommunalt forsyningselskab	Kapitalandelens størrelse	Elektricitetsproducent
Avacon	RVU	55,0 %	VEBA
Badische Gas- und Elektrizitätsversorgung		47,6 %	VEBA
e.dis	RVU	69,0 %	VEBA
EAM	RVU	46,0 %	VEBA

Selskab	Regionalt forsynings- selskab/kommunalt forsyningselskab	Kapitalandelens størrelse	Elektricitetsproducent
Energieversorgung Potsdam		35,0 %	VEBA
EWE	RVU	27,0 %	VEBA
Fränkisches Überlandwerk	RVU	67,1 %	VEBA
Freiburger Energie- und Wasserversorgung		35,9 %	VEBA
PESAG	RVU	54,7 %	VEBA
Prevag Provinziälsächsische Energieversorgung		25,0 %	VEBA
SCHLESWAG	RVU	65,0 %	VEBA
Stadtwerke Magdeburg	SW	29,0 %	VEBA
Stadtwerke Frankenthal	SW	10,0 %	VEBA
Stadtwerke Garbsen	SW	24,9 %	VEBA
Stadtwerke Geesthacht	SW	24,9 %	VEBA
Stadtwerke Halberstadt	SW	20,0 %	VEBA
Stadtwerke Schwedt	SW	37,0 %	VEBA
Stadtwerke Weißenfels	SW	24,5 %	VEBA
Stadtwerke Zweibrücken	SW	25,1 %	VEBA
Städtische Werke Brandenburg	SW	24,5 %	VEBA
Stromversorgung Osthannover		26,0 %	VEBA
Thüga	RVU	56,5 %	VEBA
Rhenag	RVU	42 %/54 %	VEBA/RWE
Contigas	RVU	95,0 %	VIAG
IAW Isar-Amperwerke	RVU	84,6 %	VIAG
OBAG	RVU	96,0 %	VIAG
REWAG Regensburger Energie- und Wasserversorgung		35,5 %	VIAG
TEAG	RVU	75,0 %	VIAG
Überlandwerk Unterfranken	SW	54,3 %/40,1 %	VIAG/VEBA
ELE	RVU	79,0 %	RWE
Envia	RVU	63,0 %	RWE
EWR	RVU	50,0 %	RWE
KAWAG	RVU	30,0 %	RWE

Selskab	Regionalt forsynings-selskab/kommunalt forsynings-selskab	Kapitalandelens størrelse	Elektricitetsproducent
KEVAG	RVU	57,0 %	RWE
LEW	RVU	40,0 %	RWE
MKW	RVU	27,0 %	RWE
NVV	RVU	50,0 %	RWE
OIE	RVU	100,0 %	RWE
Pfalzwerke	RVU	25,0 %	RWE
VSE	RVU	41,0 %	RWE
ELEKTROMARK	RVU	10 %/10 %	RWE/VEW
AVU	RVU	50,0 %	VEW
MEAG	RVU	61,0 %	VEW

(116) Der er i mange tilfælde tale om majoritetsinteresser i distributionselskaber, hvis indkøbsbeslutninger de pågældende duopolmedlemmer som dominerende selskaber kan have en direkte indflydelse på. Minoritetsinteresser kan imidlertid også give den pågældende forretningsmæssige interesserede selskabsdeltager en afgørende indflydelse på det tilknyttede selskabs indkøbspolitik.

(117) Selskabsdeltagerne med majoritetsinteresser i disse tilknyttede selskaber er en eller flere kommuner, der som regel er repræsenteret i selskabets organer ved politiske delegerede. Den forretningsmæssige interesse ligger imidlertid udelukkende hos de energiforsyningselskaber, som har minoritetsandelen. Duopolmedlemmernes interesser i videredistributører og deres repræsentation i disse organer spiller som følge af PreussenElektras, Bayernwerks og RWE's særlige kompetence inden for energi og driftsøkonomi i realiteten således en væsentlig større rolle, end det kommer til udtryk i størrelsen af den pågældende andel og den kvantitative repræsentation i selskabets organer.

(118) Selskaberne erhverver for en stor dels vedkommende deres knowhow inden for energi og driftsøkonomi via den pågældende elektricitetsproducent. Mellem elektricitetsproducenten og det pågældende selskab findes der som regel en forsyningsaftale, som dækker det regionale forsyningselskabs eller det kommunale forsyningselskabs samlede behov for forsyninger udefra. Kommissionens undersøgelser har vist, at distributionselskaber, som en elektricitetsproducent har en kapitalinteresse i, hidtil praktisk talt ikke har udnyttet liberaliseringsmuligheden og har holdt fast ved deres hidtidige leverandører. Det er ligeledes vanskeligt for andre markedsaktører som f.eks. importører, elektricitetsforhandlere eller andre elektricitetsproducenter at hverve denne kundegruppe.

De minoritetsinteresser, som navnlig VEBA/VIAG og RWE har i selskaber på distributionsniveauet, styrker således duopolets stilling yderligere og medfører for andre markedsaktører yderligere vanskeligheder med at trænge effektivt ind på det tyske marked.

(119) Under disse omstændigheder har parterne vidtgående muligheder for at påvirke mange regionale og lokale forsyningselskabers beslutninger med hensyn til indkøb af elektricitet. Selv hvis konkurrenter i fremtiden i Tyskland skulle råde over en betydelig elektricitetsproduktionskapacitet, vil de skulle sælge denne i en stærkt begrænset konkurrence med duopolisterne. I betragtning af de nævnte regionale og lokale forsyningselskabers hidtil stærke binding til elektricitetsproducenterne mangler duopolisternes konkurrenter på produktionsniveauet en tilstrækkelig markedsadgang, som ville gøre det muligt for dem at optage en betydelig og frem for alt landsdækkende konkurrence. Dette indvirker på markedet for salg af elektricitet fra det sammenkoblede system, da det ikke er økonomisk hensigtsmæssigt at have en betydelig elektricitetsproduktion i konkurrence med duopolisterne uden tilstrækkelige muligheder for at sælge den producerede elektricitet.

3.2.3.6. Udformningen af Verbändevereinbarung II, navnlig med hensyn til T-komponenten og balancekraft, giver duopolet yderligere fordele i forhold til konkurrenter

(120) Også bestemmelserne i Verbändevereinbarung II, som i et vist omfang betyder en klar forbedring i forhold til bestemmelserne i Verbändevereinbarung I, indeholder en række bestemmelser, som navnlig for elektricitetspro-



ducenternes konkurrenter medfører transmissionsbarrierer og dermed fortsat sikrer og styrker især de førende elektricitetsproducenters stilling.

- (121) Udenlandske leverandører skal således altid betale T-komponenten på 0,125 pfennig/kWh, så snart der importeres elektrisk energi til Forbundsrepublikken Tysklands område. T-komponenten skal fortsat betales inden for Tyskland (0,25 pfennig/kWh) af enhver elektricitetsforhandler og enhver elektricitetsproducent, som ikke har en udlignet leveringsaldo mellem handelsområde nord og syd. Ifølge de elektricitetsforhandlere, som Kommissionen har været i kontakt med, kan betalingen af T-komponenten i givet fald medføre, at deres avance reduceres til nul. Betalingen af T-komponenten bortfalder kun for de selskaber, som kan modregne den elektricitetsmængde, som de har leveret, med elektricitetsmængder, som passerer handelsgrænsen i modsat retning. Duopolmedlemmerne har betydelige fordele i denne henseende. VEBA og VIAG vil råde over et omfattende forsyningsområde, som dækker begge handelsområder. RWE er for øjeblikket ganske vist kun til stede i det ene handelsområde (det samme gælder VEW), men har som stor elektricitetsproducent en fortrinsstilling ved modregningen over for andre elektricitetsproducenter, som er aktive i det andet handelsområde. Efter den planlagte fusion vil de fusionerede selskabers forsyningsområde ligeledes dække begge handelsområder. Mindre elektricitetsproducenter såvel som elektricitetsforhandlerne har derimod forholdsvis større vanskeligheder ved at modregne deres energiforsyninger.

- (122) En anden fordel, som bestemmelserne i Verbändevereinbarung II betyder for duopolmedlemmerne, består i afregningsbetingelserne for balancekraft. Da de endelige kunders energiforbrug svinger, forekommer det hyppigt i forbindelse med mere langvarige forsyningsaftaler, at der enten aftages mindre eller mere energi, end det var fastsat i aftalen. Af reguleringsmæssige grunde skal saldoen, dvs. enten overskuddet eller underskuddet, udlignes af systemoperatøren for den pågældendes balanceområde. Det betyder, at der købes eller afgives balancekraft. Verbändevereinbarung II dækker principielt systemydelse, som er nødvendige til transmission og distribution af elektrisk energi og bestemmer elektricitetsforsyningskvaliteten, f.eks. udnyttelsen af balancekraft indtil en udsvingsmargen på  $\pm 5\%$ . Der skal betales ekstra, så snart standardtoleranceområdet på  $\pm 5\%$  af referenceværdien overskrides. Mod betaling af en højere transmissionspris kan den pågældende aftager også vælge en højere margen på  $\pm 10$  eller  $20\%$ . Balancekraft kan generelt stilles til rådighed af transmissionssystemoperatørerne inden for deres balanceområder eller af de leverandører, som står for driften af et kraftværk i den reguleringskreds, hvori elektriciteten

leveres. Transmissions-systemoperatørernes pris for at stille balancekraft til rådighed er ifølge markedsaktører i overvejende grad højere efter Verbändevereinbarung II end den pris, der blev beregnet efter Verbändevereinbarung I. Ifølge markedsaktørerne overstiger prisen for at stille balancekraft til rådighed efter Verbändevereinbarung II klart de omkostninger, der opstår derved. Det forhold, at der løbende holdes et beredskab af balancekraft, såfremt der skulle opstå behov herfor, indgår i forholdsvis stor udstrækning i beregningen. Således medfører en enkelt overskridelse af tolerancemargenen på  $5\%$  beløb, som er baseret på antagelsen om en overskridelse på en måned. Dette kan navnlig belaste udbydere, som afsætter en forholdsvis lille mængde elektricitet. Elektricitetsforhandlere risikerer i givet fald at miste deres avance på grund af denne beregningsmetode.

- (123) Duopolmedlemmerne belastes derimod stort set ikke af priserne for balancekraft. Dette skyldes hovedsagelig, at de på grund af deres fremtrædende markedsstilling og store salgsmængde væsentligt lettere kan udligne forbrugssvingninger inden for deres balanceområder, således at omkostningerne i forbindelse med balancekraft bliver væsentligt lavere. Hertil kommer, at de elektricitetsproducenter, der som transmissionssystemoperatører hovedsagelig udbyder balancekraft, ifølge markedsaktører for det meste stiller balancekraft til rådighed for hinanden i form af naturaludligning. Ifølge parterne stiller elektricitetsproducenterne i hvert fald i forbindelse med utilsigtet energiudveksling og kraftværksudfald i begrænset omfang energi til rådighed for hinanden på grundlag af gensidighed, således at der ikke opstår omkostninger til balancekraft. Konkurrenter, som ikke er omfattet af det sammenkoblede system, er ofte henvist til at få leveret balancekraft gennem elektricitetsproducenterne. Der er i sagens natur tale om en særlig afhængighed af duopolmedlemmerne, som dækker en stor del af Forbundsrepublikken Tysklands område.

- (124) Endvidere indeholder Verbändevereinbarung II ingen bestemmelser om overbelastningsstyring i forbindelse med flaskehalse i systemet i Tyskland. Det forekommer derfor, at transmissionssystemoperatører under henvisning til systemrelaterede sikkerhedsproblemer og tekni-

ske vanskeligheder først og fremmest imødekommer anmodninger om adgang til transmission fra koncernerne selv og i givet fald kun tilbyder konkurrenter at udnytte den resterende frie kapacitet.

- (125) Dermed påvirkes de af duopolmedlemmernes konkurrenter, som ikke råder over eget transmissionssystem, også negativt som følge af den måde, hvorpå systemet anvendes. VEBA/VIAG's og RWE's fremtrædende markedsstilling sikres dermed også yderligere af den måde, hvorpå de transmissionssystemer, som de ejer, anvendes.

### 3.2.3.7. Kontrollen med langt hovedparten af produktionskapaciteten, transmissionssystemerne og kapaciteten på samkøringslinjerne til nabolandene giver duopole en afgørende indflydelse på den handel med elektricitet, der udvikles som led i liberaliseringen

- (126) De elektricitetsforhandlere, der allerede er aktive på markedet, vil efter Kommissionens nuværende oplysninger heller ikke være i stand til at begrænse den handlefrihed, som markedsstrukturen giver parterne.

- (127) Siden liberaliseringen af det tyske elektricitetsmarked i 1998 har alle aftagere haft mulighed for frit at vælge en elektricitetsudbyder. Denne situation har medført, at der er udviklet handelsaktiviteter, dels fra producentside, dels fra uafhængige elektricitetsforhandlers side. De eksisterende elektricitets-producenter har i overvejende grad udvidet deres handelsaktiviteter ud over deres traditionelle forsyningsområder. Uafhængige elektricitetsforhandlere som f.eks. Enron, Fortum og Vasa Energy er nye selskaber på markedet. Disse har hidtil koncentreret deres aktiviteter om kortfristede spotforsyninger og har med få undtagelser ikke været i stand til at indgå langvarige forsyningsaftaler. De råder under alle omstændigheder over en for ubetydelig egenkapacitet til at kunne producere elektricitet og er derfor afhængig af adgangen til fri kapacitet.

- (128) Efter markedsaktørernes opfattelse er det en uomgængelig betingelse for et marked for handel med elektricitet, som har en afgørende indflydelse på duopolisternes spillerum i prissætningen, at der er tilstrækkelig likviditet på markedet. Den eksisterende overkapacitet, som frie elektricitetsforhandlere har til rådighed, kontrolleres — som nævnt — i overvejende grad af VEBA/VIAG og RWE. De har dermed en stor prismæssig handlefrihed, da andre producenter ikke fuldstændig kan dække behovet.

De to koncerner vil således kunne regulere, hvor meget elektricitet elektricitetsforhandlerne på det tyske marked får og vedvarende kontrollere prisudviklingen.

- (129) Den samme overvejelse gælder for handelen via de tyske elbørser, som vil påbegynde aktiviteterne i efteråret i år. Efter LPX's opfattelse er betingelsen for en fungerende børs, som kan opfylde den væsentlige prissætnings-funktion, at mellem 15 og 25 % af det fysiske nationale forbrug kan handles via børsen. I betragtning af den store koncentration af produktionskapacitet, der ligger hos VEBA/VIAG og RWE, vil begge koncerner i afgørende grad kunne bestemme børsens succes og dermed konkurrenternes og deres overskud.

## 4. Konklusion

- (130) Sammenfattende er Kommissionen nået til den konklusion, at fusionen mellem VEBA og VIAG i vidt omfang vil forværre strukturerne på det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system. Konkurrencen vil blive markant svækket som følge af, at der opstår et duopol (VEBA/VIAG og RWE, henholdsvis RWE/VEW). Som følge af sin overlegne markedsstilling og adgangen til ressourcer såsom kraftværker, transmissionssystem og forsyningspunkter i systemet vil duopole i vidt omfang kunne udelukke konkurrence på det tyske marked og desuden hindre, at der opstår et fungerende marked for handel med elektricitet. Fusionen vil således medføre, at der opstår en fælles dominerende stilling.

## B. KEMIKALIER

- (131) VEBA er aktiv på i den kemiske industri via sine datterselskaber Degussa-Hüls AG og VEBA OEL AG (den petrokemiske sektor). VIAG-koncernens kemiske aktiviteter ligger hos datterselskaberne SKW Trostberg AG og dettes datterselskab Goldschmidt AG. Kommission er nået til den konklusion, at fusionen vil føre til styrkelse af en dominerende stilling på markedet for henholdsvis natriumdicyanamid og cyanurchlorid.

### B.1. NATRIUMDICYANAMID

#### 1. Relevant produktmarked

- (132) Natriumdicyanamid (NDC) er et produkt inden for cyanbrinte-kemi/chlorocyan kemi. Det frembringes ved en syntese af (stærkt giftigt) chlorocyan og cyanamid. På grund af chlorocyan's overordentlig store farlighed er produktionen af NDC fysisk tæt forbundet med produktionen af chlorocyan.

(133) NDC anvendes hovedsagelig som mellemprodukt til fremstilling af de aktive stoffer polyhexametylenbiguanid (PHMBG), chlorhexidin og proguanil. PHMBG anvendes til konservering og sterilisering på det tekniske område. Langt hovedparten anvendes som klorfri biocid i svømmebassiner. Desuden anvendes PHMBG inden for levnedsmiddelindustrien, f.eks. inden for kødforarbejdning og på bryggerier til rengøring af kedler og ledninger, da det er ikke-toksisk og ikke angriber tætningerne. Inden for olieindustrien tilsættes PHMBG i forbindelse med trykmålinger af rørledningerne, da det dræber uønskede organismer, men ikke svovlnedbrydende bakterier, og det tilsættes desuden stærkt svovlholdig råolie. Chlorhexidin er et desinfektionsmiddel, dvs. det anvendes på mennesker og på dyr, som indgår i den menneskelige fødekæde, f.eks. inden for humanmedicin i forbindelse med kirurgi, inden for veterinærmedicin til yverdesinfektion, inden for fremstilling af kosmetik samt i forbindelse med rensesvesker til kontaktlinser. Proguanil er et malariamiddel. Endvidere anvendes NDC inden for agrokemi til f.eks. herbicider.

(134) De aftagere, som Kommissionen har været i kontakt med, erklærede enstemmigt, at NDC for dem er et væsentligt mellemprodukt, som ikke kan substitueres af et andet mellemprodukt, hvilket ikke blev bestridt af parterne. Selv hvis der inden for en overskuelig fremtid var et andet mellemprodukt til rådighed, vil anvendelsen heraf kræve betydelige ændringer af produktionen, og såvel for de produkter, der hidtil er fremstillet med NDC, som for alle videreanvendelser vil der skulle foretages en fornyet registrering, som er både tid- og omkostningskrævende. Kommissionen lægger derfor til grund, at NDC skal betragtes som relevant produktmarked.

## 2. Relevant geografisk marked

(135) Parterne tager udgangspunkt i et globalt marked for NDC. De virksomheder, som Kommissionen har forhørt sig hos, har tilkendegivet noget tilsvarende. Der tages derfor udgangspunkt i et globalt marked.

## 3. Konkurrenceretlig vurdering

### 3.1. Nuværende markedssituation

(136) NDC produceres for øjeblikket på globalt plan kun i større mængder af to virksomheder, Degussa og SKW. Parterne nævner desuden Avecia Ltd., Manchester (Det Forenede Kongerige). Denne virksomhed anvender imidlertid en produktionsmetode, hvor der ikke fremkommer isoleret NDC, men derimod et mellemprodukt (HMBDA), hvoraf der så udvindes chlorhexidin og PHMBG. Dette mellemprodukt produceres kun af Avecia og kan ikke fås på markedet, da Avecia ikke handler med HMBDA. Det schweiziske selskab Lonza AG (i det

følgende benævnt Lonza) producerede NDC indtil 1998, men indstillede derpå produktionen og har siden da solgt varer, som de får leveret fra [...] (\*). Parterne forventer, at Lonza vil genoptage produktionen i andet halvår.

(137) SKW producerer NDC på et anlæg, hvis kapacitet er øget fra [...] t (1996) til [...] t (1999). Degussa producerer NDC på et kombineret anlæg og angiver den årlige kapacitet, der er til rådighed for NDC, til ca. [...] t. Degussa anvender NDC som chlorhexidinbase og chlorhexidindigluconat til produktionen af chlorhexidin. [...] får fra Degussa leveret et afledt NDC-produkt, hexametylenbiscyanoguanidin (HMBCG), og videreforarbejder dette til chlorhexidinbase og chlorhexidinsalte. [...] er imidlertid også aftager af NDC.

(138) Parterne skønner, at verdensproduktionen af NDC udgør mellem ca. 900 t/år og ca. 1 300 t/år. Dette skøn omfatter en mængde mellem ca. [...] t/år og ca. [...] t/år, som henføres til Avecia. Parterne tager i den forbindelse ikke hensyn til, at Avecia ikke producerer isoleret NDC. I det omfang, hvori parterne herudover har indladt sig på gisninger i forbindelse med producenter i det asiatiske område, er disse ikke blevet bekræftet af Kommissionens undersøgelser.

(139) Efter fradrag af den produktionsmængde, som parterne har skønnet for Avecia, fra deres skøn for verdensproduktionen er der maksimalt en mængde på [...] t/år tilbage. Dette svarer i vidt omfang til parternes samlede produktion i 1998 på ca. [...] t. På grundlag af parternes skøn er der maksimalt en mængde på mindre end [...] t tilbage til andre virksomheders produktion. Lægges en verdensproduktion på ca. [...] t til grund, tegner SKW sig for en andel på ca. [50-60] % og parterne en andel på [< 100] %. Fratrækkes produktionen til eget forbrug hos parterne, fremkommer et markedsvolumen på ca. [...] t. Heraf kan en andel på [...] t eller [60-70] % henføres til SKW.

(140) Degussa anfører, at virksomheden ikke aktivt markedsfører NDC, men fremstiller det til anvendelse internt i koncernen til produktionen af chlorhexidin. Der har i de forløbne år imidlertid også været tale om enkelte leverancer til [...]. I den forbindelse fandt den fysiske udlevering til [...] kunder til dels sted direkte via Degussa.

(141) For øjeblikket har aftagerne af NDC således to leverandører til rådighed: Lonza og SKW. Selv ved en forsigtig betragtning tegner SKW sig for mere end to tredjedele af forsyningen af markedet. Med denne udgangssituation

(\*) Visse dele af denne tekst er redigeret for at undgå, at fortrolige oplysninger afsløres; disse dele er omgivet af skarpe parenteser og angivet med en asterisk.

kan SKW antages at have en dominerende stilling på markedet.

- (142) Med Lonza har aftagerne på nuværende tidspunkt faktisk en vis mulighed for at imødegå overdrevne priskrav fra SKW ved at nedsætte ordrestørrelsen. I den forbindelse kan Lonza kun være aktiv på markedet i det omfang, hvori Degussa er rede til at levere NDC. Via de nævnte leverancer til Lonza bidrager Degussa også til at forsyne markedet. Degussa kunne inden fusionen også betragtes som potentiel konkurrent på det pågældende marked.
- (143) Med undtagelse af AstraZeneca er der i forbindelse med de virksomheder, der har behov for større mængder NDC, udelukkende tale om små eller mellemstore virksomheder. AstraZeneca anvender NDC til produktionen af proguanil, som sælges under mærket Paludrin, og har hertil kun behov for en forholdsvis lille mængde.

### 3.2. Virkninger af fusionen

- (144) Som følge af fusionen vil først og fremmest Degussa bortfalde som potentiel konkurrent, der i mellemtiden også har kontakter til Lonzas kunder. Ligeledes vil den nye dominerende enhed heller ikke have interesse i at forsyne Lonza som sin eneste konkurrent. Ud fra dette synspunkt betyder fusionen i det mindste en yderligere svækkelse af Lonza som konkurrent. Desuden skal det tages i betragtning, at Degussa allerede er aktiv i et efterfølgende markedsled (chlorhexidin) og er en potentiel konkurrent på markedet for PHMBG. Den HMBCG, som produceres af Degussa, kan nemlig videreforarbejdes til både chlorhexidin og PHMBG. Degussa/SKW vil kunne afgøre, om det vil være mest fordelagtigt for dem som helhed at sælge NDC eller selv anvende det. I sidstnævnte tilfælde vil Degussas konkurrenter i det efterfølgende markedsled for chlorhexidin kunne komme ud for, at forsyningen med NDC i vidt omfang standses eller gøres dyrere, således at deres konkurrenceevne svækkes vedvarende.

#### 3.2.1. Parternes bemærkninger med hensyn til Lonzas mulige genindtræden på markedet

- (145) Den af parterne omtalte mulighed for, at Lonza kunne træde ind på markedet med en egenproduktion, ændrer ikke den konkurrenceretlige vurdering i forbindelse med den foreliggende fusion. Uden fusionen vil Lonza så med hensyn til de mængder, virksomheden selv producerer, bortfalde som Degussas kunde. Degussa vil få et incitament til at afsætte de producerede mængder til anden side, i konkurrence med de af SKW producerede mængder. Fusionen vil imidlertid hindre en sådan konkurrence og tilsvarende styrke SKW's dominerende stilling (der som følge af Lonzas sandsynlige handelsvolu-

men på [...] t/år absolut ikke vil kunne drages i tvivl <sup>(40)</sup>).

#### 3.2.2. Der kan ikke forventes yderligere konkurrenter på markedet

- (146) Det fremgår heller ikke, at parterne i forbindelse med en markant prisforhøjelse vil være truet som følge af, at der kommer andre konkurrenter ind på markedet. For øjeblikket vil alene Avecia kunne komme i betragtning i denne forbindelse. Men selv hvis Avecia ønskede at levere NDC til det frie marked, vil virksomheden først skulle omlægge sin produktion betydeligt for at kunne udvinde isoleret NDC. Det skal i den forbindelse tages i betragtning, at Avecia får leveret det cyanamid, der er nødvendigt til HMBDA-produktionen, fra [...]. Da cyanamid ikke er stabilt, kan Avecia ikke få det leveret over hvilke som helst afstande, hvorfor det er vanskeligt for Avecia at vælge en anden leverandør.

## 4. Konklusion

- (147) Af ovennævnte grunde lægger Kommissionen til grund, at fusionen vil føre til en varig styrkelse af en dominerende stilling på markedet for NDC.

### B.2. CYANURCHLORID

#### 1. Relevant produktmarked

##### 1.1. Beskrivelse af produktet cyanurchlorid og dets fire væsentlige anvendelsesområder

- (148) Cyanurchlorid (CC) er et kemisk mellemprodukt fra cyanbrintekemien. Der er tale om et simpelt struktureret kemikalie, som i lang tid ikke længere har været underkastet patentbeskyttelse. Foruden cyanbrinte er chlogas den vigtigste grundsubstans til fremstilling af CC.
- (149) CC er et masseprodukt. Det sælges som pulver eller som smelte. I øvrigt findes der ingen væsentlig grad af produktdifferentiering; af faktorer, der er væsentlige for konkurrencen, er foruden prisen alene produktets kvalitet (renhed og i forbindelse med pulver også antiklumpningsevne) og pakningsformen. Sidstnævnte er ikke kun af betydning med hensyn til pakningernes størrelse. CC er derimod klassificeret som et »mindre farligt« stof, hvorfor der for transporten heraf er fastsat visse administrative bestemmelser.

<sup>(40)</sup> Dette volumen kan beregnes på grundlag af de mængder, som Degussa har leveret til Lonza i den periode, hvor Lonza ikke længere selv har produceret NDC. Under hensyntagen til Lonzas egetforbrug ville dette handelsvolumen udgøre mindre end [...] t/år.

- (150) Salget af CC finder hovedsagelig sted via producenterne selv samt via importører; ifølge parterne spiller forhandlere i øvrigt ingen rolle på salgsområdet.
- (151) CC anvendes især til produktion af ukrudtsmidler, optiske blegemidler, reaktive farvestoffer og UV-absorbere.
- (152) [ $> 50\%$ ] af CC-produktionen anvendes på det agrokemiske område i forbindelse med produktionen af ukrudtsmidler til majsdyrkning (majsherbicer).
- (153) [Betydelige andele] videreføres til optiske blegemidler. Disse stoffer anvendes til optisk hvidtning af papir og tekstiler samt i vaskemidler. Optiske blegemidler ændrer disse materialers reaktive egenskaber med hensyn til bestemte lyskomponenter, og giver det produkt, der er behandlet med de optiske blegemidler, et særligt hvidt skær.
- (154) CC anvendes endvidere til fremstilling af reaktive farvestoffer. Tilsætningen af CC forbedrer tekstilfarvernes holdbarhed, ved at forbindelsen mellem farvestof og fibre intensiveres. Parterne skønner, at [en vis del] af CC-produktionen anvendes hertil.
- (155) Endelig anvendes CC i større mængder ( $< 10\%$  af verdensproduktionen) til fremstilling af UV-stabilisatorer i forbindelse med produktionen af plast. Her forhindrer CC, at plastoverfladerne falmer og nedbrydes.
- (156) De konkurrenter og aftagere, Kommissionen har været i kontakt med, har nævnt CC som det relevante produktmarked med den begrænsning, at to aftagere taler om en opdeling i pulverformet CC og CC-smelte. Smelte fremstilles udelukkende af Degussa. Produktionen udgør ca. [...] t/år i Europa og ca. [...] t/år i USA. Det er ikke nødvendigt at tage stilling til, om de to produktvarianter udgør et fælles eller to særskilte produktmarkeder, da den konkurrenceretlige vurdering ikke afhænger af dette.

### 1.2. Parterne anser CC for at kunne substitueres på alle anvendelsesområder

- (157) Parterne er af den opfattelse, at der er en hård konkurrence mellem CC og andre mellemprodukter, som ligeledes anvendes til at fremstille de produkter, der udbydes på disse aftagermarkeder.
- (158) Parterne lægger endvidere til grund, at CC er et mellemprodukt, som ikke kan anvendes af den endelige forbruger, og hvis konkurrencevilkår ikke blot skal vurderes med hensyn til den indbyrdes konkurrence mellem producenterne, men frem for alt i henseende til de fire afta-

germarkeder for de nævnte anvendelsesområder. På disse markeder vil de produkter, der er fremstillet på grundlag af CC, konkurrere med produkter uden CC. Parterne kræver derfor, at konkurrencevilkårene i forbindelse med produktion og salg af CC ikke undersøges, men at de nævnte aftagermarkeder betragtes som relevante markeder. De begrundede dette med, at der på aftagermarkederne er en hård konkurrence mellem CC som mellemprodukt og andre mellemprodukter, som ligeledes anvendes til at fremstille de produkter, der udbydes på disse aftagermarkeder. Produktionen og salget af CC kan ikke være relevant i konkurrencemæssig henseende for undersøgelsen af den planlagte fusion på dette område, og disse skal ikke betragtes som »berørt marked« i overensstemmelse med formular CO. Parterne forveksler i den forbindelse afgrænsningen af det relevante produktmarked, hvorved forstås markedet for »alle de produkter..., som forbrugeren anser for indbyrdes substituerbare på grund af deres egenskaber, pris og anvendelsesformål«<sup>(41)</sup>, med behandlingen af de faktorer, der bestemmer konkurrencevilkårene på dette marked.

### 1.3. Der mangler imidlertid substitutionsmuligheder for såvel CC som råmateriale som for videreforarbejdningsprodukterne

- (159) Parternes bemærkninger med hensyn til de mange substitutionsmuligheder inden for alle fire områder, hvor CC hovedsagelig anvendes, er ikke blevet bekræftet af Kommissionens undersøgelser. Aftagerne har derimod erklæret, at de for øjeblikket ikke har mulighed for i forbindelse med de produkter, som de fremstiller, at erstatte CC med et andet kemikalie.
- (160) Med hensyn til ukrudtsmidler kan atrazinforbuddet ikke — og dette påstår parterne heller ikke — ligestilles med et forbud mod alle CC-holdige majsherbicer. Ifølge Bundesanstalt für Forst- und Landwirtschaft i Berlin og Braunschweig er 13 herbicer, som anvendes i forbindelse med majsafgrøder, og hvis aktive stoffer syntetiseres ved hjælp af CC, stadig tilladt i Tyskland efter det tyske forbud mod det CC-holdige atrazin. Men selv et forbud mod alle CC-holdige majsherbicer vil kun betyde, at markedet for CC vil blive mindre. Det kan nemlig ikke antages, at CC inden for kort tid og uden større omkostninger for den berørte virksomhed kan erstattes af et andet aktivt stof. I øvrigt forstærkes denne betragtning af, at ethvert omformuleret produkt først skal godkendes.

<sup>(41)</sup> Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret (97/C 372/03).

(161) Optiske blegemidler anvendes i papir-, tekstil-, plast- og vaskemiddel-produktionen. Mens de optiske blegemidler på CC-basis, der anvendes i papirindustrien, ikke kan erstattes af CC-frie optiske blegemidler, afhænger dette inden for tekstilindustrien af de anvendte fibre. I forbindelse med bomuld, som er de allervigtigste tekstilfibre, anvendes udelukkende optiske blegemidler på CC-basis, mens der i forbindelse med syntetiske fibre udelukkende anvendes CC-frie optiske blegemidler. Med hensyn til vaskemidler er blegemidler på CC-basis ikke substituerbare i forbindelse med høje vasketemperaturer. Allerede på grundlag af anvendelsen kan CC derfor generelt ikke substitueres på dette område.

(162) Hvad angår den fremtidige erstatning af CC, gælder det for alle anvendelsesområder, at aftagerne af CC først vil skulle udvikle nye produkter og derpå omstille produktionen, for så vidt som de ikke først vil skulle igennem for det meste tidkrævende godkendelsesprocedurer, inden et nyt produkt kan bringes på markedet.

#### 1.4. CC er således det relevante produktmarked

(163) CC må derfor betragtes som det relevante produktmarked.

#### 2. Relevant geografisk marked

(164) Parterne producerer CC forskellige steder i Europa og USA (VEBA). Desuden produceres CC i Europa af det schweiziske selskab Lonza AG, som indgår i Algroup-Lonza-koncernen, samt i USA af Novartis. Disse virk-

somheder afsætter CC på globalt plan med undtagelse af Novartis AG, som kun producerer til eget brug [...].

(165) De virksomheder, Kommissionen har forhørt sig hos, og parterne lægger et globalt marked til grund. I denne forbindelse henviser de til en stigende import fra Kina til EØS. Transportprisen udgør alt efter bestemmelsesland i alt [ $< 7$ ] % af den samlede pris, således at CC eksporteres alle steder hen. Der findes heller ingen væsentlige importhindringer, navnlig heller ikke for leverancer fra Kina. På den anden side er transporten (og forarbejdningen) af CC ifølge de pågældende virksomheder forbundet med betydelige risici. Ved CC's kontakt med luft/luftfugtighed dannes der således saltsyre, mens der ved varme (brand) dannes cyanbrinte. Derfor træffer brugere af CC særlige forholdsregler allerede ved leveringen af CC, f.eks. i form af levering i silovogne og oplagring i siloer/tanke. Med henblik på den konkurrenceretlige vurdering er det imidlertid ikke nødvendigt at tage stilling til, om det relevante geografiske marked i betragtning af disse risici kun omfatter Vesteuropa (EØS og Schweiz), eller om der er tale om et globalt marked.

#### 3. Konkurrenceretlig vurdering

##### 3.1. Degussa er i betragtning af sine andele dominerende på markedet for CC; fusionen vil medføre en betydelig vækst i markedsandele

(166) Parterne skønner, at producenterne af CC i de seneste tre år har haft følgende kapacitet til rådighed på globalt plan:

Tabel: Samlet kapacitet i tons

	SKW	Degussa	Lonza	Novartis	Japan	Kina
1996	[...] 000	[...] 000	[...] 000	[...] 000	[...] 000	[...] 000
1997	[...] 000	[...] 000	[...] 000	[...] 000	[...] 000	[...] 000
1998	[...] 000	[...] 000	[...] 000	[...] 000	—	[...] 000

(167) På grundlag af parternes skøn over kapacitetsudnyttelsen fremkommer følgende billede for produktionen af CC i de seneste tre år:

Tabel: Produktion i tons

	SKW	Degussa	Lonza	Novartis	Japan	Kina	I alt	I alt uden Novartis
1996	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[70 000- 80 000]
1997	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[90 000-100 000]
1998	[...]	[...]	[...]	[...]	—	[...]	[...]	[80 000- 90 000]

(168) Det skal i den forbindelse bemærkes, at Lonza vurderer verdensmarkedsvolumenet betydeligt lavere end parterne, samt at forskellen alene er et resultat af skønnet over den andel, som den kinesiske produktion tegner sig for. Lonza skønner den til 10 %, parterne derimod til ca. 30 %. På grundlag af Lonzas skøn vil parternes betydning på markedet være endnu større. Hertil kommer, at

den kinesiske produktion er fordelt på flere virksomheder.

(169) Men allerede på grundlag af parternes skøn kan der beregnes følgende markedsandele i % for et globalt marked:

	SKW	Degussa	SKW + Degussa	Lonza
1996	[< 20]	[50-60]	[70-80]	[< 10]
1997	[< 20]	[50-60]	[60-70]	[< 10]
1998	[< 20]	[50-60]	[60-70]	[< 10]

(170) Lægger man parternes oplysninger for EØS til grund, fremkommer for 1998 markedsandele for Degussa på [60-70] %, for SKW på [20-30] % og for Lonza på [< 10] %, for EØS og Schweiz ville der fremkomme et lignende billede. Importen fra Kina spiller derfor endnu ingen rolle.

### 3.2. Novartis som førende på markedet med hensyn til den mængdemæssigt vigtigste anvendelse af CC indsnævrer ikke væsentligt Degussa/SKW's prismæssige spillerum

(171) Som den mest afgørende faktor, der vil hindre dem i en ukontrolleret prispolitik, anfører parterne Novartis' fremtrædende stilling i det efterfølgende markedsled for herbicider. Bestemmende for CC-prisen på triazinherbicidområdet (dvs. majsherbicide på CC-basis) er Novartis' aktiviteter navnlig på det amerikanske og det sydamerikanske marked. Enhver forhøjelse af anvendelsesprisen for CC, som Degussa/SKW måtte foretage, vil straks give sig udslag i en klar konkurrencemæssig ulempe for disse aftagere i forhold til Novartis. Novartis råder over en kapacitetsreserve på skønsmæssigt [...]. Denne argumentation kan ikke godtages. Novartis' stærke stilling på markedet for majsherbicide i det efterfølgende markedsled kan ganske vist ifølge parterne indirekte sætte visse grænser for Degussas spillerum i prissætningen, for så vidt som CC sælges til herbicideproducenter. Disse grænser vil ligge dér, hvor forhøjelsen af prisen for mellemproduktet CC bliver så stor, at Degussas aftagere ikke længere vil kunne fremstille og tilbyde deres herbicide på konkurrencedygtige vilkår. En sådan begrænsning af Degussas prismæssige handlefrihed, som desuden vil være begrænset til en bestemt aftagergruppe, vil imidlertid ikke tale imod antagelsen af en dominerende stilling i forbindelse med CC. Først og fremmest kan det gene-

relt fastslås, at markedsdominans ikke kan ligestilles med et fuldstændigt ubegrænset spillerum i prissætningen. Selv en monopolist skal (og vil) f.eks. tage udgangspunkt i sine aftageres efterspørgselselasticitet. Forhøjelser ud over en bestemt pris kan medføre, at ulemperne ved faldet i efterspørgsel vejer tungere end fordelene ved prisforhøjelsen. I det foreliggende tilfælde skal det først og fremmest tages i betragtning, at CC's andel af produktionsomkostningerne for majsherbicide kun udgør ca. en tredjedel af de samlede omkostninger. En forhøjelse af prisen for CC medfører derefter ikke nødvendigvis også en forhøjelse af prisen for færdigproduktet. Parterne har heller ikke hidtil anført noget sådant. Lige så lidt er det godtgjort, at prisen er det eneste handlingsparameter, som producenten af majsherbicide baserer sig på. Kvalitet og kunderådgivning spiller en stor rolle i denne forbindelse. Det kan heller ikke udelukkes, at et udbud af produkter, hvis virkninger supplerer hinanden, er en fordel. Det skal derfor først og fremmest lægges til grund, at CC-aftagerne på dette mængdemæssigt vigtigste CC-anvendelsesområde absolut fortsat har mulighed for at imødegå prisforhøjelser i forbindelse med CC uden pristigninger over for deres aftagere.

### 3.3. Novartis, den største CC-producent på verdensplan, anvender kun CC i egenproduktionen og udgør heller ingen potentiel konkurrent på grundlag af et globalt marked

(172) Novartis er ganske vist den største CC-producent på verdensplan, men videreforarbejder selv hele produktionen og sælger ikke CC til nogen tredjepart. Dette kan efter Kommissionens vurdering heller ikke forventes i fremtiden. Derfor taler Novartis' særlige produktionsbetingelser i USA og det forhold, [...].

### 3.4. Kinesisk produceret CC kan heller ikke i væsentlig grad begrænse Degussa/SKW's prismæssige spillerum

(173) Parterne henviser til den stigende betydning af kinesisk produceret CC. Ud over den indenlandske forsyning

leverede forskellige udbydere fra Kina CC på verdensplan og navnlig også til USA og EØS-markedet. Leverancerne til EØS blev tilbudt [...] billigere. Indtil videre er der imidlertid kun kommet meget ubetydelige mængder kinesisk produceret CC til Europa, hvorfor betydningen heraf synes at være mindre end fremstillet af parterne (Lonza anslår andelen i EØS til at udgøre 1 %). Dette har de aftagere, som Kommissionen har været i kontakt med, også tilkendegivet. Der er foreløbig kun en enkelt virksomhed, som ved hjælp af en lille mængde er ved at afprøve, om de problemer med hensyn til transport, tilgængelighed og kvalitet, der findes i forbindelse med kinesisk produceret CC, kan løses. De øvrige virksomheder undtagen én, som ikke råder over præcise oplysninger, udelukker køb under henvisning til manglede kvalitet eller tilgængelighed og transportproblemer.

### 3.5. Fusionen udelukker, at aftagernes »second supply policy« kan videreføres

- (174) Parternes henvisning til, at deres salg er koncentreret om nogle få store aftagere, hvis professionelle indkøbsafdeling i forbindelse med enhver eventuel prisforhøjelse fra leverandørernes side straks vil indhente konkurrerende tilbud, tager ikke i betragtning, at der ikke vil være sådanne leveringsdygtige konkurrenter.
- (175) Dette gælder navnlig henvisningen til, at en stor del af kunderne fører en »second supply policy«. Som følge af fusionen vil antallet af udbydere af CC falde fra tre til to. Lonzas produktionskapacitet er så lav, at Lonza ikke kommer i betragtning som alternativ leverandør, men kun som yderligere leverandør ved siden af Degussa og/eller SKW for hovedparten af de aftagere, som Kommissionen har forhørt sig hos. En sådan strategi fra aftagernes side vil i øvrigt ikke gøre det nødvendigt for Lonza at forlange en lavere pris end Degussa/SKW med henblik på en bedre udnyttelse af selskabets lave kapacitet.

### 3.6. Degussas dominerende stilling styrkes som følge af fusionen

- (176) Af ovenstående betragtninger følger, at Degussa allerede nu har en dominerende stilling på markedet for CC. Fusionen vil i vidt omfang styrke denne stilling. I betragtning af Lonzas ubetydelige markedsstilling og lave kapacitet vil den nye enhed opnå en monopollignende stilling på markedet for CC. Dette er tilfældet, uanset om CC betragtes som det relevante produktmarked, eller om der sondres mellem pulverformet CC og CC-smelte, da sidstnævnte udelukkende fremstilles af

Degussa. Det er heller ikke afgørende, om markedet kun omfatter Vesteuropa, eller om der er tale om et globalt marked.

## 4. Konklusion

- (177) Af ovennævnte grunde lægger Kommissionen til grund, at den planlagte fusion vil føre til styrkelse af en dominerende stilling.
- (178) Den anmeldte fusion vil føre til skabelse eller styrkelse af dominerende stillinger, som vil hæmme en effektiv konkurrence i en betydelig del af Fællesskabet. Den vil være uforenelig med fællesmarkedet og EØS-aftalen.

C. GAS

- (179) Parterne er via concernselskaber ligeledes aktive inden for gasdistribution og gasforsyning til endelige kunder. Der er i den forbindelse tale om regionale gasforsynings-selskaber (VEBA: Avacon) og gasforsyningsselskaber, som beskæftiger sig med gasforsyning til endelige kunder (VEBA: Avacon, Schlesweg, Gelsenwasser, Thüga; VIAG: Contigas, Fränkische Gas-Lieferungsgesellschaft, Gasversorgung Ostbayern).

## 1. Relevante produktmarkeder

- (180) Parterne sonderer mellem markedet for gastransaktioner (import, oplagring og transport samt salg af naturgas til store aftagere) og gasforsyning til endelige kunder (som regionale forsynings-selskaber og lokale distributions-selskaber) og betragter disse som relevante produktmarkeder.
- (181) Kommissionen har i en nyere beslutning <sup>(42)</sup> undersøgt gassektoren og navnlig forholdene på gasmarkedene. Det konstateres heri, at der på gasområdet må sondres mellem de to relevante produktmarkeder, nemlig national gastransmission og regional gastransmission. Markedet for national gastransmission omfatter import af naturgas fra udenlandske naturgas-producenter og den efterfølgende transport via rørledninger til de regionale gasselskaber. Ligesom de regionale gasselskaber forsyner de nationale gasselskaber i det væsentlige store industrikunder med særaftaler, elektricitetsproducenter og lokale gasdistributionsselskaber. Den nationale gastransmission udgør et særskilt marked. Denne aktivitet, som varetages af nationale gasselskaber, er kendetegnet ved, at den omfatter import af større gasmængder fra pro-

<sup>(42)</sup> Sag COMP/M.1383 — Exxon/Mobil.



ducentlande. Disse selskaber har indgået langvarige forsyningsaftaler med producenterne og råder over de anlæg, der er nødvendige til import, langdistancetransport samt tjenesteydelser til aftagerne (f.eks. oplagring).

- (182) Kommissionen har endvidere udskilt det relevante produktmarked i det efterfølgende markedsled, nemlig gasforsyning til endelige kunder<sup>(43)</sup>. Udbydere på dette marked er de lokale gasdistributionsselskaber, som via et tæt lavtryksrørledningssystem forsyner erhvervs-kunder og husholdninger.
- (183) Undersøgelserne i det foreliggende tilfælde har ikke givet anledning til at sætte spørgsmålstegn ved den således foretagne markedsafgrænsning. Nedenfor lægges denne markedsafgrænsning derfor til grund i forbindelse med den konkurrenceretlige vurdering.
- (184) Ifølge parterne findes der kun en overlapning af begge koncerners aktiviteter inden for gasforsyning til endelige kunder, hvorfor dette skal betragtes som det relevante produktmarked, der skal vurderes. Kommissionen har imidlertid som led i proceduren modtaget en klage med hensyn til, at den foreliggende fusion vil føre til en styrkelse af Ruhrgas AG's dominerende stilling på markedet for national gastransmission. Som begrundelse anføres følgende: Fusionen vil blokere vigtige salgskanaler for Ruhrgas' konkurrenter på dette niveau, da VIAG såvel som VEBA indirekte har interesser i Ruhrgas og via datterselskaber er aktive i de efterfølgende markedsled. Som følge af fusionen kan Ruhrgas i vidt omfang forbedre sin adgang til de aftagere, som selskaber i VIAG-koncernen har kapitalandele i. Følgelig vil fusionens virkninger på Ruhrgas' stilling på markedet for national gastransmission også blive undersøgt som led i den konkurrenceretlige vurdering.

## 2. Relevante geografiske markeder

- (185) Kommissionen har i det mindste for Tysklands vedkommende tidligere antaget, at der i forbindelse med gasmarkederne var tale om regionale markeder, som var begrænset af de forskellige forsynings-selskabers eneforsyningsområder. De oprindelige aftaler om områdeopdelinger er senest bortfaldet med ikrafttrædelsen af EnWG

n. F. (se ovenfor). Til forskel fra elektricitetsområdet har liberaliseringen imidlertid endnu ikke medført nævneværdige strukturændringer på de tyske gasmarkeder. Ifølge EF-direktivet vedrørende det indre marked for gas<sup>(44)</sup> skal medlemsstaterne påbegynde en markedsåbning senest den 10. august 2000. På dette tidspunkt skal operatører af gasfyrede kraftværker, uanset deres årlige forbrug, samt endelige kunder, der forbruger mere end 25 mio. m<sup>3</sup> om året, have frit leverandørvalg (såkaldte »eligible customers«). Den samlede markedsåbning skal udgøre mindst 20 % og forhøjes senest 2005 til 28 % og senest 2010 til 33 %. Det nævnte årlige mindsteforbrug reduceres i 2005 til 15 m<sup>3</sup> og i 2010 til 5 m<sup>3</sup>. Med udgangspunkt i den model, der anvendes på elektricitetsområdet, hvor transmissionsbetingelserne reguleres på grundlag af en frivillig aftale mellem organisationerne (Verbändevereinbarung), er der for øjeblikket forhandlingerne i gang om en lignende aftale for gasektoren. Forhandlingerne om en »Verbändevereinbarung Gas« føres mellem Verband Industriellen Kraftwirtschaft (VIK), Bundesverband der Deutschen Industrie (BDI) og Bundesverband der Gas- und Wasserwirtschaft (BGW). Til forskel fra elektricitetsområdet, hvor der allerede er adgang til ledningerne og mulighed for konkurrence på transmissionsområdet, er disse væsentlige betingelser for konkurrence uden for de traditionelle forsyningsområder endnu ikke tilvejebragt på gasområdet. Ifølge parterne skal der i første halvår af 2000 opnås enighed om Verbändevereinbarung-konceptet. Indtil videre er organisationerne dog kun blevet enige om rudimentære »Eckpunkte der Verbändevereinbarung zum Netzzugang bei Erdgas« (rammer for en aftale mellem organisationerne om systemadgang i forbindelse med naturgas) af 17. marts 2000, som med hensyn til den praktiske gennemførelse af transmissioner lader visse ting stå åbent.

- (186) Alt dette taler for, at det geografiske marked er begrænset til de regionale, tidligere eneforsyningsområder, hvor de forskellige forsynings-selskaber også har ejendomsretten til forsyningsledningerne. Ved vurderingen af fusionen mellem Exxon og Mobil<sup>(45)</sup> blev der ikke — hovedsagelig på grund af bortfaldet af aftalerne om områdeopdelinger — taget stilling til, om markedet for national gastransmission stadig var regionalt eller allerede nationalt. Heller ikke i det foreliggende tilfælde er det nødvendigt at tage stilling til gasmarkederne præcise rækkevidde, da den konkurrenceretlige vurdering forbliver den samme uanset afgrænsningen.

<sup>(43)</sup> Sag COMP/M.1383 — Exxon/Mobil.

<sup>(44)</sup> EFT L 204 af 21.7.1998, s. 1.

<sup>(45)</sup> Sag COMP/M.1383 — Exxon/Mobil.

### 3. Konkurrenceretlig vurdering

#### (1) Forsyning af endelige kunder med gas

- (187) VEBA er aktiv i Niedersachsen og tilgrænsende områder via koncernselskabet Avacon. Koncernselskabet Schleswig er aktivt i Schleswig-Holstein, Gelsenwasser i Ost-Westfalen-Lippe og i Mecklenburg-Vorpommern samt koncernselskabet Thüga via to kommunale selskaber i Bayern og en kapitalinteresse (Gasbetriebe Emmendingen) i Baden-Württemberg.
- (188) VIAG kontrollerer de bayerske gasdistributionselskaber Fränkische Gas-Lieferungsgesellschaft og Gasversorgung Ostbayern. Derudover er selskabet via datterselskabet Contigas repræsenteret i Sydtykland gennem en række kommunale selskaber eller majoritetsinteresser.
- (189) På grundlag af et nationalt marked, lå VEBA's markedsandel i 1998 med et salg på [35-40] TWh ifølge parterne på [ $< 5$ ] %. Der blev i den forbindelse lagt et markedsvolumen på ca. 925 TWh <sup>(46)</sup> til grund. VIAG ville så med et salg på [10-15] TWh have en markedsandel i hele Tyskland på kun [ $< 5$ ] %. Med en samlet markedsandel på [5-10] % og mange konkurrenter, som konkurrerer om forsyningen af endelige kunder, vil der ikke kunne forventes en skabelse eller styrkelse af en dominerende stilling i dette markedsled, hvis der lægges et nationalt marked til grund.
- (190) Lægges de regionale markeder, der er begrænset til gasforsyningsselskabernes forsyningsområder, til grund for vurderingen, vil det kunne konstateres, at VEBA's og VIAG's datterselskaber stadig har dominerende stillinger i deres forsyningsområder.
- (191) Efter Kommissionens opfattelse vil disse stillinger imidlertid ikke blive styrket som følge af fusionen, da VEBA-selskabernes forsyningsområder for hovedpartens vedkommende ligger langt fra VIAG-selskabernes forsyningsområder, hvorfor fusionen ikke kan forventes at give anledning til en styrkelse af de pågældende markedsstillinger. Kun i Harzen har Avacon, som ejes af VEBA, og Thüga, som ligeledes ejes af koncernen, minoritetsinteresser i enkelte kommunale forsyningsselskaber, hvis forsyningsområder grænser op til Gasversorgung Thüringen, hvori Contigas, som hører ind under VIAG, har en minoritetsinteresse. Intet tyder dog på, at disse minoritetsinteresser giver anledning til kontrol fra parternes side.

- (192) Fusionen mellem VEBA og VIAG vil derfor hverken føre til skabelse eller styrkelse af dominerende stillinger på markederne for forsyning af endelige kunder med gas.

#### (2) National gastransmission

- (193) De eksisterende selskabsstrukturer resulterer ikke i, at VEBA kan udøve bestemmende indflydelse på Ruhrgas. Ruhrgas kontrolleres formelt af den såkaldte »store Bergemann-pool«. Som »store Bergemann-pool« betegnes Bergemann GmbH og dets selskabsdeltagere — herunder et RAG-datterselskab med ca. 51 % af kapitalen — samt Gelsenberg AG. Gelsenberg AG har sammenlagt sine Ruhrgas-aktier med de aktier, som ejes af selskabsdeltagerne i Bergemann GmbH. Som følge af sammenlægningen af sine Ruhrgas-aktier råder Gelsenberg AG over ca. 41 % af stemmerne på Bergemann GmbH's generalforsamling. Dette mindsker således den stemmewægt, som de faktiske selskabsdeltagere i Bergemann GmbH har, for så vidt angår afstemningsadfærden i Ruhrgas. RAG's andel af stemmerne falder således til ca. 30 %. Bergemann GmbH, som er udvidet med Gelsenberg (den »store« Bergemann-pool), træffer på sin side afgørelse om udøvelsen af stemmerettighederne på Ruhrgas' generalforsamling.
- (194) Reglerne for flertal i forbindelse med den »store Bergemann-pool« fremgår af Bergemann GmbH's vedtægter (§ 7 deri). På grundlag heraf skal beslutninger, som vedrører stemmeafgivelsen på et tilknyttet selskabs generalforsamling, træffes med kvalificeret flertal, hvis der kræves et kvalificeret flertal i forbindelse med det tilknyttede selskab. Ruhrgas' generalforsamling træffer principielt beslutninger med simpelt flertal, såfremt der ved lov eller i vedtægterne ikke er fastsat andet (§ 19 i vedtægterne). Heraf følger, at der på grundlag af ejerstrukturen i Bergemann GmbH er mulighed for skiftende flertal. Der er således ikke tilstrækkelige holdepunkter for, at VEBA indirekte eller direkte kontrollerer Ruhrgas alene eller i fællesskab.
- (195) For at vurdere den konkurrencemæssige betydning af VIAG's kapitalinteresse i selskaber, der forsyner endelige kunder med gas, har Kommissionen desuden undersøgt VEBA's situation. VEBA havde nemlig allerede inden fusionen både kapitalinteresser i Ruhrgas og i selskaber, der forsyner endelige kunder med gas.
- (196) Kommissionens undersøgelser har vist, at de gasforsyningsselskaber i Tyskland, der forsyner endelige kunder, i det mindste i 1998 købte gassen hos den leverandør, i hvis traditionelle forsyningsområde de er beliggende. Det var ifølge Kommissionens analyser i den forbind-

<sup>(46)</sup> Angivet kilde: Geschäftsbericht BEB 1998; BGW-Statistik.

delse underordnet, om det pågældende kommunale forsyningselskab var tilknyttet VEBA. For så vidt disse tilknyttede selskaber f.eks. ligger i Thyssengas' tidligere eneforsyningsområde, har de også — tilsyneladende — dækket deres behov for gas hos Thyssengas. Dette sker på grundlag af leveringsaftaler, som har en løbetid på mere end ti år. Det var derfor tidligere allerede på grund af aftalerne om områdeopdeling vanskeligt for alternative gasleverandører at få adgang til forsyningselskaber, der ikke lå i deres forsyningsområde. Efter disse aftalers bortfald er situationen ikke ændret grundlæggende. I det omfang, det i det hele taget er lykkedes alternative gasleverandører at hverve kunder, forsynes disse via afgrænsningsledninger fra egne gasfordelingsledninger. Der har ikke hidtil kunnet konstateres konkurrencefremmende transmissioner. For så vidt VEBA havde en kapitalinteresse i et kommunalt forsyningselskab, der forestod forsyningen af endelige kunder, gav dette heller ikke Ruhrgas en klar fordel i forhold til andre konkurrenter (andre end den traditionelle leverandør i forsyningsområdet). Ifølge nogle af de tilknyttede selskaber under VEBA, der forestod forsyningen af endelige kunder i Ruhrgas' tidligere eneforsyningsområder, købte de uanset denne kapitalinteresse gas hos Ruhrgas' konkurrenter, f.eks. WINGAS GmbH. Regionale gasforsyningselskaber, som Ruhrgas har en direkte kapitalinteresse i, havde i øvrigt også tidligere leveringsaftaler med WINGAS.

- (197) Under disse omstændigheder er der ikke tilstrækkelige holdepunkter for, at gasforsyningselskaber, hvori VEBA har en kapitalinteresse, afskærmes i forhold til Ruhrgas' konkurrenter på grund af de indbyrdes forbindelser mellem VEBA og Ruhrgas. Denne vurdering er baseret på det tilfælde, at det geografiske marked, hvor Ruhrgas opererer, kun omfatter selskabets tidligere eneforsyningsområde. Antages det, at der i virkeligheden er tale om et større (f.eks. nationalt) marked, gælder lignende betragtninger, og det giver heller ikke anledning til konkurrencemæssige betænkeligheder.

#### 4. Konklusion

- (198) Der kan ikke forventes en skabelse eller styrkelse af dominerende stillinger på markederne for forsyning af endelige kunder med gas eller national gastransmission.

#### D. HANDEL MED STÅLPRODUKTER

- (199) Blandt parternes aktiviteter hører endvidere handel med stål, hvor VEBA er aktiv via Stinnes-koncernens Interfergruppe (i det følgende benævnt Stinnes) og VIAG via sit datterselskab Klöckner & Co. AG (i det følgende benævnt Klöckner). Handelen med valsede stålprodukter (flade og lange stålprodukter), rustfrit stål, varmtvalsete bredbånd, valstråd og halvfabrikata er omfattet af trakta-

ten om oprettelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab af 18. april 1951 og er derfor genstand for en særskilt procedure (se sag COMP/ECSC.1321 — VEBA/VIAG). Hvad angår handelen med andre produktkategorier (rør, blankt stål, trådprodukter, armeringsnet, tag- og vægprodukter, aluminium og nonferrometal), er denne omfattet af nærværende procedure.

#### 1. Relevante produktmarkeder

- (200) Handelen med stålprodukter må betragtes som et relevant produktmarked, der er adskilt fra fremstillingen af disse produkter samt producentens direkte salg <sup>(47)</sup>.
- (201) Desuden kan handelen med stålprodukter opdeles efter handelsform, dvs. i agenturhandel, lagersalg, direkte salg og ikke-lagersalg. Det direkte salg er en særlig distributionsform i Tyskland, som er kendetegnet ved, at den endelige aftager indgår en kontrakt med den handlende, mens producenten leverer den bestilte vare direkte til den endelige aftager. Det er imidlertid ikke nødvendigt at foretage en præcis markedsafgrænsning, da ingen af de mulige markedsafgrænsninger giver anledning til konkurrencemæssige betænkeligheder.
- (202) I overensstemmelse med Kommissionens tidligere beslutninger skal de vigtigste stålprodukter, der afsættes, betragtes som særskilte produktmarkeder <sup>(48)</sup>. Der er i det foreliggende tilfælde tale om produktkategorierne rør, armeringsnet, blankt stål, trådprodukter, tag- og vægprodukter samt nonferrometal og aluminium.
- (203) I en af Kommissionens tidligere beslutninger <sup>(49)</sup> blev der i forbindelse med handelen med rør endvidere foretaget en opdeling af dette område efter kategorier af rør. Det fremgik imidlertid af den markedsundersøgelse, som Kommissionen foretog, at hovedparten af kunderne og konkurrenterne ikke anså en sådan opdeling for at være hensigtsmæssig. Det er imidlertid fortsat ikke nødvendigt at tage stilling til, om de enkelte kategorier af rør, i det foreliggende tilfælde handels-, kedel-, konstruktions- og præcisionsrør, udgør særskilte produktmarkeder eller ej, da fusionen ikke giver anledning til konkurrencemæssige betænkeligheder i forbindelse med nogen af de mulige markedsafgrænsninger.

<sup>(47)</sup> Beslutning af 21. december 1994, sag IV/M.484 — Krupp/Thyssen/Riva/Falck/Tadfin/AST; beslutning af 20. august 1996, sag IV/M.760 — Klöckner/ARUS; beslutning af 4. februar 1999, sag IV/M.1329 — Usinor/Cockerill Sambre; beslutning af 7. april 1999, sag IV/M.1369 — Thyssen Handel/Mannesmann Handel.

<sup>(48)</sup> Beslutning af 4. februar 1999, sag IV/ECSC.1268 — Usinor/Cockerill Sambre; beslutning af 7. april 1999, sag IV/CECA.1292 — Thyssen Handel/Mannesmann Handel.

<sup>(49)</sup> Beslutning af 7. april 1999, sag IV/M.1369 — Thyssen Handel/Mannesmann Handel.

## 2. Relevante geografiske markeder

- (204) I overensstemmelse med tidligere beslutninger <sup>(50)</sup> kan det lægges til grund, at de relevante geografiske markeder for handelen med stålprodukter mindst er de nationale markeder. Der er i forbindelse med undersøgelsen af den foreliggende sag ikke fremkommet oplysninger, der taler imod denne konklusion. Det er imidlertid ikke nødvendigt at tage stilling til, om markederne er større end nationale markeder, da fusionen ikke giver anledning til konkurrencemæssige betænkeligheder i forbindelse med nogen af de mulige afgrænsninger.

## 3. Konkurrenceretlig vurdering

- (205) Parterne er kun aktive inden for lagersalg og direkte salg, men ikke inden for agenturhandel og ikke-lagersalg. I forbindelse med produktkategorien trådprodukter er der ikke tale om overlapninger mellem parterne, da Stinnes ikke har nogen omsætning inden for denne produktkategori.
- (206) Parterne er i det væsentlige aktive i Tyskland og kun i begrænset omfang i andre medlemsstater. Dette gælder navnlig for Stinnes, da virksomheden uden for Tyskland maksimalt har en markedsandel på [ $< 10$ ] % af forsyningen på den samlede stålmarked i de enkelte medlemsstater og uden for Tyskland ikke er aktiv inden for handelen med aluminium og nonferrometal. Der er kun overlapninger mellem parternes aktiviteter i Belgien, Frankrig, Storbritannien, Nederlandene, Østrig og Spanien, hvor parternes markedsandele på det samlede stålmarked tilsammen udgør mindre end 7 %.

### (1) Rør

- (207) På det tyske marked for lagersalg af rør har parterne en fælles markedsandel på [ $< 20$ ] % (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 20$ ] %). Opdeles markedet for handel med rør efter kategorier af rør, udgør parternes markedsandel inden for lagersalg af handelsrør til sammen [ $< 20$ ] % (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %), af kedelrør [ $< 20$ ] % (Stinnes: [ $< 20$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %), af konstruktionsrør [ $< 30$ ] % (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 20$ ] %) og af præcisionsrør [ $< 30$ ] % (Stinnes: [ $< 20$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %).
- (208) Inden for direkte salg i Tyskland har parterne til sammen en markedsandel på [ $< 10$ ] % på det samlede rørmarked (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %). Opdeles det samlede rørmarked efter kategorier af rør, udgør

parternes markedsandel til sammen [ $< 10$ ] % i forbindelse med handelsrør (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %), [ $< 10$ ] % i forbindelse med kedelrør (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %), [ $< 10$ ] % bei Konstruktionsrohren (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %) og [ $< 20$ ] % i forbindelse med konstruktionsrør (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 20$ ] %).

- (209) På markedet for handel med rør er parterne stillet over for en lang række stærke og til dels vertikalt integrerede konkurrenter, f.eks. Carl Spaeter GmbH, Hoberg & Driesch GmbH & Co., Löwe & Jaegers GmbH, Röhren- und Stahllager GmbH & Co. KG, Salzgitter Stahlhandel GmbH og Thyssen Schulte GmbH. I betragtning af denne markedsstruktur kan det ikke forventes, at der skabes en dominerende stilling for parterne.

### (2) Armeringsnet

- (210) På det tyske marked for lagersalg af armeringsnet har parterne en fælles markedsandel på [ $< 10$ ] % (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %), inden for direkte salg opnår parterne fælles markedsandele på [ $< 30$ ] % (Stinnes: [ $< 30$ ] %; Klöckner: [ $< 10$ ] %). Fusionen fører derfor ikke til skabelse eller styrkelse af en dominerende stilling i forbindelse med armeringsnet.

### (3) Blankt stål

- (211) I Tyskland opnår parterne på det — underordnede — samlede marked for handel med blankt stål en fælles markedsandel på [ $< 20$ ] %, idet Stinnes' markedsandel udgør [ $< 10$ ] %. Parterne skønner, at markedsvolumenet for lagersalg af blankt stål udgør ca. 180 000 t. Parternes samlede markedsandel udgør på baggrund heraf [ $< 30$ ] % (Stinnes: [ $< 10$ ] %; Klöckner: [ $< 20$ ] %). Inden for det direkte salg af blankt stål opnår Klöckner med et skønnet markedsvolumen på 145 000 t en markedsandel på ca. [ $< 20$ ] %, mens Stinnes inden for det direkte salg af blankt stål [...]. Den samlede markedsandel på — alt efter markedsafgrænsning — maksimalt 20 % kan i betragtning af en lang række til dels vertikalt integrerede konkurrenter ikke skabe en dominerende stilling for parterne.

### (4) Tag- og vægprodukter, aluminium, nonferrometal

- (212) Stinnes er i Tyskland med omsætninger, der klart ligger under [...] t, kun i begrænset omfang aktiv inden for handelen med tag- og vægprodukter og aluminium. Klöckner er på den anden side næsten ikke repræsenteret inden for handelen med nonferrometal (ca.[...] t i 1998). Stinnes har dermed inden for handelen med tag-

<sup>(50)</sup> Beslutning af 4. februar 1999, sag IV/M.1329 — Usinor/Cockerill Sambre; sag IV/M.1369 — Thyssen Handel/Mannesmann Handel.

og vægprodukter og Klöckner inden for handelen med nonferrometal en markedsandel, som knap lader sig måle. Klöckners og Stinnes' samlede markedsandele overstiger under ingen omstændigheder 15 % i forbindelse med nogen af de mulige markedsafgrænsninger. Fusionen fører således heller ikke på ovenstående områder til skabelse eller styrkelse af en dominerende stilling.

#### 4. Konklusion

- (213) I betragtning af de til dels særdeles lave markedsandele eller stigninger i markedsandele og den betydelige konkurrence, som parterne navnlig er udsat for i Tyskland, giver transaktionen derfor ikke anledning til konkurrencemæssige problemer inden for handelen med stålprodukter.

### V. SAMLET KONKLUSION

- (214) Af ovennævnte grunde vil den planlagte fusion i sin anmeldte form føre til skabelse eller styrkelse af dominerende stillinger inden for elektricitetsområdet og det kemiske område og dermed være uforenelig med fællesmarkedet og EØS-aftalen.

### VI. TILSAGN FRA PARTERNE

#### A. ELEKTRICITET

##### 1. Tilsagn

- (215) For at imødekomme Kommissionens indsigelser mod den planlagte fusion har VEBA og VIAG afgivet følgende tilsagn:

Parterne forpligter sig til at afhænde deres kapitalandele i VEAG. VEBA ejer 26,25 % og VIAG 22,5 % af andelen i VEAG. Desuden har RWE en kapitalandel på 26,25 % og Energiebeteiligungs-Holding (bestående af Bewag, HEW, VEW og EnBW) en kapitalandel på 25 %. Parterne forpligter sig endvidere til at afhænde deres andele i den østtyske brunkulsproducent LAUBAG samt de rettigheder til udvinding af østtysk brunkul, som de ejer, til køberen af VEAG-andelen. VEBA ejer 30 % og VIAG 15 % af andelen i LAUBAG. Desuden ejer BBS Braunkohle-Beteiligungsgesellschaft mbH 55 % af andelen. Energiebeteiligungs-Holding tegner sig desuden for 18,2 %, Rheinbraun AG, som hører ind under RWE, tegner sig for 71,8 %, og RWE Energie AG 10 % tegner sig for af andelen i BBS.

- (216) Parterne forpligter sig til fortsat at sikre VEAG's elektricitets salg på følgende måde. Fra tidspunktet for fusionens godkendelse og indtil den 31. december 2007 vil parterne, såfremt dette ikke allerede finder sted via parternes østtyske regionale forsyningsselskaber, dvs. TEAG, e.dis og Avacon-Ost (tidligere EVM), købe elektricitet hos VEAG til markedspris. Købsgarantien indebærer indtil

den 31. december 2003 en pligt til at aftage 100 % af de nævnte regionale forsyningsselskabers indkøb [...] og vil også være i overensstemmelse med belastningsfordelingen [...]. Dette svarer til et garanteret køb på ca. [...] TWh. Fra den 1. januar 2004 nedsættes købsforpligtelsen med 10 % af [...] den købte mængde. I tilfælde af, at de regionale forsyningsselskabers salg stiger i forhold til de solgte mængder [...], vil parterne tilbyde VEAG at købe [en større del af] denne ekstra mængde hos VEAG. I tilfælde af, at de regionale forsyningsselskaber oplever en salgsnedgang, reduceres købsforpligtelsen ikke. Som markedspris garanteres principielt indtil den 31. december 2001 en pris på [ca. svarende til den nuværende markedspris] (energi- og netdel). Fra den 1. januar 2002 lægges [markedsprisen] til grund som prisen for energidelen [...].

- (217) Parterne forpligter sig til at afhænde deres andele i Bewag. VIAG tegner sig for 26 % af kapitalen og 28,7 % af stemmerettighederne, VEBA 23 % af kapitalen og 23,8 % af stemmerettighederne — sidstnævnte er dog på grund af VEBA's tilsagn af 17. september 1997 over for Bundeskartellamt begrænset til 20 % af stemmerettighederne. Southern Energy Holding tegner sig for 26 % af kapitalen og 28,7 % af stemmerne.

- (218) VIAG forpligter sig til at afhænde de andele, som selskabet direkte og indirekte ejer i VEW og RWE, i tilfælde af, at fusionen mellem RWE og VEW gennemføres inden salget af VIAG's kapitalandel i VEW. VIAG har på nuværende tidspunkt en direkte kapitalandel på 11,13 % og har derudover via sit datterselskab Contigas en andel på 30 % i et udskilt selskab (Vorschaltgesellschaft), Energie-Verwaltungsgesellschaft (EVG), som ejer yderligere 24,7 % af aktierne.

- (219) VEBA forpligter sig til at afhænde sin direkte kapitalandel i HEW. VEBA tegner sig direkte for 15,4 % af kapitalen samt 14,2 % af stemmerettighederne i HEW. Derudover ejer VEBA via det svenske selskab Sydkraft, hvori det har en kapitalandel på 17,6 %, 15,4 % af andelen i HEW.

- (220) VEBA forpligter sig til at bringe sin eksisterende selskabsretlige forbindelse til RWE i Rheinische Energie AG (Rhenag) til ophør. RWE ejer 54,1 % og VEBA 41,3 % af aktierne i Rhenag.

- (221) Parterne forpligter sig endvidere til inden en måned efter godkendelsen at ændre deres prissætning for anvendel-

sen af nettet inden for Tyskland på en sådan måde, at priskomponenten for den nationale T-komponent udgør 0 pfennig/kWh. Hvis RWE/VEW ved godkendelsen af fusionen mellem VEBA og VIAG allerede skulle have givet afkald herpå, forpligter parterne sig til ufortøvet at gøre det samme.

(222) Parterne forpligter sig endvidere til inden to måneder efter fusionens godkendelse over for de kunder med særaftaler (videredistributører og industrikunder), som de forsyner i deres eget netområde på et spændingsniveau på 110 kV og derover, at anføre elpriserne særskilt efter nettarif, energipris, måling/aflæsning samt øvrige komponenter (f.eks. vedvarende energi, kraftvarmeproduktion, koncessionsafgifter, omsætningsafgift). Med hensyn til de kunder med særaftaler, der forsynes på middelspændingsniveauet (20 kV) i parternes eget netområde, overtager parterne forpligtelsen pr. 1. januar 2001.

(223) Parterne forpligter sig til inden en måned efter fusionens godkendelse at ændre deres prissætning for tilvejebringelsen af balancekraft på en sådan måde, at effektprisen beregnes pr. dag, eller der kun beregnes kWh-tariffer.

(224) Endvidere forpligter parterne sig til at frigøre en yderligere kapacitet på 400 MW ved samkøringslinjen ved den dansk-tyske grænse. Over land fra Danmark til Tyskland råder VEBA bl.a. over en forholdsmæssig transmissionsret på 400 MW af den samlede kapacitet på samkøringslinjen på 1 200 MW. For at kunne tilbyde andre selskaber en yderligere linjekapacitet på 400 MW forpligter VEBA sig at indgå en aftale med Eltra og Statkraft, hvorefter:

- Eltra tilbagekøber transmissionsretten på 400 MW
- 400 MW-aftaledelen med Statkraft værdineutralt ændres til en finansiel aftale

således, at tredjeparter pr. 1. januar 2001 kan udnytte denne kapacitet.

(225) Tilsagnene indeholder desuden følgende bestemmelser (se punkt VIII.4 i teksten vedrørende tilsagn på elektricitetsområdet). Med hensyn til tilsagnet om afhændelse af andelene i VEAG og LAUBAG er der endvidere enighed mellem Kommissionen og VEBA/VIAG om, at dette tilsagn kun er overholdt, hvis RWE/VEW også har opfyldt en af Bundeskartellamt isag B 8 — 309/99 fastsat tilsvarende forpligtelse til at afhænde deres kapital- og stem-

merrettighedsandele i VEAG og LAUBAG samt deres udvindingsrettigheder i de nye delstater, og hvis Bundeskartellamt også har fastsat forpligtelser til sikring af VEAG's salg og til opretholdelse af dette selskabs likviditet, og disse forpligtelser opfyldes. Med hensyn til tilsagnene vedrørende Verbändevereinbarung (se punkt VI.1-3 i teksten vedrørende elektricitetsområdet) er der enighed mellem Kommissionen og VEBA/VIAG om, at disse tilsagn kun er overholdt, hvis Bundeskartellamt i sag B 8 — 309/99 har fastsat tilsvarende forpligtelser, og disse forpligtelser opfyldes.

## 2. Vurdering af tilsagnene

(226) På grundlag af de afgivne tilsagn, der som anført ovenfor er knyttet sammen med RWE's tilsagn over for Bundeskartellamt, sikres det, at der på det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system ikke opstår et duopol med dominerende stilling bestående af VEBA/VIAG og RWE eller RWE/VEW. Tilsagnene sikrer, at duopolmedlemmernes væsentligste selskabsretlige forbindelser opløses. Derved bortfalder et af de elementer, som kunne fremme en parallel adfærd. Yderligere tilsagn, som vedrører afhændelsen af kapitalandele i bl.a. konkurrerende elektricitetsproducenter, øger antallet og betydningen af de konkurrenter, der er uafhængige af VEBA/VIAG og RWE/VEW. De tilsagn, som vedrører markedsvilkårene og adgangen til det tyske marked, forbedrer udgangssituationen for begge concerners aktuelle og potentielle konkurrenter yderligere.

(227) Det tyske marked for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system var allerede inden fusionen kendetegnet ved en høj koncentrationsgrad. En yderligere forøgelse som følge af fusionen ville medføre, at de to concerner ikke længere ville udøve en effektiv konkurrence. Grundlæggende markedsvilkår som f.eks. produktets homogenitet, markedets gennem-sigtighed samt den lave vækst i efterspørgslen begunstiger ligeledes den parallelle adfærd, man med ret stor sikkerhed kunne have forventet med den nye markedsstruktur, hvortil de to blokkes selskabsretlige forbindelser også hører.

(228) Afhændelsen af kapitalandelene i VEAG medfører derfor, at den betydeligste forbindelse mellem RWE og VEBA/VIAG opløses. Situationen med hensyn til VEAG har som anført ovenfor (betragtning 57) bidraget til begge blokkes fælles interesse i en fredelig parallel adfærd. Den har navnlig medført, at de vesttyske elektricitetsproducenter, frem for alt RWE, VEBA og VIAG, har givet afkald på konkurrence i VEAG's traditionelle forsyningsområde (dvs. i de nye delstater, som VEAG's transmissionssystem dækker). Ud fra denne synsvinkel mister de to blokke gennem afhændelsen af VEAG-andelene et

- væsentligt instrument, som kunne friholde Tysklands østlige del for konkurrence og dermed samtidig bidrage til at sikre balancen i den vestlige del og således i sidste instans på hele det tyske marked.
- (229) Samtidig medfører VEBA/VIAG's og RWE's afhændelse af VEAG-andele, at VEAG bliver en uafhængig konkurrent. VEAG's konkurrencepotentiale skal ikke længere medregnes til de to blokke. Afhændelsen betyder i realiteten, at markedsconcentrationen ikke ændres væsentligt som følge af fusionen. På grundlag af fusionen mellem VEBA og VIAG øges VEBA's markedsandel ganske vist med 12,2 % (uden medregning af Bewag- og VEAG-positionen). VEAG har imidlertid med en markedsandel på 12,1 % en markedsstilling, der kan sammenlignes med VIAG's markedsandel, og vil efter overholdelsen af tilsagnene optræde som uafhængig udbyder på markedet.
- (230) LAUBAG er den største brunkulsproducent i Østtyskland og indgår som underleverandør til VEAG i økonomisk henseende i en enhed med VEAG. For at VEAG fuldt ud kan spille en rolle som en markedsaktør, der er uafhængig af de to blokke, er det nødvendigt, at kontrollen med LAUBAG også overgår til denne nye uafhængige enhed.
- (231) Via kapitalandelen i Rhenag har VEBA en interesse i dette RWE-datterselskabs succes i forhold til sin kapitalandel. VEBA er repræsenteret i Rhenags bestyrelse og har derfor adgang til interne oplysninger om forretningspolitikken i et datterselskab af det andet duopolmedlem.
- (232) Opgivelsen af de nævnte kapitalinteresser fjerner de væsentlige selskabsretlige forbindelser mellem de to koncerner. Andre fælles kapitalinteresser er kapitalandelen i STEAG samt i kommunale forsyningsselskaber, hvori både envia som RWE-datterselskab og VEBA-koncernselskabet Thüga har minoritetsinteresser. Disse indbyrdes forbindelser er imidlertid snarere af underordnet betydning med hensyn til risikoen for en parallel adfærd fra de to blokkes side i det sammenkoblede system. I forbindelse med STEAG er der i realiteten tale om et selskab, som producerer elektricitet til RWE, og hvori RAG desuden er hovedaktionær.
- (233) På grundlag af afhændelsen af VEBA/VIAG's og RWE/VEW's andele bliver VEAG samtidig en uafhængig udbyder på markedet, som bl.a. på grund af sit omfattende traditionelle forsyningsområde i de nye delstater potentielt kan begrænse parternes samt RWE's handlefrihed gennem konkurrencefremstød. De yderligere tilsagn tager hensyn til, at VEAG indtil videre ikke er vertikalt integreret på underleverandør- og aftagersiden. De sikrer, at VEAG også i denne henseende fra begyndelsen kan optræde som en konkurrent, der skal tages alvorligt.
- (234) Der er først og fremmest behov for en garanteret adgang til mellemproduktet brunkul, som hovedsagelig købes hos LAUBAG. I overensstemmelse hermed sikrer forpligtelsen til, at VEAG- og LAUBAG-andelene, herunder rettighederne til at kunne udvinde brunkul, skal afhændes til én og samme køber, VEAG's elektricitetsproduktion.
- (235) På aftagersiden sikrer den mængdemæssige købsgaranti en stor, om end degressiv del af VEAG's nuværende salg til regionale forsyningsselskaber i perioden indtil den 31. december 2007. Indtil den 31. december 2004 udgør købsgarantien ca. [...] % af det nuværende elektricitets salg.
- (236) Bundeskartellamt vil i sag B 8 — 309/99 fastsætte tilsvarende supplerende forpligtelser med henblik på at sikre salget (i modsat fald skal de foreliggende tilsagn ikke anses for at være overholdt). I de første år er en tilstrækkelig andel af det hidtidige salg således garanteret. I denne henseende tages der ikke hensyn til de leveringsaftaler, der på nuværende tidspunkt er indgået med andre regionale forsyningsselskaber, som ikke er koncernselskaber i VEBA/VIAG eller RWE/VEW. Salg til disse regionale forsyningsselskaber, herunder ESAG og WEMAG, men også til elektricitetsproducenten Bewag, som selv stort set ikke har produktion på grundlastområdet, udvider VEAG's salggrundlag yderligere. VEAG kan derudover frit optage direkte forretningsforbindelser med lokale forsyningsselskaber eller storkunder inden for industrien.
- (237) Sikringen af salget i en periode på syv år med en degression, der påbegyndes i 2004, er efter Kommissionens opfattelse, som deles af de markedsaktører, Kommissionen har været i kontakt med, tilstrækkelig til at afhjælpe VEAG's startvanskeligheder. I de kommende syv år er VEAG's stilling stadig svækket på grund af de store gældsforpligtelser, hovedsagelig til investeringer i kraftværksparken. Disse kraftværker hører imidlertid

blandt de mest moderne i Europa og vil efter afviklingen af gældsbyrden og med de fortløbende afskrivninger sikre VEAG et omkostningseffektivt produktionsgrundlag.

- (238) Disse tilsagn synes passende og tilstrækkelige til at sikre både VEAG's brunkulsbaserede elektricitetsproduktion og VEAG's elektricitetsalg. Tilsagnet om at afhænde VEAG-andelene samt de supplerende tilsagn betyder som helhed betragtet, at den forbindelse mellem de to blokke, som i særlig grad indebar en risiko for en parallel adfærd, bringes til ophør. Samtidig fremkommer der en ny, betydelig eksternt konkurrent, som kan begrænse de to blokkes prisadfærd. Med fusionen mellem VEBA og VIAG fjernes ganske vist en aktør fra markedet, men på grundlag af tilsagnene får markedet igen tilført en anden uafhængig aktør med en markedsposition, som er sammenlignelig med VIAG's markedsposition uden kapitalandelene i Bewag og VEAG. Da VEAG råder over en avanceret kraftværkspark samt importmuligheder via samkøringslinjerne til Polen, opstår der herved også et nyt potentiale for elektricitetsforhandlere.
- (239) Tilsagnet om at afhænde andelene i VEW forhindrer, at VEBA/VIAG forsat vil have indblik i denne store elektricitetsproducents forretningspolitik eller får indblik i RWE's forretningspolitik som det andet duopolmedlem.
- (240) Afhændelsen af andelene i Bewag, som VIAG hidtil har kontrolleret sammen med Southern Energy, bevirker ligeledes, at selskabet bliver en uafhængig udbyder på markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system. Samtidig mindsker afhændelsen af andelene i Bewag — som allerede afhændelsen af VEAG-andelene — VIAG's konkurrencepotentiale, der som led i fusionen overgår til VEBA.
- (241) Afhændelsen af den direkte kapitalinteresse i HEW giver ligeledes denne elektricitetsproducent, hvori duopolmedlemmerne har en kapitalinteresse, en stærkere stilling som selvstændig udbyder. Det forhold, at VEBA via sin minoritetsandel i det svenske selskab Sydkraft, fortsat vil have en minoritetsinteresse i HEW, ændrer ikke denne konkurrencemæssige vurdering. Den indirekte minoritetsinteresse giver ingen repræsentation i organerne i HEW, som i fællesskab kontrolleres af det svenske selskab Vattenfall og byen Hamburg. Minoritetsaktionærens stilling giver således ingen adgang til interne oplysninger og ingen muligheder for at øve indflydelse på HEW.
- (242) Tilsagnene om afhændelser forbedrer derfor strukturen af markedet for elektricitetsforsyning fra det sammen-

koblede system. De opløser de væsentligste og dermed for den konkurrencemæssige situation relevante selskabsretlige forbindelser mellem duopolmedlemmerne. Samtidig opbygger de en konkurrent med et betydeligt potentiale, VEAG, og andre konkurrenter frigøres for indflydelsen fra VEBA/VIAG. Gennem afhændelsen af kapitalandele, som sikrer en bestemmende indflydelse på selskaber i samme markedsled, mindskes samtidig den koncentration af markedet, som ville blive forøget som følge af fusionen.

- (243) Rammebetingelserne for konkurrencen i forbindelse med elektricitetsforsyningen fra det sammenkoblede system forbedres yderligere som følge af tilsagnene. For øjeblikket har de to koncerner VEBA/VIAG og RWE/VEW visse fordele som følge af, at de er repræsenteret i de to handelsområder, som etableres på grundlag af Verbändevereinbarung II. VEBA/VIAG og også RWE/VEW kan således modregne elektricitetsforsyninger og dermed undgå forpligtelsen til at betale T-komponenten. Andre elektricitetsproducenter, som kun har deres forsyningsområde i det ene handelsområde, og elektricitetsforhandlere har ikke denne koncerninterne mulighed for modregning. De er derimod i det enkelte tilfælde nødt til at søge efter modregningsmuligheder med andre elektricitetsleverandører. Ved at såvel VEBA/VIAG som RWE/VEW vil give afkald på at opkræve T-komponenten, bortfalder denne ulempe for begge koncerners konkurrenter. De har fremover mulighed for at levere forsyninger inden for den største del af Tyskland, der omfatter de områder, som VEBA/VIAG's og RWE/VEW's sammenkoblede system dækker, uden at have pligt til at betale T-komponenten. Det kan endvidere forventes, at afkaldet på T-komponenten i et så stort område af Tyskland medfører, at T-komponenten heller ikke anvendes i de øvrige netområder.
- (244) Forpligtelsen til at anføre elpriserne særskilt efter nettarif, energipris, måling/aflæsning samt øvrige komponenter vil i vidt omfang fremme gennemsigtigheden i forbindelse med transmissioner. Samtidig modvirker den særskilte angivelse af de forskellige omkostningselementer en mulig krydssubsidiering af energipriserne fra selskabers side, som samtidig er netejere. Den særskilte angivelse af net- og energipriser gør det navnlig lettere at sammenligne parternes og RWE/VEW's prissætning med prissætningen blandt andre markedsaktører uden ejendomsrettigheder til nettet. Dermed bliver adgangen for især sidstnævnte udbydere lettere i alle markedsled, og samtidig modvirkes en konsolidering af parternes markedsposition i forbindelse med det sammenkoblede system.



- (245) Med hensyn til de kunder, der forsynes uden for deres netområde, vil VEBA/VIAG arbejde for, at den enkelte systemoperatør stiller de pågældende data til rådighed for VEBA/VIAG i specificeret form, således at en sådan særskilt angivelse også er mulig for disse kunder.
- (246) Som transmissionssystemoperatører har parterne yderligere fordele som følge af, at de stiller balancekraft til rådighed. Balancekraft kan principielt kun stilles til rådighed af transmissionssystemoperatørerne i deres balanceområder eller af de leverandører, som driver et kraftværk i det balanceområde, hvori der leveres elektricitet. Prisen for transmissionssystemoperatørernes tilvejebringelse af balancekraft er ifølge markedsaktører under Verbändevereinbarung II betydeligt højere end den pris, der blev beregnet på grundlag af Verbändevereinbarung I, og overstiger markant de omkostninger, der er forbundet med at stille balancekraft til rådighed. En enkelt overskridelse af tolerancemargenen på 5 % medfører således beløb, der er baseret på antagelsen om en overskridelse på en måned. Med tilbuddet om at beregne prisen for at stille balancekraft til rådighed enten på grundlag af effektprisen pr. dag eller kWh-tariffer, nærmer prisberegningen sig de omkostninger, som opstår ved anvendelsen af balancekraft. I overensstemmelse hermed har VEBA/VIAG i tilfælde af forbrugsvingninger ikke længere nogen nævneværdig fordel i forhold til konkurrenter, som ikke hører blandt transmissionssystemoperatørerne.
- (247) Samkøringslinjen ved den dansk-tyske grænse har en kapacitet på 1 200 MW, MW, hvoraf 700 MW for øjeblikket i henhold til aftale er reserveret VEBA. De øvrige 500 MW bliver på nuværende tidspunkt solgt til interesserede ved auktion. Som følge af de i overvejende grad billigere elpriser i Skandinavien er den dansk-tyske samkøringslinje en af de få samkøringslinjer, hvor der opstår kapacitetsmæssige flaskehalse. I den henseende letter frigørelsen af 400 MW adgangen for import fra Skandinavien og medfører på grund af det gunstigere prisniveau i Skandinavien et yderligere konkurrencepres på de store tyske elektricitetsproducenter.
- (248) Dermed forbedrer tilsagnene vilkårene på markedet for elektricitetsforsyning fra det sammenkoblede system på en sådan måde, at alle markedsaktører har tilsvarende udgangsbetingelser.
- (250) Parterne forpligter sig til at udbyde et selskab til salg, hvortil SKW Trostbergs anlæg til produktion af cyanbrinte og CC overdrages. Skulle der inden for en frist på [...] efter fusionens godkendelse (første fase) ikke blive fundet en køber, vil parterne desuden alternativt udbyde et selskab til salg, hvortil kun anlæggene til produktion af CC overdrages, mens produktionen af cyanbrinte forbliver hos VEBA/VIAG (anden fase). Skulle der efter i alt [...] efter fusionens godkendelse ikke være blevet fundet en køber til nogen af de to alternativer, vil parterne som et yderligere alternativ udbyde CC-aktiviteterne uden produktionen (tredje fase). Det omfatter hele den kommercielle knowhow i forbindelse med CC, herunder alle kundefortegnelser og leveringsaftaler. Den nævnte udvidelse af tilbuddet i den anden og tredje fase skal godkendes af Europa-Kommissionen.
- (251) Parterne har desuden forpligtet sig til i en første fase fra [...] efter fusionens godkendelse at udbyde et selskab til salg, hvortil NDC-produktionsanlægget samt hele den kommercielle og tekniske knowhow i forbindelse med fremstilling og salg af NDC er overdraget. Skulle der ikke blive fundet en køber inden for denne frist, bliver alternativt NDC-aktiviteterne med alle kundefortegnelser og leveringsaftaler udbudt til salg.
- (252) Såfremt en køber er afhængig af at få leveret cyanbrinte, chlorcyan, CC eller NDC, garanteres den pågældendes forsyning principielt i en periode på [...] år. Der tages navnlig forbehold i tilfælde af et lovforbud mod produktion af cyanbrinte og en drastisk reduktion af de mængder mellemprodukter, CC eller NDC, som aftages af køberne.

## 2. Vurdering af tilsagnene

- (253) De foreslåede tilsagn fjerner på den ene eller anden måde de overlapninger, som fusionen i modsat fald ville have forårsaget på markederne for CC og NDC. De kan derfor forhindre en styrkelse af dominerende stillinger på disse markeder.
- (254) Som resultat heraf sikrer de tilsagn, der er afgivet med hensyn til CC, at aftagerne fortsat har alternative indkøbsmuligheder, som kan bidrage med mindst lige så meget til forsyningen af markedet som SKW på nuværende tidspunkt. I den forbindelse ville overdragelsen af hele produktionen af cyanbrinte og den hermed forbundne videreforarbejdning til CC være den bedste løsning, der bedst sikrer, at Degussa fortsat stilles over for en effektiv konkurrent, da den sikrer denne konkurrent

## B. KEMIKALIER

### 1. Tilsagn

- (249) For at imødekomme Kommissionens indsigelser mod den planlagte fusion med hensyn til markederne for CC og NDC har parterne afgivet følgende tilsagn:

den største mulige uafhængighed. Denne løsning har derfor i rækken af tilsagn forrang frem for de øvrige løsninger.

- (255) Afhændelsen af NDC-produktionen eller NDC-aktiviteterne udelukker et samarbejde mellem SKW Trostberg og den potentielle konkurrent Degussa og dermed en styrkelse af SKW's dominerende stilling. Den etapevise gennemførelse af tilsagnene gør det også muligt at nå frem til en rimelig løsning, såfremt det skulle vise sig umuligt at afhænde de objekter, som i første række udbydes til salg.

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

#### *Artikel 1*

Den anmeldte fusion mellem VEBA AG og VIAG AG er forenelig med fællesmarkedet og EØS-aftalen på betingelse af, at de anmeldende parter overholder de tilsagn, som de har afgivet,

og som er anført i bilaget til denne beslutning (med undtagelse af det tilsagn, der er omtalt i punkt VI.2, andet afsnit, i forbindelse med elektricitetsområdet).

#### *Artikel 2*

Denne beslutning er rettet til:

- 1) VEBA Aktiengesellschaft  
Benningensplatz 1  
D-40474 Düsseldorf
- 2) VIAG Aktiengesellschaft  
Brienerstraße 40  
D-80333 München

Udfærdiget i Bruxelles, den 13. juni 2000.

*På Kommissionens vegne*

Mario MONTI

*Medlem af Kommissionen*

## BILAG

## EF-FUSIONSKONTROLPROCEDURE VEBA/VIAG

## COMP/M.1673

HER: TILSAGN PÅ ELEKTRICITETSOMRÅDET

## I. VEAG/LAUBAG

VEBA (PE) ejer 26,25 % og VIAG (BAG) 22,5 % af kapitalandelene i VEAG. Desuden har RWE en andel på 26,25 % og Energiebeteiligungs-Holding (bestående af Bewag, HEW, VEW og EnBW) en andel på 25 %.

LAUBAG er som brunkulsproducent underleverandør til VEAG. VEBA (PE) ejer 30 % og VIAG (BAG) 15 % af andelene i LAUBAG. Desuden ejer BBS-Braunkohle-Beteiligungsgesellschaft mbH (BBS) 55 % af andelene. Energiebeteiligungs-Holding (bestående af Bewag, HEW, VEW og EVS) tegner sig for 18,2 %, Rheinbraun AG (et helejet datterselskab af RWE AG) 71,8 % og RWE Energie AG 10 % af andelene i BBS. LAUBAG's vesttyske selskabsdeltagere er medejere af bjergværket, som er forpagtet til LAUBAG, i forhold til de beregnede LAUBAG-andele. [...].

1. I tilfælde af, at den planlagte fusion mellem VEBA og VIAG godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter parterne sig til at afhænde alle andele, som de enten selv eller via koncernselskaber har i VEAG og LAUBAG, til én og samme køber (se nærmere herom under litra a)) inden for den under litra b) fastsatte frist. Parterne afhænder sammen med LAUBAG-andelene de rettigheder, som de eller deres koncernselskaber har til at udvinde brunkul, enten direkte til LAUBAG eller til køberen af LAUBAG-andelene.

Såfremt LAUBAG og VEAG sammenlægges inden afhændelsen af LAUBAG-andelene, forpligter VEBA/VIAG sig til at afhænde de andele, som fremkommer herved, inden den under litra b) fastsatte frist til køberen af VEAG-andelene.

- a) Køber skal være en allerede eksisterende eller potentiel effektiv konkurrent, som er uafhængig af og ikke tilknyttet VEBA, VIAG og RWE, og som varigt råder over økonomiske ressourcer og påviseligt er i besiddelse af erfaringer til at kunne opbygge og videreudvikle VEAG og LAUBAG, der i givet fald allerede er lagt sammen til et enkelt selskab, som en i alle markedsled aktiv konkurrent til VEBA og VIAG. Enhver køber skal forinden udtrykkeligt godkendes af Kommissionen. Er køber et konsortium bestående af flere selskaber, skal hvert konsortiummedlem forinden godkendes af Kommissionen. Ifølge bestemmelserne i VEAG's privatiseringskontrakt, navnlig artikel 5, stk. 1, skal et fuldstændigt eller delvist videresalg eller videreoverdragelse af parternes VEAG-andele i form af en ene- eller universalsuccession til tredjepart indtil den 30. juni 2013 forinden godkendes af Treuhandanstalt eller dennes efterfølger, Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben.
- b) I tilfælde af, at afhændelsen af VEAG- og LAUBAG-andelene ikke har fundet sted inden [...] efter fusionens godkendelse, overdrager VEBA/VIAG uigenkaldeligt rådighedsretten over salgsobjektet/salgsobjekterne til en administrator (såkaldt salgsadministrator (Veräußerungstreuhänder)), som inden yderligere [...] [...] vil gennemføre afhændelsen for VEBA/VIAG's regning og efter almindeligt gældende økonomiske principper. Denne salgsadministrator er derudover undergivet samme forpligtelser som VEBA/VIAG, navnlig med hensyn til valget af den køber, der kan komme i betragtning i forbindelse med andelene i VEAG og LAUBAG. Salgsadministratoren bør være den samme, som udpeges af RWE/VEW i overensstemmelse med forpligtelserne i forbindelse med fusionskontrol-proceduren hos Bundeskartellamt. Den pågældende udpeges inden [...] efter godkendelsen af fusionen mellem VEBA og VIAG. Valget af salgsadministrator samt dennes mandat skal forinden godkendes af Kommissionen. Salgsadministratoren overvåger, at VEBA/VIAG overholder de afhændelsesforpligtelser, som de med hensyn til VEAG/LAUBAG har påtaget sig over for Kommissionen. Administratoren rapporterer [med regelmæssige mellemrum] til Kommissionen om udviklingen med hensyn til afhændelsen, deltager i parternes salgsforhandlinger og tager på Kommissionens foranledning også stilling til enkelte spørgsmål. Salgsadministratoren forelægger parterne i salgsprocessen forslag med henblik på at fremskynde proceduren og drøfter i god tid listen over potentielle købere med Kommissionen.

Kommissionen kan på ethvert tidspunkt i den første fase (...) fra godkendelsen af fusionen mellem VEBA og VIAG uigenkaldeligt overdrage rådighedsretten over de VEAG- og LAUBAG-andele, der skal afhændes, til salgsadministratoren, hvis disse kapitalinteresser ikke kan forventes afhændet inden for en frist på (...) på grund af forhold, som parterne er ansvarlige for. Parterne høres inden en sådan beslutning.

Parterne kan anmode Kommissionen om en forlængelse af afhændelsesfristerne, hvis de påviser [usædvanlige forhold, som de ikke er ansvarlige for]. Kommissionen vil i dette tilfælde tage stilling til en fristforlængelse efter særligt skøn, idet en afhændelsesfrist ikke bør overstige i alt (...). Enhver anmodning om fristforlængelse skal indgives til Kommissionen senest en måned inden udløbet af den pågældende frist.

2. VEBA/VIAG giver inden en måned efter fusionens godkendelse afkald på alle rettigheder på grundlag af konsortiumaftalen mellem Bayernwerk, PE og RWE af 22. august 1990.
3. VEBA/VIAG forpligter sig til inden (...) efter fusionens godkendelse at udpege endnu en administrator (såkaldt sikkerhedsadministrator (Sicherungstreuhand)) efter aftale med Kommissionen. Denne sikkerhedsadministrator, hvis mandat ligeledes forinden skal godkendes af Kommissionen, får overdraget VEBA/VIAG's stemmerettigheder i såvel VEAG som LAUBAG. Sikkerhedsadministratoren udøver principielt de overdragne stemmerettigheder uafhængigt. Såfremt der imidlertid er tale om foranstaltninger, som vil medføre en betydelig finansiel byrde for VEBA/VIAG, som f.eks. i tilfælde af en kapitalforhøjelse, kan administratoren kun udøve stemmerettighederne efter aftale med VEBA/VIAG. Inden (...) fra godkendelsen nedlægger VEBA's og VIAG's bestyrelsesmedlemmer i VEAG og LAUBAG deres hverv med undtagelse af en enkelt repræsentant i hvert selskab. (...) Med afhændelsen af VEAG- og LAUBAG-andelene nedlægger de resterende bestyrelsesmedlemmerne også deres hverv. Der udpeges ufortøvet nye bestyrelsesmedlemmer i VEAG og LAUBAG, idet VEBA/VIAG's indstillings- og stemmerettigheder også udøves af sikkerhedsadministratoren. De nyvalgte bestyrelsesmedlemmer må ikke samtidig være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller RWE eller et selskab, der er tilknyttet disse. Medlemmerne af VEAG's og LAUBAG's direktion må heller ikke samtidig være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller RWE eller et selskab, der er tilknyttet disse. En undtagelse gælder for ejendomsfirmaet BPR Energie Geschäfts-besorgung GmbH, Berlin.
4. Selskabsdeltagerne i VEAG har på grundlag af en låneaf tale fra maj 1999 stillet finansielle midler til rådighed for VEAG til sikring af selskabets likviditet, således at VEAG's økonomiske beståen indtil videre er sikret. VEBA/VIAG vil give afkald på deres særlige opsigelsesrettigheder på grundlag af nævnte aftale. (...).
5. VEBA/VIAG erklærer sig rede til at sikre VEAG's elektricitetssalg på følgende måde:
  - a) Såfremt det pågældende salg ikke allerede finder sted via deres østtyske regionale forsyningsselskaber TEAG, e.dis og Avacon-Ost (tidligere EVM), køber VEBA/VIAG selv eller via tredjepart fra fusionens godkendelse og indtil den 31. december 2007 elektricitet hos VEAG til markedspris (se nærmere herom under litra c). Den garanterede årlige mængde og fordelingen heraf i løbet af året retter sig efter de nævnte regionale forsyningsselskabers køb (...). Indtil den 31. december 2003 garanterer parterne at aftage 100 % af de nævnt østtyske regionale forsyningsselskabers indkøb (...). I de efterfølgende år, fra og med den 1. januar 2004, nedsættes købsforpligtelsen — med forbehold af ordningen under litra b) — med 10 % pr. år i forhold til basismængden (...)

Elektricitet, som VEAG leverer til selskaberne på grundlag af belastningsudligningen (Belastungsausgleich) i henhold til loven om vedvarende energi, EEG, fradrages ikke i de mængder, der er givet tilsagn om i denne forbindelse.

  - b) VEBA/VIAG vil i tilfælde af, at de nævnte regionale forsyningsselskabers salg bliver større end solgt i 1999, tilbyde VEAG at købe [en større del af] denne yderligere mængde hos VEAG. Dette yderligere køb er ligeledes omfattet af den ovennævnte tilpasning. Denne ordning gælder kun for stigninger i de områder, hvor de nævnte østtyske regionale forsyningsselskaber hidtil har haft deres elektricitetsnet.

I tilfælde af salgsnedgang hos de nævnte regionale forsyningsselskaber reduceres ovenstående forpligtelse ikke.

- c) Eventuelle overskridelser af købsforpligtelserne modregnes i købskvoten for det efterfølgende kvartal.
- d) Markedsprisen defineres på følgende måde:
- i) For 2000 og indtil den 30. juni 2001 garanteres en elpris (energi- og netomkostningsdel) på [omtrent svarende til den nuværende markedspris]. Denne elpris gælder også i seks måneder efter den økonomiske overdragelse af VEAG-andelene til en tredjepart, og i det mindste i seks måneder efter indgåelsen af den pågældende købsaftale, dog under ingen omstændigheder længere end til den 31. december 2001. Netomkostningsdelen må imidlertid ikke afregnes dobbelt af VEAG. Prisen på [omtrent svarende til den nuværende markedspris] skal derfor justeres for netomkostningsdelen, såfremt VEAG i henhold til Verbändevereinbarung II allerede beregner sig de pågældende omkostninger for elektricitetsforsyningen i de østtyske regionale forsyningsselskabers områder.

Fra tidspunktet for VEAG's overdragelse til køber og indtil udløbet af købsprisordningen [omtrent svarende til den nuværende markedspris] gælder endvidere følgende:

Såfremt en salgsnedgang til under salget i 1999 hos de nævnte regionale forsyningsselskaber i de områder, hvor de hidtil har haft deres elektricitetsnet, skyldes direkte eller indirekte forsyninger fra VEAG eller selskaber, der er tilknyttet VEAG, justeres for en tilsvarende elektricitetsmængde prisen på [omtrent svarende til den nuværende markedspris] i overensstemmelse med den senere gældende ordning (se nr. ii)).

- ii) Efter startfasen (se nr. i)) gælder følgende:

Elprisen opdeles i en energidel og en netomkostningsdel.

Prisen for netomkostningsdelen bestemmes af de nettariffer, som VEAG til enhver tid har offentliggjort, og opkræves på grundlag af kriterierne i Verbändevereinbarung II og eventuelle efterfølgende aftaler, herunder lovbestemmelser.

Prisen for energidelen fremkommer på følgende måde:

I perioden efter ordningens udløb [omtrent svarende til den nuværende markedspris] (se nr. i)) tilpasses prisen for energidelen til markedsprisen. [Markedsprisen er derpå gældende]. Denne [markedspris] meddeles VEAG i det efterfølgende kvartal. Den tilbagebetaling eller ekstrabetaling, der følger af prisændringen, afregnes derpå efterfølgende. VEBA/VIAG er forpligtet til at fremlægge revisordokumentation for den meddelte pris.

VEBA/VIAG kan fravige ovennævnte bestemmelser for prisjusteringen, hvis de træffer en anden aftale med køberen af VEAG- eller LAUBAG-andelene.

- iii) Udlignings- og godtgørelseskravene og -forpligtelserne som led i anvendelsen af EEG og loven om kraftvarmeproduktion, KWK-Gesetz, berøres ikke i hele købsperioden. Ved beregningen af den vægtede gennemsnitspris tages der ikke hensyn til udligningsleverancer på grundlag af EEG.

## II. BEWAG

VIAG (BAG) tegner sig for 26 % af kapitalen og 28,7 % af stemmerne og VEBA (PE) 23 % af kapitalen og 23,8 (20 %) af stemmerne i Bewag, mens Southern Energy Holding (SEI) tegner sig for 26 % af kapitalen og 28,7 % af stemmerne. Stemmerrettighedsbegrænsningen til 20 % er baseret på PE's tilsagn i henhold til brev af 17. september 1997 over for Bundeskartellamt. De øvrige kapitalandele (25 %) og stemmer (18,8 %) er spredt på mange hænder.

1. I tilfælde af, at den planlagte fusion mellem VEBA og VIAG godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter VEBA/VIAG sig til inden for den under litra b) fastsatte frist at afhænde sine ovennævnte interesser i Bewag til en tredjepart (se nærmere herom under litra a)).
- a) Køber skal være et allerede eksisterende selskab, som er uafhængigt af og ikke tilknyttet VEBA, VIAG og RWE, og som råder over økonomiske ressourcer og påviseligt er i besiddelse af erfaringer, som gør det i stand til at

opretholde og videreudvikle Bewag som en aktiv konkurrent til VEBA og VIAG. Enhver køber skal forinden udtrykkeligt godkendes af Kommissionen. Er køber et konsortium bestående af flere selskaber, skal hvert konsortiemedlem forinden godkendes af Kommissionen.

- b) I tilfælde af, at salget ikke har fundet sted inden [...] efter fusionens godkendelse, overdrager VEBA/VIAG uigenkaldeligt rådighedsretten over salgsobjektet til en administrator (såkaldt salgsadministrator (Veräußerungstreuhänder)). Valget af salgsadministrator samt dennes mandat skal forinden godkendes af Kommissionen. Denne salgsadministrator vil inden [...] gennemføre afhændelsen for VEBA/VIAG's regning og efter almindeligt gældende økonomiske principper [...].
2. VEBA/VIAG forpligter sig til inden [...] efter fusionens godkendelse at udpege endnu en administrator (såkaldt sikkerhedsadministrator (Sicherungstreuhänder)) efter aftale med Kommissionen. Denne sikkerhedsadministrator, hvis mandat ligeledes forinden skal godkendes af Kommissionen, får overdraget VEBA/VIAG's stemmerettigheder i Bewag, hvilket SEI i henhold til konsortiumaftalen skal give sit samtykke til. Derudover giver VEBA/VIAG sikkerhedsadministratoren beføjelse til, med forbehold af SEI's samtykke, også at varetage deres rettigheder på grundlag af konsortiumaftalen. Sikkerhedsadministratoren udøver principielt de overdragne stemmerettigheder uafhængigt. Såfremt der imidlertid er tale om foranstaltninger, som vil medføre en betydelig finansiel byrde for VEBA/VIAG [...], kan sikkerhedsadministratoren kun udøve stemmerettighederne efter aftale med VEBA/VIAG. Der skal gives samtykke, hvis dette er påkrævet for at overholde tilsagnet i henhold til punkt VIII.1. Inden [...] nedlægger VEBA's og VIAG's bestyrelsesmedlemmer i Bewag deres hverv med undtagelse af en enkelt repræsentant. [...] Med afhændelsen af Bewag-andelene nedlægger det sidste bestyrelsesmedlem også sit hverv. Der udpeges ufortøvet nye bestyrelsesmedlemmer, idet VEBA/VIAG's indstillings- og stemmerettigheder også udøves af sikkerhedsadministratoren. De nye bestyrelsesmedlemmer må ikke være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller RWE eller et selskab, der er tilknyttet disse. Medlemmerne af Bewags direktion må heller ikke samtidig være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller RWE eller et selskab, der er tilknyttet disse.
3. Parterne kan anmode Kommissionen om en ændring af det tilsagn, der vedrører afhændelsen af Bewag-andelene, hvis de påviser, at en afhændelse [er udelukket trods alle nødvendige bestræbelser]. Også i et sådant tilfælde skal bestyrelsesposterne genbesættes som beskrevet ovenfor, og intet medlem af Bewags direktion må samtidig være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller et selskab, der er tilknyttet disse.

### III. VEW

VIAG ejer på nuværende tidspunkt (via BAG/IAW) 11,13 % af aktierne i VEW og har derudover via sit datterselskab Contigas en andel på 30 % i et udskilt selskab (Vorschaltgesellschaft), Energie-Verwaltungsgesellschaft (EVG), som ejer yderligere 24,7 % af aktierne i VEW. I forbindelse med EVG er der aftalt gensidige forkøbsrettigheder til fordel for selskabsdeltagerne eller VEW.

1. I tilfælde af, at den planlagte fusion mellem VEBA og VIAG godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter VEBA/VIAG sig til at sælge de nævnte direkte og indirekte interesser i VEW til en tredjepart inden for den under litra b) nævnte frist (se nærmere herom under litra a)). Såfremt VEW inden udløbet af den under litra b) fastsatte frist fusioneres med RWE, forpligter parterne sig til at afhænde de andele, der fremkommer herved, til en køber inden for denne frist (se nærmere herom under litra a)).
- a) Køber skal være et allerede eksisterende selskab, som er uafhængigt af og ikke tilknyttet VEBA og VIAG. Enhver køber skal forinden udtrykkeligt godkendes af Kommissionen. Kommissionen vil i den forbindelse tage særligt hensyn til interessen i, at VEW forbliver en aktiv konkurrent, såfremt selskabet ikke fusioneres med RWE.
- b) I tilfælde af, at salget ikke har fundet sted inden [...] efter fusionens godkendelse, overdrager VEBA/VIAG uigenkaldeligt rådighedsretten over salgsobjektet til en administrator (såkaldt salgsadministrator (Veräußerungstreuhänder)). Valget af salgsadministrator samt dennes mandat skal forinden godkendes af Kommissionen. Salgsadministratoren vil inden [...] gennemføre afhændelsen for VEBA/VIAG's regning og efter almindeligt gældende økonomiske principper [...].
2. Såfremt afhændelsen har fundet sted [...] efter fusionens godkendelse, forpligter VEBA/VIAG sig til at overdrage udøvelsen af stemmerettighederne på grundlag af den direkte samt den indirekte interesse i VEW til en administrator (såkaldt sikkerhedsadministrator (Sicherungstreuhänder)). Valget af sikkerhedsadministrator samt dennes mandat

skal godkendes af Kommissionen. Sikkerheds-administratoren udøver principielt de overdragne stemmerettigheder uafhængigt. Såfremt der imidlertid er tale om foranstaltninger, som vil medføre en betydelig finansiel byrde for VEBA/VIAG [...], kan sikkerhedsadministratoren kun udøve stemmerettighederne efter aftale med VEBA/VIAG. Der skal gives samtykke, hvis dette er påkrævet for at overholde tilsagnet i henhold til punkt VIII.1. Inden [...] nedlægger VIAG's bestyrelsesmedlemmer i VEW deres hverv. Der udpeges ufortøvet nye bestyrelsesmedlemmer, idet VEBA/VIAG's indstillings- og stemmerettigheder også udøves af sikkerhedsadministratoren. De nye bestyrelsesmedlemmer må ikke være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA og VIAG eller et selskab, der er tilknyttet disse. Medlemmerne af VEW's direktion må heller ikke samtidig være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller et selskab, der er tilknyttet disse. Denne bestemmelse med hensyn til sammensætningen af VEW's direktion og bestyrelse gælder også for RWE, såfremt fusionen mellem RWE og VEW gennemføres inden afhændelsen af VEW-andelene.

#### IV. HEW

VEBA (eller PreussenElektra/PE) tegner sig for 15,4 % af kapitalen og 14,2 % af stemmerne i HEW.

1. I tilfælde af, at fusionen mellem VEBA og VIAG godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter VEBA/VIAG sig til at afhænde den nævnte interesse i HEW til en tredjepart inden for den nedenfor fastsatte frist (se nærmere herom under litra a)):
  - a) Køber skal være et selskab, som er uafhængigt af og ikke tilknyttet VEBA, VIAG og RWE. Enhver køber skal forinden udtrykkeligt godkendes af Kommissionen.
  - b) I tilfælde af, at salget ikke har fundet sted inden [...] efter fusionens godkendelse, overdrager VEBA/VIAG uigenkaldeligt rådighedsretten over salgsobjektet til en administrator (såkaldt salgsadministrator (Veräußerungstreuhänder)). Valget af salgsadministrator samt dennes mandat skal forinden godkendes af Kommissionen. Salgsadministratoren vil inden [...] gennemføre afhændelsen for VEBA/VIAG's regning og efter almindeligt gældende økonomiske principper [...].
2. Såfremt afhændelsen ikke har fundet sted [...] efter fusionens godkendelse, forpligter VEBA/VIAG sig til at overdrage udøvelsen af stemmerettighederne på grundlag af den indirekte interesse i HEW til en administrator (såkaldt sikkerheds-administrator (Sicherungstreuhänder)). Valget af sikkerhedsadministrator samt dennes mandat skal godkendes af Kommissionen. Endvidere giver VEBA/VIAG sikkerhedsadministratoren beføjelse til, med forbehold af medkontrahenterne HGV's og Sydkrafts samtykke, også at varetage deres rettigheder på grundlag af konsortiumaftalen. Sikkerhedsadministratoren udøver principielt de overdragne stemmerettigheder uafhængigt. Såfremt der imidlertid er tale om foranstaltninger, som vil medføre en betydelig finansiel byrde for VEBA/VIAG [...], kan sikkerhedsadministratoren kun udøve stemmerettighederne efter aftale med VEBA/VIAG. Inden [...] nedlægger VEBA's bestyrelsesmedlem i HEW sit hverv. Der udpeges ufortøvet et nyt bestyrelsesmedlem, idet VEBA/VIAG's indstillings- og stemmerettigheder også udøves af sikkerhedsadministratoren. Det nye bestyrelsesmedlem må ikke være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA og VIAG eller RWE eller et selskab, der er tilknyttet disse. Medlemmerne af HEW's direktion må heller ikke samtidig være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller et selskab, der er tilknyttet disse.

#### V. Rhenag

RWE Energie AG ejer 54,1 % og VEBA AG (via Thüga AG) 41,3 % af aktierne i Rheinische Energie AG. RWE Energie AG og Thüga AG har indgået en konsortiumaftale med hensyn til deres interesser i Rhenag.

1. I tilfælde af, at den planlagte fusion mellem VEBA og VIAG godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter VEBA/VIAG sig til at sørge for, at den nuværende selskabsretlige forbindelse mellem RWE Energie AG og Thüga AG i forbindelse med Rhenag bringes til ophør inden [...] efter fusionens godkendelse. Dette kan også ske ved, at VEBA/VIAG eller Thüga AG erhverver RWE's kapitalandele. I tilfælde af en deling af værdierne udgør fristen [...]. Skulle ophøret ske gennem afhændelse til tredjepart, skal køber være et selskab, som er uafhængigt af og ikke tilknyttet VEBA og VIAG. Enhver køber skal forinden udtrykkeligt godkendes af Kommissionen.

2. Såfremt den selskabsretlige forbindelse ikke er bragt til ophør [...] efter fusionens godkendelse, kan Kommissionen kræve, at VEBA/VIAG overdrager udøvelsen af stemmerettighederne på grundlag af andelen i Rhenag til en administrator (såkaldt sikkerhedsadministrator (Sicherungstreuhand)). Valget af sikkerhedsadministrator samt dennes mandat skal godkendes af Kommissionen. VEBA/VIAG vil med forbehold af RWE's samtykke give en administrator, der i givet fald udpeges, beføjelse til også at varetage rettighederne på grundlag af konsortium-aftalen. Sikkerhedsadministratoren udøver principielt de overdragne stemmerettigheder uafhængigt. Såfremt der imidlertid er tale om foranstaltninger, som vil medføre en betydelig finansiel byrde for VEBA/VIAG [...], kan sikkerhedsadministratoren kun udøve stemmerettighederne efter aftale med VEBA/VIAG. Inden [...] efter udpegelsen af sikkerhedsadministratoren nedlægger VEBA's bestyrelsesmedlemmer i Rhenag deres hverv. Der udpeges ufortøvet nye bestyrelsesmedlemmer, idet VEBA/VIAG's indstillings- og stemmerettigheder også udøves af sikkerhedsadministratoren. De nye bestyrelsesmedlemmer må ikke være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA og VIAG eller et selskab, der er tilknyttet disse. Medlemmerne af Rhenags direktion må heller ikke samtidig være direktionsmedlem eller medarbejder i VEBA/VIAG eller et selskab, der er tilknyttet disse.

## VI. Verbändevereinbarung II

1. VEBA/VIAG forpligter sig til inden en måned efter godkendelsen af fusionen mellem VEBA og VIAG at ændre deres prissætning for anvendelsen af nettet inden for Tyskland på en sådan måde, at priskomponenten for den nationale T-komponent, der er fastsat i Verbändevereinbarung II ved passage af den nationale handelsgrænse, udgør 0 pfennig/kWh. De offentliggør dette i en passende form inden for den nævnte frist. Hvis RWE/VEW ved godkendelsen af fusionen mellem VEBA og VIAG allerede skulle have givet afkald herpå, gør VEBA/VIAG ufortøvet det samme.
2. VEBA/VIAG forpligter sig til inden to måneder efter fusionens godkendelse i henseende til de kunder med sær aftaler, som de forsyner i deres eget netområde på et spændingsniveau på 110 kV og derover, at anføre elpriserne særskilt efter nettarif, energipris, måling/aflæsning samt øvrige komponenter (f.eks. vedvarende energi, kraftvarme-produktion, koncessionsafgifter, omsætningsafgift). Med hensyn til de kunder med sær aftaler, der forsynes på midtspændingsniveauet (20 kV) i parternes eget netområde, gælder dette pr. 1. januar 2001. De offentliggør dette i en passende form inden for den nævnte frist på to måneder.

Med hensyn til de kunder, der forsynes uden for deres netområde, vil VEBA/VIAG arbejde for, at den enkelte systemoperatør stiller de pågældende data til rådighed for VEBA/VIAG i specificeret form, således at en sådan særskilt angivelse også er mulig for disse kunder.

3. I forbindelse med betalingen af den såkaldte balancekraft forpligter VEBA/VIAG sig til inden en måned efter godkendelsen af fusionen mellem VEBA og VIAG at ændre deres prissætning på en sådan måde, at effektprisen beregnes pr. dag, eller der kun beregnes kWh-tariffer. De offentliggør dette i en passende form inden for den nævnte frist.

## VII. Samkøringslinje mellem Tyskland og Danmark

VEBA (PE) råder på nuværende tidspunkt over land fra Danmark til Tyskland bl.a. over en transmissionsret på 400 MW (minus tab) af den samlede kapacitet på samkøringslinjen på 1 200 MW. Tredjepart kan kun tilbydes yderligere linjekapacitet med hensyn til disse 400 MW (ud over den kapacitet, der allerede er blevet tildelt ved auktion), hvis der gives afkald på den hidtidige udveksling af elektricitet i forbindelse med Statkraft/PE's aktiviteter på elektricitetsområdet, og denne udveksling erstattes af en afregningsløsning.

I tilfælde af, at den planlagte fusion mellem VEBA og VIAG godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter VEBA/VIAG sig til at indgå en aftale med Eltra og Statkraft, hvorefter:

- Eltra kan tilbagekøbe den transmissionsret på 400 MW, som hidtil har været anvendt til afvikling af Statkraft/PE's aftale om levering af elektricitet, til den pris, som PE i sin tid betalte derfor med fradrag af en andel for anvendelsen heraf i mellemtiden
- 400 MW-aftaledelen med Statkraft værdineutralt ændres til en finansiel aftale



således at tredjeparter [i en nær fremtid] kan udnytte denne netkapacitet. Skulle der af årsager, som VEBA/VIAG ikke er ansvarlige for, ikke være indgået en aftale inden den [...], kan VEBA/VIAG anmode Kommissionen om en fristforlængelse. Kommissionen vil træffe sin afgørelse med det forbehold, at der [i en nær fremtid] står en tilsvarende kapacitet til rådighed.

### VIII. Fælles supplerende bestemmelser

Der gælder følgende fælles supplerende bestemmelser:

1. Parterne forpligter sig til at sikre salgsobjekternes fulde økonomiske værdi indtil afhændelsens gennemførelse. Parterne vil navnlig i forbindelse med VEAG, LAUBAG og Bewag sørge for, at aktiverne ikke forringes før afhændelsen, ud over hvad en normal drift måtte kræve. Dette gælder specielt anlægsaktiver, knowhow samt personalets tekniske og kommercielle kompetence.

Sikkerhedsadministratoren vil udøve de overdragne stemmerettigheder i overensstemmelse med ovennævnte principper og sørge for, at parterne ikke får fortrolige oplysninger i forbindelse med de markedsrelaterede aktiviteter i de selskaber, hvori der skal afhændes interesser, medmindre oplysningerne er påkrævede for at kunne overholde de foreliggende tilsagn, herunder fastsættelsen af selskabsværdien og til forhandlingerne om købsprisen.

2. Der er enighed mellem Kommissionen og VEBA/VIAG om, at VEBA/VIAG har overholdt fristerne i forbindelse med afhændelsesforpligtelserne, hvis der inden for de enkelte frister er indgået bindende aftaler med den pågældende køber om salgsobjekterne.
3. Såfremt der i de foreliggende tilsagn ikke er fastsat en særlig bestemmelse, gælder disse også fuldt ud, når den pågældende handling kun kan gennemføres med tredjeparts samtykke [...].
4. Med hensyn til tilsagnet om afhændelse af andelene i VEAG og LAUBAG er der endvidere enighed mellem Kommissionen og VEBA/VIAG om, at dette tilsagn kun er overholdt, hvis RWE/VEW også har opfyldt en af Bundeskartellamt i sag B 8-309/99 fastsat tilsvarende forpligtelse til at afhænde deres kapital- og stemmerettighedsandele i VEAG og LAUBAG samt deres udvindingsrettigheder i de nye delstater, og hvis Bundeskartellamt også har fastsat forpligtelser til sikring af VEAG's salg og til opretholdelse af dette selskabs likviditet, og disse forpligtelser opfyldes. Med hensyn til tilsagnene vedrørende Verbändevereinbarung (se punkt VI.1-3) er der enighed mellem Kommissionen og VEBA/VIAG om, at disse tilsagn kun er overholdt, hvis Bundeskartellamt i sag B 8-309/99 har fastsat tilsvarende forpligtelser, og disse forpligtelser opfyldes.
5. Administratorernes hverv ophører ved gennemførelsen af afhændelsen af det pågældende salgsobjekt.

### HER: TILSAGN INDEN FOR DET KEMISKE OMRÅDE

#### I. Cyanurchlorid

I tilfælde af, at den planlagte fusion godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter VEBA/VIAG sig til at afhænde SKW Trostberg AG's nuværende globale cyanurchloridaktiviteter inden [...] efter fusionens godkendelse på følgende måde:

1. VEBA/VIAG forpligter sig til i en første fase [...] efter fusionens godkendelse kun at udbyde det nedenfor definerede salgsobjekt til salg. De aflægger senest to uger inden udløbet [...] beretning for Kommissionen om de bestræbelser, der er udfoldet på en afhændelse, samt om forløbet eller resultatet af salgsforhandlinger.

Salgsobjektet er et selskab, som forinden får overdraget SKW Trostbergs anlæg til produktion af cyanbrinte og anlæg til produktion af cyanurchlorid samt det dertil fornødne personale og hele den tekniske knowhow i forbindelse med fremstilling af cyanbrinte og hele den kommercielle og tekniske knowhow i forbindelse med fremstilling og salg af cyanurchlorid. Køber vil kunne udnytte de hjælpe- og tjenesteydelser (elektricitet, damp, vandforsyning og kloakering, værksteder, bortskaffelse af affald), der stilles til rådighed i industriområdet i Münchsmünster via et puljesamarbejde, på samme betingelser som de øvrige puljemedlemmer. VEBA/VIAG vil forpligte denne køber til at levere chlorcyan til køberen af NDC-anlægget i overensstemmelse med punkt II.1; hvis NDC-anlægget ikke bliver solgt, gælder denne forpligtelse over for VEBA/VIAG.

2. Såfremt det i den første fase trods alle nødvendige bestræbelser ikke lykkes VEBA/VIAG at finde en køber til det under punkt 1 definerede salgsobjekt, vil VEBA/VIAG med Europa-Kommissionens godkendelse inden for en anden fase på [...] efter fusionens godkendelse og senest med udløbet af [...] efter fusionens godkendelse kun udbyde det ovenfor under punkt 1 såvel som det nedenfor definerede salgsobjekt til salg:

Salgsobjektet er alternativt et selskab, som forinden får overdraget anlæggene til produktion af cyanurchlorid, der hertil fornødne personale samt hele den kommercielle og tekniske knowhow til fremstilling og salg af cyanurchlorid. VEBA/VIAG forpligter sig til i en periode på 15 år at levere cyanbrinte til selskabet i det omfang, som er nødvendigt til en maksimal udnyttelse af den eksisterende CC-produktionskapacitet, og til en pris, som svarer til det vægtede årlige gennemsnit af kostprisen på de [...] produktionssteder, hvor der på nuværende tidspunkt fremstilles cyanurchlorid, på [...] med et tillæg på [...]. Køber er berettiget til at lade kostprisen verificere af en uafhængig revisor, som meddeler køber og sælger den verificerede vægtede årlige gennemsnitsværdi af kostprisen, men er forpligtet til at bevare tavshed om omkostningsfaktorerne over for køber. Såfremt køber eller sælger ikke accepterer denne værdi, fastsættes den med bindende virkning af en sagkyndig, hvis en af parterne inden tre måneder efter revisorens meddelelse af værdien over for præsidenten for Industrie- und Handelskammer Köln har fremsat begæring om, at der udpeges en sagkyndig, og to uger forinden har givet den anden part meddelelse om denne begæring. Den sagkyndige træffer endelig afgørelse uden rettens bistand. Fremsættes der ikke nogen begæring inden for den nævnte frist, anses den af revisoren meddelte værdi for med bindende virkning at være aftalt mellem parterne. Leveringspligten bortfalder kun, hvis produktionen af cyanbrinte må indstilles på grund af lovbestemmelser. I øvrigt bortfalder den tidligst efter udløbet af [...], hvis købers årlige aftag af cyanbrinte i [...] på hinanden følgende år er faldet til under [...] t/år, og udnyttelsen af HCN-anlægget samtidig er faldet til under [...]%. Køber påtager sig den under punkt II.1 nævnte forpligtelse til at levere chlorcyan til køberen af NDC-anlægget; hvis NDC-anlægget ikke bliver solgt, gælder denne forpligtelse over for VEBA/VIAG. Køber vil kunne udnytte de hjælpe- og tjenesteydelser (elektricitet, damp, vandforsyning og kloakering, værksteder, bortskaffelse af affald), der stilles til rådighed i industriområdet i Münchsmünster via et puljesamarbejde, på samme betingelser som de øvrige puljemedlemmer.

VEBA/VIAG aflægger senest to uger inden udløbet af den anden fase beretning for Kommissionen om de bestræbelser, der er udfoldet på en afhændelse, samt om forløbet eller resultatet af salgsforhandlinger.

3. Såfremt det trods alle nødvendige bestræbelser ikke er lykkedes VEBA/VIAG [...] efter fusionens godkendelse at finde en køber til det under punkt 1 eller 2 definerede salgsobjekt, kan salgsobjektet med Kommissionens godkendelse også være de nedenfor definerede cyanurchloridaktiviteter: Det omfatter hele den kommercielle knowhow i forbindelse med cyanurchlorid, herunder alle kundefortegnelser og leveringsaftaler. VEBA/VIAG forpligter sig til inden for rammerne af en lønproduktionsaftale i en periode på [...] år årligt at levere op til [...] tons cyanurchlorid til køberen til en pris, som svarer til produktionsomkostningerne med et [...]. Omkostningerne i forbindelse med den til produktionen nødvendige cyanbrinte fastsættes til det vægtede årlige gennemsnit af kostprisen for cyanbrinte på de tre eksisterende produktionssteder på [...]. Køber er berettiget til at lade anskaffelsesprisen verificere af en uafhængig revisor, som meddeler køber og sælger den verificerede vægtede årlige gennemsnitsværdi af kostprisen, men er forpligtet til at bevare tavshed om omkostningsfaktorerne over for køber. Punkt I.2, femte punktum, gælder på tilsvarende måde. Leveringspligten bortfalder kun, hvis produktionen af cyanbrinte eller CC-produktionen må indstilles på grund af lovbestemmelser. I øvrigt bortfalder den tidligst efter [...], hvis købers aftag af CC falder til under [...] t/år og udnyttelsen af HCN-anlægget samtidig til under [...].

## II. NDC

I tilfælde af, at den planlagte fusion godkendes og gennemføres efter fusionskontrolreglerne, forpligter VEBA/VIAG sig til at afhænde SKW Trostberg AG's nuværende NDC-aktiviteter inden [...] efter fusionens godkendelse på følgende måde efter købers valg:

1. VEBA/VIAG forpligter sig til i den første fase [...] efter fusionens godkendelse kun at udbyde det nedenfor definerede salgsobjekt til salg. De aflægger senest to uger efter udløbet af [...] beretning for Kommissionen om de bestræbelser, der er udfoldet på en afhændelse, samt om forløbet eller resultatet af salgsforhandlinger. Salgsobjektet er NDC-produktionsanlægget samt hele den kommercielle og tekniske knowhow i forbindelse med fremstilling og salg af NDC. Såfremt produktionen af chlorcyan ikke er blevet solgt på grundlag af punkt I, forpligter VEBA/VIAG sig til i en periode på [...] år at levere chlorcyan til køberen af NDC-anlægget i et omfang på indtil [...] af behovet

i det nuværende NDC-produktionsanlæg (i den form, som behøves til den nuværende NDC-produktion) og til en pris, der svarer til det vægtede årlige gennemsnit af anskaffelsesprisen på de nuværende tre [...] -produktionssteder på [...] med et [...]. Køber er berettiget til at lade anskaffelsesprisen verificere af en uafhængig revisor, som meddeler køber og sælger den verificerede årlige gennemsnitsværdi af kostprisen, men er forpligtet til at bevare tavshed om omkostningsfaktorerne over for køber. Punkt I.2, femte punktum, gælder på tilsvarende måde. Leveringspligten bortfalder kun, hvis produktionen af cyanbrinte må indstilles på grund af lovbestemmelser. I øvrigt bortfalder den tidligst efter udløbet af [...], hvis købers årlige aftag af cyanbrinte falder til under [...] % af mængden i 1999, og udnyttelsen af HCN-anlægget samtidig falder til under [...] %. Køber vil kunne udnytte de hjælpe- og tjenesteydelser (elektricitet, damp, vandforsyning og kloakering, værksteder, bortskaffelse af affald), der stilles til rådighed i industriområdet i Münchsmünster via et puljesamarbejde, på samme betingelser som de øvrige puljemedlemmer.

2. Såfremt det trods alle nødvendige bestræbelser i den første fase ikke lykkes VEBA/VIAG at finde en køber til det under 1. definerede salgsobjekt, kan VEBA/VIAG med Europa-Kommissionens godkendelse efterfølgende udbyde både det ovenfor under punkt 1 som det nedenfor definerede salgsobjekt til salg:

Salgsobjektet er alternativt hele den kommercielle knowhow i forbindelse med NDC-aktiviteterne, herunder alle kundefortegnelser og leveringsaftaler. SKW Trostberg forpligter sig til inden for rammerne af en lønproduktionsaftale i en periode på [...] år årligt at levere op til [...] t NDC til køberen til en pris, som svarer til produktionsomkostningerne med et [...]. Omkostningerne i forbindelse med den til produktionen nødvendige cyanbrinte fastsættes til det vægtede årlige gennemsnit af anskaffelsesprisen for cyanbrinte på de [...] eksisterende produktionssteder på [...]. Køber er berettiget til at lade kostprisen verificere af en uafhængig revisor, som meddeler køber og sælger den verificerede vægtede årlige gennemsnitsværdi af kostprisen, men er forpligtet til at bevare tavshed om omkostningsfaktorerne over for køber. Punkt I.2, femte punktum, gælder på tilsvarende måde. Leveringspligten bortfalder kun, hvis produktionen af cyanbrinte eller NDC-produktionen må indstilles på grund af lovbestemmelser, eller hvis købers aftag af NDC falder til under [...] t/år.

3. Køber kan også være et selskab, der er oprettet som led i en management buy-out.

### III.

De under punkt I og II nævnte objekter kan erhverves af samme køber.

### IV.

1. VEBA/VIAG forpligter sig til at sørge for, at aktiviteterne i forbindelse med de ovenfor under punkt I og II nævnte salgsobjekter ledes på samme måde, som det er sket inden fusionens gennemførelse. I øvrigt forpligter VEBA/VIAG sig til at sørge for, at de til salgsobjekterne hørende aktiver ikke forringes før afhændelsen, ud over hvad en normal drift måtte kræve. Dette gælder specielt anlægsaktiver, knowhow, den faste kundekreds samt personalets tekniske og kommercielle kompetence. VEBA/VIAG vil efter aftale med Kommissionen inden [...] udpege en uafhængig administrator, hvis mandat skal godkendes af Kommissionen, og som på vegne af Kommissionen overvåger overholdelsen af ovennævnte forpligtelser. Administratoren sørger navnlig for, at både CC- og NDC-aktiviteterne videreføres selvstændigt uforandret som inden fusionen, dog adskilt fra de CC- og NDC-aktiviteter, som forbliver hos VEBA/VIAG, og ikke påvirkes negativt af VEBA/VIAG. Med henblik herpå indbydes administratoren til alle generalforsamlinger samt møder i bestyrelses- og direktionsorganer i SKW Trostberg og dennes retssuccessor, hvor SKW Trostbergs CC- og NDC-aktiviteter behandles. Administratoren rapporterer til Kommissionen på dennes anmodning, eller såfremt den pågældende finder dette nødvendigt, om sine iagttagelser og foreslår om nødvendigt yderligere foranstaltninger.
2. VEBA/VIAG vil, såfremt alle tilsagn vedrørende CC og NDC ikke er overholdt på det pågældende tidspunkt, [...] efter fusionens godkendelse efter aftale med Europa-Kommissionen udpege en uafhængig administrator, hvis mandat skal godkendes af Kommissionen. VEBA/VIAG informerer løbende denne om de bestræbelser, de har udfoldet på en afhændelse i overensstemmelse med punkt I og II. Administratoren aflægger beretning for Kommissionen [...] efter fusionens godkendelse. Administratoren kan være identisk med den efter punkt IV.1 udpegede administrator.

3. VEBA/VIAG vil sikre, at i tilfælde af, at afhændelsen af de under punkt I og II nævnte salgsobjekter ikke har fundet sted inden [...], overdrages rådighedsretten over de resterende salgsobjekter uigenkaldeligt til den efter punkt IV.2 udpegede administrator, som inden [...] vil gennemføre afhændelsen bedst muligt for ejerens regning og efter almindeligt gældende økonomiske principper samt navnlig uden at være bundet af en på forhånd fastsat mindstepris.
  4. Valget af købere, som skal være uafhængig af og ikke tilknyttet VEBA/VIAG, skal godkendes af Europa-Kommissionen.
  5. Der er enighed mellem Kommission og VEBA/VIAG om, at VEBA/VIAG har overholdt fristerne i forbindelse med afhændelsesforpligtelserne, hvis der inden for de enkelte frister er indgået bindende aftaler med den pågældende køber om salgsobjekterne.
  6. Administratorernes hverv ophører ved gennemførelsen af afhændelsen af det pågældende salgsobjekt.
-